

Forventningskløften

vedrørende revisors erklæringer - med fokus på regnskabslæsers forventninger til revisors arbejde

En analyse af regnskabslæsers opfattelse af og forventninger til revisors arbejde ved henholdsvis en revisionspåtegning og en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger

The expectation gap regarding auditor's report - focusing on the financial statement users' expectations for auditor's work

An analysis of the perception of and expectations for the auditor's work by respectively an audit report and a compilation report

CBS

COPENHAGEN
BUSINESS SCHOOL
HANDELSHØJSKOLEN

Jakob Lykke Wiuff (18038)

Martin Aa. Juell-Hansen (31783)

Kandidatafhandling

Vejleder: Marianne Z. Svenningsen

Antal sider: 120

Antal anslag: 272.836

Afleveringsdato: 8. januar 2021

Abstract

The purpose of this master thesis is to examine whether an expectation gap regarding auditor's report exists and, if so, the scope of the expectation gap and how to reduce the gap. This master thesis is focusing on respectively the financial statement users' expectations and the auditor's perception of their own performance regarding an audit report and a compilation report.

Our theoretical understanding is based on Brenda Porter's and Bent Warming-Rasmussen's theories concerning the expectation gap. Based on the acknowledged theories concerning the expectation gap, as mentioned above, and the laws and financial standards applied, we inquired 20.000 companies about their expectations for auditor's work concerning an audit report and a compilation report. Approximately 3% of those surveyed participated and completed the survey. We also asked 527 auditors regarding their perception of their own performance, which we compared to the answers from the companies. Approximately 44% of the surveyed auditors participated and completed the survey. In addition to this we conducted two interviews with bank advisers regarding their point of view on the auditor's statement.

The questionnaire included 15 actions regarding the auditor's work. We asked the financial statement users to state their expectations on whether the respective actions were required by law or financial standards. Furthermore, we asked the auditors if they performed these 15 actions when conducting respectively an audit report and a compilation report. Furthermore, the survey included questions regarding the respondent's stance related to audit companies and auditors in general as well as the respondent's suggestions to reduce the expectation gap.

Based on our analysis of the respondent's answers and statements we found only one existing expectation gap regarding the audit report. On the other hand, we concluded that there are several small expectation gaps. These small expectation gaps are defined as expectation ditches by Bent Warming-Rasmussen. In connection to the compilation report we identified 6 expectation gaps among the 15 actions in relation to the auditor's work on a compilation report. Through analysis of the collected data and the additional depositions we discovered that the above-mentioned ditches primarily originate from financial statements users' lack of knowledge and/or comprehension of current laws and financial standards. We named this the comprehension gap.

Based on the obtained and analyzed data regarding the auditor's work in connection with a compilation report, we evolved our own theory concerning the expectation gap due to a difference between the acknowledged theories and our collected and analyzed data. The disparity derives from an identified overperformance by auditors according to our data, and the acknowledged theories describing an underperformance. The theory, which we call the insight gap, revolves around the gap between 1) the auditor's actual duties in accordance with the laws and financial standards applied, 2) the auditor's overperformance and 3) the financial statement users' expectations of the auditor's work.

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	1
1. Indledning.....	5
1.1 Problemformulering.....	5
1.1.1 Problemidentifikation.....	5
1.1.2 Problemstilling.....	6
1.1.3 Undersøgelsesspørgsmål.....	6
1.2 Afgrænsning.....	7
1.3 Begrebsdefinitioner.....	8
1.4 Forkortelser.....	9
2. Metode.....	10
2.1 Videnskabsteori.....	10
2.1.1 Paradigme.....	10
2.2 Undersøgelserdesign.....	12
2.2.1 Dataindsamling.....	12
2.2.2 Validitet og reliabilitet.....	14
TEORI.....	16
3. Forventningskløften.....	16
3.1 Bent Warming-Rasmussen.....	16
3.2 Brenda Porter.....	18
4. Krav til årsrapporten.....	22
4.1 Årsregnskabsloven.....	22
4.1.1 Ledelsens ansvar for udarbejdelse af årsrapporten.....	22
4.1.2 Grundlæggende krav til årsrapporten.....	22
4.2 Væsentlighedsbetragtninger.....	24
4.3 Revisionsrisiko.....	27
4.3.1 Revisionsrisikomodellen.....	27

5. Revisors erklæringer	29
5.1 Revisorloven	29
5.1.1 Revisors rolle og uafhængighed.....	30
5.2 Erklæringsbekendtgørelsen.....	31
5.3 Revisors tavshedspligt	33
5.4 Revisionspåtegning.....	34
5.5 Assistance med opstilling af finansielle oplysninger.....	39
EMPIRI.....	42
6. Spørgeskemaer	42
6.1 Strukturering af spørgeskemaerne	42
6.2 Udvalgelse af respondenter	47
6.2.1 Udvalgelse af virksomheder.....	47
6.2.2 Udvalgelse af revisorer	49
7. Interviews.....	50
7.1 Strukturering af interviews.....	50
7.2 Udvalgelse af personer til interview	51
ANALYSE & DISKUSSION	52
8. Analyse af forventningskløften	52
8.1 Introduktion til analysen	52
8.1.1 Test af modeller fra teorien.....	52
8.1.2 Tilgang til analysen.....	52
8.2 Sammensætningen af respondenterne.....	54
8.2.1 Sammensætningen af respondenterne i virksomhederne	54
8.2.2 Sammensætningen af revisorerne	55
8.3 Response bias / desirability bias	56
8.4 Non-response bias.....	56
8.4.1 Test 1: Risiko ved sammensætningen af respondenterne.....	56
8.4.2 Test 2: Risiko ved manglende besvarelser.....	58
8.5 Analyse af forventningskløften.....	60
8.5.1 Analyse af regnskabsbrugers tillid og forventninger til ansvarsfordeling	61
8.5.2 Analyse af forventningskløften ved revisionspåtegning	66
8.5.3 Analyse af forventningskløften ved assistance med opstilling af finansielle oplysninger...	82

9. Forslag til reduktion af forventningskløften	104
9.1 Reduktion af forventningskløften ved en revisionspåtegning.....	104
9.1.1 Reduktion af forventningskløften	104
9.1.2 Reduktion af forståelseskløften.....	106
9.2 Reduktion af forventningskløften ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger.....	107
9.2.1 Reduktion af forventningsafstemningskløften	107
9.2.2 Reduktion af forventningskløften	110
10. Konklusion.....	113
11. Perspektivering	116
12. Litteraturliste	118

1. Indledning

1.1 Problemformulering

Denne afhandling har til formål at afdække i hvilket omfang der eksisterer en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor i forhold til revisors arbejde ved de respektive erklæringstyper, og, i bekræftende fald, hvordan denne kan reduceres. I de følgende afsnit vil vi identificere og beskrive vores problemstilling og problemformulering, herunder vores afgrænsning til problemformuleringen.

1.1.1 Problemidentifikation

Med over 3 millioner ugentlige læsere alene for ugentlige dagblade¹ har nyhedsmedier unægteligt en indflydelse på den information, som distribueres til Danmarks befolkning. Finans udgav i marts 2019 en artikel om Jyske Banks erfaringer med erhvervskunder uden revisor. Jyske Banks topchef, Anders Dam, udtaler til Finans, at de på baggrund af en intern undersøgelse har konstateret, at ud af 625 virksomheder, som de har indberettet til SØIK, havde 622 virksomheder fravalgt revision, svarende til 99,5 %.² På den baggrund ønsker Jyske Bank ikke længere at indgå samarbejde med nye erhvervskunder uden en revisor tilknyttet. Ifølge artiklen stilles således en forventning om, at revisors kontrolfunktion medfører, at regnskaberne ikke indeholder fejl som følge af besvigelser. ISA 240 som vedrører “*revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber*” beskriver i medfør af artikel 5 (citeret):

“En revisor, der udfører en revision i overensstemmelse med ISA, har ansvaret for at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, hvad enten denne skyldes besvigelser eller fejl. Som følge af de iboende begrænsninger i en revision er der en uundgåelig risiko for, at visse væsentlige fejlinformationer i regnskaber ikke opdages, selv om revisionen er omhyggeligt planlagt og udført efter ISA.”

Revisor har således et ansvar for at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, men det beskrives ligeledes, at der er en uundgåelig risiko for at visse væsentlige fejlinformationer ikke opdages.

¹ <https://danskemedier.dk/wp-content/uploads/2019/09/Index-Danmark-Gallup-1.-halv%C3%A5r-2019-Dagblade.pdf>

² <https://finans.dk/finans2/ECE11221254/jyske-bank-afviser-kunder-uden-revisor/?ctxref=ext>

1.1.2 Problemstilling

Med diskrepansen mellem ovenstående artikel, som eksempel, og ISA 240 er der en væsentlig risiko for, at der opstår en forventningskløft mellem regnskabsbruger som følge af en usaglig antagelse om, hvad revisor bør udføre, og hvad revisor faktisk er forpligtet til at udføre i henhold til gældende internationale revisionsstandarder (ISA'er).

Dette bringer os frem til følgende problemformulering:

I hvilket omfang eksisterer der en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor i forhold til revisors arbejde ved de respektive erklæringstyper og hvordan kan denne reduceres?

1.1.3 Undersøgelsesspørgsmål

Til brug for besvarelse af ovenstående problemstilling er nedenstående undersøgelsesspørgsmål udfærdiget:

1. Hvad er forventningskløften?
2. Hvad er de grundlæggende krav til et årsregnskab?
3. Hvad er revisors pligter i henhold til gældende lovgivning og standarder ved de respektive erklæringstyper?
4. Har graden af sikkerhed i revisors erklæring betydning for regnskabsbrugers tillid til årsregnskabet?
5. Hvad er regnskabsbrugers forventninger til revisors arbejde ved de respektive erklæringer på et årsregnskab?
6. I hvilket omfang er revisorer bekendte med regnskabsbrugernes forventninger til revisorerens arbejde?
7. I hvilket omfang udfører revisor sit arbejde i forhold til kravene i lovgivningen og de internationale standarder?
8. Er regnskabsbrugers tillid til revisionsvirksomheden påvirket af revisionsvirksomhedens type af godkendelse (statsautoriseret eller registreret), størrelse og geografiske udbredelse?
9. Hvordan kan forventningskløften reduceres?

1.2 Afgrænsning

Regnskabsbrugere

I denne afhandling er det lagt til grund, med baggrund i egne observationer, at regnskabsbrugeren af et regnskab for en virksomhed i regnskabsklasse B, som defineret nedenfor, primært er ejerkredsen bag selskabet samt pengeinstitutter, altså virksomhedens bankforbindelser. Offentlige myndigheder er per definition regnskabsbrugere af regnskaber aflagt i regnskabsklasse B, da virksomhederne henholdsvis skal indsende regnskaber til Erhvervsstyrelsen samt give obligatoriske skattemæssige og, i de fleste tilfælde, regnskabsmæssige oplysninger til Skattestyrelsen i forbindelse med indberetning af oplysningsskemaet (tidligere selvangivelsen).

Vi har fravalgt at kontakte offentlige myndigheder, herunder Skattestyrelsen og Erhvervsstyrelsen. Erhvervsstyrelsen kontrollerer revisors arbejde, hvorved de er bekendt med lovgivningen og standarder og skal sikre, at disse overholdes. Skattestyrelsen har til opgave at sikre, at moms, skatter og afgifter opkræves og afregnes korrekt hos virksomhederne. Skattestyrelsen foretager i den forbindelse stikprøvevist egne kontroller for at sikre at dette overholdes. De offentlige myndigheder er således ikke regnskabsbrugere på lige fod med virksomhedsejere og pengeinstitutter, da de i høj grad fungerer som kontrollanter frem for regnskabsbrugere.

Regnskabsklasser

Denne afhandling vil alene tage udgangspunkt i årsregnskaber for virksomheder omfattet af regnskabsklasse B og vi afgrænser os dermed fra behandling af virksomheder i regnskabsklasse C og D, da disse er underlagt krav om revision og de formodningsvist har en bredere gruppe af regnskabsbrugere som følge af størrelsen på virksomhederne. Regnskaber, som aflægges ved brug af reglerne om mikrovirksomheder i regnskabsklasse B, vil ikke blive omtalt særskilt. Vi afgrænser os tillige fra at gennemgå revisors arbejde i forbindelse med revision af koncernregnskaber og delregnskaber. Herudover afgrænser vi os fra regnskabsklasse A.

Revisors erklæringer m.m.

Herudover afgrænser vi os fra andre erklæringer end revision og assistance med opstilling af finansielle oplysninger på fuldstændige regnskaber med et generelt formål (årsrapporter). Vi vil dermed ikke behandle revisors arbejde i forbindelse med erklæring om review eller udvidet gennemgang på årsrapporter.

1.3 Begrebsdefinitioner

Regnskabsbruger

Herved forstås enhver bruger af en årsrapport, såsom privatpersoner, andre virksomheder, pengeinstitutter og offentlige myndigheder, herunder Skattestyrelsen og Erhvervsstyrelsen samt andre, som må forventes at have interesse i årsrapporten. Vi har afgrænset os fra behandling af visse regnskabsbrugere i denne afhandling, som tidligere beskrevet i afsnit [1.2 Afgrænsning](#).

Regnskabsbrugere kontra kunder

Vi anser ejerkredsen for de primære regnskabsbrugere, hvorfor ordene “regnskabsbruger” og “kunder” i langt de fleste tilfælde i denne afhandling dækker over den samme gruppe af personer. Vi fokuserer, i vores afhandling, på virksomheder i regnskabsklasse B, hvor der er mange ejerledede virksomheder. I disse virksomheder vil kunden og ejerkredsen som regel være den samme gruppe af personer. Til at underbygge vores påstand har vi foretaget en undersøgelse af de data, vi har benyttet til udsendelse af spørgeskemaer til danske virksomheder. Vi har antaget, at jo færre ansatte, jo højere er sandsynligheden for at ejerkredsen og kunden er den samme gruppe af personer. Vi vil på baggrund af vores data undersøge, hvor mange virksomheder dette kriterie dækker over. Vi har undersøgt, hvor mange virksomheder der har 10 eller færre ansatte, idet vi har antaget, at det er denne gruppe af virksomheder, hvor sandsynligheden er højest for, at der er tale om en ejerledet virksomhed. Dette er gjort ud fra data indhentet fra Erhvervsstyrelsens database. Vi fandt frem til, at ud af 133.443 virksomheder havde 92.709 virksomheder 0-10 ansatte. Dette svarer til 69,5%. Det kan tillige nævnes, at 29.197 virksomheder ikke har oplyst antal ansatte, svarende til 21,9%. Vi kan dermed ikke konkludere, hvorvidt disse er uden ansatte (dog altid som minimum én direktør) eller om der er øvrige medarbejdere. På denne baggrund har vi forudsat i vores afhandling, at regnskabsbrugere og kunder som udgangspunkt dækker over den samme gruppe af personer.

Regnskabsklasse B

Virksomheder i regnskabsklasse B er virksomheder, som ikke overskrider 2 af følgende grænser i 2 på hinanden følgende år. Disse grænser er defineret i ÅRL § 7, stk. 2, nr. 1:

- En balancesum på 44 mio. kr.,
- en nettoomsætning på 89 mio. kr. og
- et gennemsnitligt antal heltidsbeskæftigede i løbet af regnskabsåret på 50.

Revisor

Revisor defineres, i denne afhandling, som godkendte revisorer såvel som øvrige revisorer ansat i en godkendt revisionsvirksomhed.

Årsrapport

Herved forstås et fuldstændigt regnskab, der er udarbejdet i overensstemmelse med en begrebsramme med et generelt formål. Årsrapporten vil også ses omtalt som årsregnskab eller blot regnskab, og brug af disse begreber dækker således over samme definition som årsrapporten. Formelt set defineres en årsrapport som et årsregnskab med tillæg af ledelsespåtegning og revisors erklæring, eventuel ledelsesberetning og eventuelle supplerende beretninger. Et årsregnskab omhandler for en virksomhed i regnskabsklasse B virksomhedens aktiver, passiver, resultatopgørelse, noter og redegørelse for anvendt regnskabspraksis.

1.4 Forkortelser

Erkl.bek.	Erklæringsbekendtgørelsen
Erkl.vejl.	Erklæringsvejledningen (udgivet af Erhvervsstyrelsen)
HVL	Hvidvaskloven
ISA	International Standard on Auditing
ISRS	International Standard on Related Services
RL	Revisorloven
STRFL	Straffeloven
SØIK	Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet
ÅRL	Årsregnskabsloven

2. Metode

2.1 Videnskabsteori

Ved udarbejdelse af og konklusioner på videnskabelige arbejder er det essentielt for udfaldet og troværdigheden af konklusionen, at det står klart, hvilket eller hvilke paradigmer, som arbejdet er baseret på. Dette for at sikre en rød tråd mellem undersøgerens problemstillinger og hvilken teori, der er anvendt til analyse af de indsamlede data samt til besvarelse af problemstillingen.

Til brug for fastlæggelse af, hvilket paradigme vi, som undersøgere, har brugt til udarbejdelse af vores afhandling, har vi taget udgangspunkt i Gubas definition af et paradigme, som lyder som følger:

“Et basalt sæt af værdier som styrer vores handlinger - både hverdagshandlinger og handlinger forbundet med disciplinerede undersøgelser.”³

Som nævnt indledningsvist har valget af paradigme indflydelse på udfaldet af arbejdets konklusion. Hvert paradigme har forskellige måder at anskue virkeligheden på og dermed forskellige konsekvenser for vores videnskabelse. Grundlæggende er der tre grundantagelser, som karakteriserer og adskiller paradigmer fra hinanden. De forskellige paradigmer og måder at se virkeligheden på beskrives ud fra tre metodiske ord: 1) ontologi, 2) epistemologi og 3) metodologi.

Ved *ontologi* forstås den virkelighed som undersøgeren betragter og problemstillingen befinder sig i og dermed bygger sin undersøgelse på baggrund af. *Epistemologi* defineres som den måde, hvorpå undersøgeren opnår den nødvendige viden, som skal bruges til at besvare problemstillingen. Dette med afsæt i den måde undersøgeren betragter virkeligheden. *Metodologi* defineres som de videnskabelige metoder undersøgeren anvender til at frembringe videnskabelig viden og dermed til brug for besvarelse af problemstillingen.⁴

Nedenfor vil vi beskrive, hvilket paradigme vi har gjort brug af i vores afhandling. Dette vil vi gøre med baggrund i de tre ovennævnte grundantagelser.

2.1.1 Paradigme

Problemstillingen henleder hovedsageligt til at klarlægge opfattelsen af revisors arbejde og den dertil hørende forventningskløft via hypotesetest og på den baggrund tages der udgangspunkt i det positivistiske paradigme.

Det positivistiske paradigme anvendes, da denne undersøgelse har til formål at skabe forståelse for regnskabsbrugers forventninger til revisors arbejde samt revisors faktiske arbejde, set i relation til revisors eksisterende pligter i henhold til lovgivning og standarder, ved henholdsvis en revisionspåtegning og en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Undersøgelsen baseres hovedsageligt på vores spørgeskemaundersøgelser, hvorved vi får kvantitative

³ Guba (1990)

⁴ Salung, S. & Bergfors, P. (2019), side 43

data i form af tal til analyse af en eventuel forventningskløft. Ontologien i det positivistiske paradigme beskriver, at virkeligheden er uafhængig af undersøgeren og eksisterer således uden vores erkendelse heraf.⁵ Epistemologien er objektiv og der anvendes således en kvantitativ tilgang.⁶ Metodologien bygger på kvantitative metoder i form af f.eks. spørgeskemaundersøgelser. Outputtet heraf kan omsættes til tal, hvorefter problemstillingen be- eller afkræftes via hypotesetest. Ud fra en repræsentativ stikprøve kan der foretages generaliserende konklusioner.⁷ Med baggrund i vores indhentede data og vores efterfølgende analyse ønsker vi at drage generelle konklusioner for totalpopulationen. Da vi ikke kan få besvarelser fra hele totalpopulationen, gennemfører vi en række tests for at sikre, at vores data er repræsentative for totalpopulationen. Disse tests skal medvirke til at opretholde det objektive grundlag for vores konklusioner og tillige sikre, at testen ville kunne gennemføres med samme udfald af en anden undersøger. Dette beskriver således metodologien for dette paradigme.

Foruden det positivistiske paradigme gør vi også brug af *det socialkonstruktivistiske paradigme*, idet vi ønsker at opnå en dybere forståelse for de respektive respondents individuelle holdninger til vores problemstilling. Dette vil vi blandt andet gøre ved brug af individuelle kommentarer afgivet i forbindelse med besvarelse af spørgeskemaundersøgelserne. Herudover vil vi supplere med citater fra interviews med relevante regnskabsbrugere. Ontologien i det socialkonstruktivistiske paradigme beskriver, at virkeligheden kommer til udtryk gennem personer og der er således ikke én eksakt virkelighed, da denne er afhængig af den pågældende person.⁸ Epistemologien er subjektiv og der anvendes således en kvalitativ tilgang.⁹ Metodologien bygger på kvalitative metoder i form af f.eks. interviews. Outputtet heraf kan ikke omsættes til tal og der kan i modsætning til det positivistiske paradigme ikke foretages generaliserende konklusioner på baggrund af vores kvalitative data, hvorfor dette anvendes som partsindlæg fra de respektive respondenter og interviewpersoner.¹⁰

Med baggrund i ovenstående anvender vi således en metodetriangulering mellem det positivistiske og det socialkonstruktivistiske paradigme for dermed at opnå både den generelle forståelse for problemstillingen, hvor vi drager nogle generaliserende konklusioner omkring revisors arbejde, og supplerer vores konklusioner med individuelle partsindlæg fra de adspurgte respondenter og interviewpersoner.

⁵ Salung, S. & Bergfors, P. (2019), side 50

⁶ Salung, S. & Bergfors, P. (2019), side 49-50

⁷ Salung, S. & Bergfors, P. (2019), side 50

⁸ Salung, S. & Bergfors, P. (2019), side 51

⁹ Salung, S. & Bergfors, P. (2019), side 51

¹⁰ Salung, S. & Bergfors, P. (2019), side 51

2.2 Undersøgellesdesign

I dette afsnit vil vi redegøre for, hvad vores indsamlede data består af, samt hvilke metoder vi har anvendt i forbindelse med indsamling af vores empiriske data. Herudover vil vi redegøre for validiteten og reliabiliteten af vores indsamlede primære og sekundære data.

2.2.1 Dataindsamling

2.2.1.1 Primærdata

Som led i besvarelsen af problemstillingen udarbejder vi spørgeskemaundersøgelser, som primært er kvantitative data, og supplerer med interviews, som er kvalitative data. Idet vi arbejder som revisorer til dagligt, er der risiko for, at vi har en forudindtaget holdning eller antagelse af udfaldet af undersøgelsen. Dette medfører en risiko for, at spørgsmålene kan blive subjektivt påvirket. For at afdække denne risiko får vi personer, som er uafhængige af undersøgelsen, til at gennemlæse spørgeskemaet. Dette uddybes yderligere i det kommende afsnit [2.2.2 Validitet og reliabilitet](#). Når denne risiko er afdækket, vurderer vi, at det vil komme det endelige resultat til gunst, at vi begge har en baggrund i revision, da dette vil øge forståelsen af udfaldet af de empiriske undersøgelser og den videre analyse heraf.

Spørgeskemaundersøgelse

Vores undersøgelse er hovedsageligt bygget op omkring en række spørgsmål, som vi har ønsket besvaret via spørgeskemaundersøgelser. I vores spørgeskemaundersøgelse vil vi hovedsageligt stille lukkede spørgsmål, men tillige inddrage halvåbne og åbne spørgsmål for at skabe mulighed for, at respondenterne kan bidrage med deres egne holdninger og tanker. Spørgeskemaundersøgelsen bidrager således med både kvantitative data i form af tal, som kan kategoriseres, og kvalitative data i form af partsindlæg fra respondenterne.

I vores spørgeskemaundersøgelse ønsker vi at undersøge regnskabsbrugernes forventninger til en revisors arbejde. Samtidig undersøger vi tillige en revisors overbevisning om kundens forventninger omkring en revisors arbejde. Vi vil tidsmæssigt foretage disse to undersøgelser, hos regnskabsbruger og revisor, i august og september 2020 og der er således maksimalt en tidsmæssig forskydning på ca. 1 måned. På baggrund heraf vurderes den tidsmæssige faktor ikke at have indflydelse på sammenligneligheden mellem vores data fra regnskabsbrugerne og revisorerne.

Respondenterne fra virksomhederne i regnskabsklasse B udvælges blandt, af os definerede, relevante virksomheder (herefter også benævnt totalpopulationen), som beskrevet i afsnit [6.2.1 Udvalgelse af virksomheder](#). I denne gruppe udvælges respondenterne med baggrund i simpel tilfældig udvælgelse. Vi vil således ikke foretage en fuldstændig undersøgelse af totalpopulationen, men blot undersøge en repræsentativ andel. Alle virksomhederne i totalpopulationen har lige stor sandsynlighed for at blive udvalgt. Processen herfor er beskrevet nærmere i afsnit [6.2.1 Udvalgelse af virksomheder](#). Vi ønsker at anvende vores indsamlede data fra spørgeskemaundersøgelserne til at sige noget om totalpopulationen - statistisk inferens. Vi har foretaget en test for at sikre, at vores udvalgte population er repræsentativ, hvilket er beskrevet i afsnit [6.2.1 Udvalgelse af virksomheder](#). Vi foretager desuden en række test for at vurdere risikoen for bias blandt de respondenter, som har svaret kontra dem, som ikke har svaret, hvilket er beskrevet yderligere i afsnit [8.4 Non-response bias](#).

Interviews

Som supplement til vores primære undersøgelsesmetode, spørgeskemaundersøgelser, har vi valgt at foretage interviews. Vores interviews gennemføres som delvist strukturerede interviews. Denne metode anvendes, da vi har enkelte konkrete områder, som vi ønsker at få belyst via vores interviews, men vi er tillige åbne for andre oplysninger, som vores interviewpersoner måtte bidrage med under vores interviews. Vi er således ikke bundet stringent til vores interviewguide, men har blot som mål at komme alle spørgsmålene igennem. For at sikre fuldstændigheden af vores interviews optager vi disse for derefter at transskribere dem. Vores interviews bidrager med kvalitative data, i form af partsindlæg fra de respektive interviewpersoner.

I lighed med tidligere beskrivelse, benytter vi os således af metodetriangulering, da vi kombinerer forskellige dataindsamlings teknikker.¹¹ Vores undersøgelse i denne afhandling er primært bygget op omkring vores indsamlede data fra spørgeskemaundersøgelsen, men er suppleret med vores indsamlede data fra interviews til at underbygge og forstærke vores konklusioner.

2.2.1.2 Sekundærdata

Som led i besvarelsen af vores problemstilling, herunder den indledende forståelse af teorierne bag forventningskløften samt forståelse af revisors pligter i henhold til lovgivning og standarder anvender vi sekundære data.

Dette gør vi dels via gennemgang af Brenda Porters empiriske undersøgelse vedrørende “revisionsforventnings- og præstationskløften” udgivet i 1993, som gennemgået i afsnit [3.2 Brenda Porter](#), og dels via gennemgang af Bent Warming-Rasmussens ph.d. fra 1990 vedrørende tillidsforholdet og forventningskløften mellem brugeren af revisionsydelsen og den statsautoriserede revisor, som gennemgået i afsnit [3.1 Bent Warming-Rasmussen](#).

Herudover har vi indhentet og behandlet relevant lovgivning og standarder i form af internationale revisionsstandarder og øvrig relevant lovgivning, som dækker over revisors forpligtelser i forbindelse med afgivelse af erklæring på et årsregnskab. Vores opnåede forståelse for revisors pligter og øvrig relevant lovgivning i relation til revisors arbejde er gennemgået i afsnittene [4. Krav til årsrapporten](#) og [5. Revisors erklæringer](#).

¹¹ Andersen, I. (2013), s. 149

2.2.2 Validitet og reliabilitet

I forbindelse med udfærdigelsen af vores afhandling er det essentielt at troværdigheden, og dermed kvaliteten, af vores indsamlede data er på et højt niveau. Dette sikres ved høj validitet og reliabilitet.

Validitet defineres som gyldigheden, herunder sammenhængen mellem de teoretisk definerede begreber og de operationelt definerede variabler. I denne afhandling er dette for eksempel begrebet “forventningskløft”, som overføres fra den teoretiske definition til en empirisk målbar størrelse. Ydermere defineres validitet som relevansen af de indsamlede data. Dette vil sige, hvorvidt de data, der indsamles, er relevante i forhold til besvarelse af problemstillingen, som beskrevet i [1.1.2 Problemstilling](#) samt de underliggende undersøgelsesspørgsmål. Sammenhængen mellem de teoretisk og operationelt definerede begreber beskrives som definitionsvaliditet.¹²

Validiteten af vores datagrundlag fra spørgeskemaundersøgelserne sikres ved, at vi i forbindelse med udvælgelsen af respondenterne alene har udvalgt virksomheder i regnskabsklasse B og i forlængelse heraf har foretaget en række test. Disse test, som er beskrevet i [8.2.1 Sammensætningen af respondenterne i virksomhederne](#), har vi foretaget for at minimere risikoen for, at vi har udvalgt en helt særlig population af respondenter ud af totalpopulationen af virksomheder i regnskabsklasse B i Danmark. Herudover har vi testet, hvorvidt vi har modtaget svar fra de primære regnskabsbrugere, ved at spørge ind til respondentens stilling i virksomheden. For at sikre validiteten af vores datagrundlag blandt revisorerne har vi udvalgt en række revisionskontorer, som geografisk er spredt ud over hele Danmark. Dette er beskrevet nærmere i afsnit [6.2.2 Udvalgelse af revisorer](#). Dette for at sikre en høj gyldighed af vores data.

Validiteten af vores interviews sikres ved, at vi alene interviewer relevante personer, som vi har defineret som værende blandt de primære regnskabsbrugere af en årsrapport for en virksomhed i regnskabsklasse B, i henhold til beskrivelsen i afsnit [1.3 Begrebsdefinitioner](#) med henvisning til afsnit [1.2 Afgrænsning](#).

I vores afhandling tager vi udgangspunkt i en deduktiv tilgang og tester således vores empiriske data op mod vores teoretiske data.

Reliabilitet defineres som nøjagtigheden og pålideligheden af de indsamlede data fra de empiriske undersøgelser. En høj reliabilitet betyder, at der er en lav grad af tilfældigheder og unøjagtigheder, som har influeret på de indsamlede data. Det er således et spørgsmål om, hvorvidt undersøgelsen måler det, som den reelt er tiltænkt og hverken mere eller mindre. Reliabilitet opstår derved som følge af sammenhængen mellem de operationelt definerede variabler og de indsamlede data.¹³

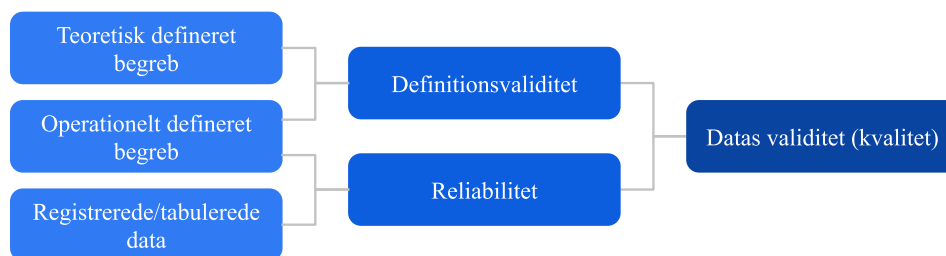
¹² Andersen, I. (2013), s. 84

¹³ Andersen, I. (2013), s. 84-85

For at sikre reliabiliteten i vores spørgeskemaundersøgelser får vi indledningsvist uafhængige personer til at gennemlæse spørgeskemaet. Dette bruges til at minimere risikoen for eventuelle fejl, misforståelser og øvrige forhold, som kan skabe unøjagtigheder i vores endelige undersøgelser og dermed vores datagrundlag. Opbygningen af spørgeskemaundersøgelserne er beskrevet nærmere i afsnit [6.1 Strukturering af spørgeskemaerne](#) og opbygningen af vores interviews er beskrevet nærmere i afsnit [7.1 Strukturering af interviews](#).

Vores datas kvalitet, som beskrevet ovenfor, er illustreret i nedenstående figur 2.2.2a:¹⁴

Figur 2.2.2a (egen tilvirkning fra Ib Andersens figur)

¹⁴ Andersen, I. (2013), s. 85, figur 4.2

TEORI

3. Forventningskløften

Vi har taget udgangspunkt i Bent Warming-Rasmussens og Brenda Porters teorier omkring forventningskløften. Disse teorier vil blive brugt i vores analyse af de indsamlede data fra spørgeskemaundersøgelsen. Analysen af de indsamlede empiriske data gennemføres og beskrives i afsnit 8. *Analyse af forventningskløften*. Herudover har vi søgt inspiration til udformning af vores spørgsmål, som vi har anvendt i vores spørgeskemaundersøgelse, som beskrevet i afsnit 6.1 *Strukturering af spørgeskemaerne*. Til brug for udformning af spørgsmålene har vi hovedsageligt indhentet inspiration fra Brenda Porters spørgeskemaundersøgelse, men har derudover anvendt dele fra Bent Warming-Rasmussens ph.d., blandt andet hvad angår vores spørgsmål vedrørende besvigelser, herunder anvendelsen af begrebet “underslæb”. Herudover har Bent Warming-Rasmussen fokuseret på spørgsmålet omkring tilliden til revisor, hvilket vi tillige berører i vores spørgeskemaundersøgelse.

Dette afsnit afdækker vores undersøgelsesspørgsmål nummer 1; “*Hvad er forventningskløften?*”.

3.1 Bent Warming-Rasmussen

Med udgangspunkt i hans erfaring som revisor, satte Bent Warming-Rasmussen sig i år 1990 for at undersøge tillidsforholdet og forventningskløften mellem brugeren af revisionsydelsen og den statsautoriserede revisor. Problemstillingen tog afsæt i en opinionsundersøgelse fra 1985, som afspejlede et markant fald i tilliden til revisors erklæring hos regnskabs- og økonomichefer efter sager om bankkrak, hvor også revisor blev stillet til ansvar. Medieomtale af de pågældende sager gav anledning til offentlig debat og kritik af revisorerne og førte senere til regeringens forsøg på at højne tilliden til revisors erklæring, ved, via lovforslag, at stramme reglerne og kravene til revisors arbejde og årsregnskabs indhold.

“Revisionen har kun en egentlig berettigelse som samfundsfunktion, når der i samfundet næres en vis tillid til den”¹⁵

I Bent Warming-Rasmussens ph.d. stiller han sig skeptisk overfor, at en opstramning af loven alene skulle kunne ændre samfundets kritiske holdning til revisor og dennes erklæringer, idet tillid er en holdningssag. Da tillid er essentielt for revisors funktion i samfundet, er det især begrebet tillid, som behandles i Bent Warming-Rasmussens ph.d. Bent Warming-Rasmussens ph.d. koncentrerer omkring følgende forhold, som synes at ligge til grund for om en person kan nære tillid til et andet menneske, samt i hvilket omfang:

¹⁵ Warming-Rasmussen, B. (1990)

Nærhedsgraden

Tillid opstår/øges over tid via relation og følelser. Tillidsnæreren føler på baggrund af nærhed en vis tryghed overfor tillidspersonen. Trygheden viser sig ved positive holdninger om, samt positive forventninger til, tillidspersonen.

Normacceptgraden

Tilliden påvirkes af, hvorvidt tillidspersonen lever op til det, som tillidsnæreren finder "ret og rimeligt". Tillidsgraden kan, på trods af et øget erfaringsgrundlag, stagnere. Dette kan i så fald være udtryk for, at tillidsnæreren ikke accepterer det, han erfarer. Hvor brugeren af revisors ydelse ikke kan acceptere normen, da han enten finder denne forkert eller utilstrækkelig, forsvinder en del af grundlaget for revisors ydelse. Normaccept er derfor en vigtig forudsætning for tillid.

Autenticitetsgraden

Autenticitetsgraden omhandler om, og i hvilken grad, tillidspersonen fortjener tillid baseret på dennes handlinger. Via egne eller andres overleverede oplevelser vurderer tillidsnæreren, hvorvidt tillidspersonen lever op til det, han har lovet. Tilliden øges, når tillidspersonen indfrier de pågældende løfter. Omvendt falder tilliden i de tilfælde, hvor tillidspersonen ikke er i stand til at indfri de løfter, som han har stillet tillidsnæreren i udsigt. Vurderingen af autenticiteten er subjektiv i den forstand, at tilliden godt kan falde på trods af, at tillidspersonen er af den forståelse, at han har indfriet sine løfter, såfremt tillidsnæreren er af en anden opfattelse. Manglen på en sådan fælles forståelse kalder Bent Warming-Rasmussen for en "autenticitetsbrist".

Den anvendte empiri i Bent Warming-Rasmussen ph.d. består af 4 interviews med henholdsvis 1 erhvervsjournalist, 1 statsautoriseret revisor, 1 chefkonsulent fra Industrirådet samt 1 lektor i nationaløkonomi, som ligeledes var talsmand for aktionærene i 6. Julibanken. Derudover blev der iværksat en spørgeskemaundersøgelse blandt statsautoriserede revisorer, direktører, aktionærer og arbejdsmarkedsjournalister. I spørgeskemaundersøgelsen kom Bent Warming-Rasmussen frem til, at opfattelsen af revisors arbejde kontra revisors faktiske arbejde kunne deles op i henholdsvis forventnings**grøfter** og forventnings**kløfter**. Forventnings**grøfter** er udtryk for, at alle respondentgruppernes svar overordnet set er enslydende for et udsagn, men der er forskel i graden af enighed/uenighed. Ved forventnings**kløfter** forstås, at nogle respondentgrupper er enige, og andre er uenige, og disse forskelle er således mere markante end forventnings**grøfter**.

En af de signifikante forventningskløfter i spørgeskemaundersøgelsen var forventningen til revisors opdagelse af underslæb. Ved spørgsmålet om, hvorvidt det forventes, at revisors arbejde sikrer, at selskabets ledende medarbejdere ikke har begået underslæb, har brugergrupperne anført, at de er overvejende enige i denne påstand. Forholdet må i rapporten anses som en faktisk forventningskløft, idet revisorerne er overvejende uenige i påstanden. Brugergrupperne er 74-82% enige, hvor kun 21% af revisorerne er enige heri. Udsagnet "*opdagelse af underslæb er en af revisors centrale opgaver*" gav ligeledes anledning til stor uenighed mellem revisorerne og brugergrupperne, hvor kun 10% af revisorerne var enige i påstanden, mens hele 86% af journalisterne var enige i det pågældende udsagn. Af aktionærene og direktørerne var henholdsvis 76% og 69% enige i udsagnet.

Respondenterne blev stillet overfor en case vedrørende underslæb. Regnskabschefen i en virksomhed med 200 ansatte blev afsløret i, over en 3-årig periode, at have udbetalt lønninger til to tidligere ansatte, som han havde medlidenhed med grundet deres økonomiske situation. Revisorkommissionens gennemgang af sagen påviste, at revisor havde udført en revision i overensstemmelse med de gældende normer (god revisionsskik) og blev derfor frifundet i sagen. Med udgangspunkt i ovenstående skulle respondenterne tage stilling til følgende udsagn: "God revisionsskik bør da ændres". Særligt journalisterne gav udtryk for, at normerne for god revisionsskik bør ændres, idet hele 59% var enige i udsagnet. Modsat var kun 7% af revisorerne enige heri.

Respondenterne fik ligeledes præsenteret en case, hvor en mellemstor dansk bank er gået i betalingsstandsning indenfor 6 måneder efter revisor har afgivet en "blank påtegning". Herefter skulle der tages stilling til, hvorvidt ovenstående er et udtryk for, at revisor uden tvivl har fejlet. Henholdsvis 67% og 65% af direktørerne og journalisterne var enige heri. Hele 75% af aktionærerne var enige i, at revisor uden tvivl havde fejlet. Dette vurderes at være påvirket af, at det er aktionærerne der bærer en risiko grundet deres investering i selskabet. Kun 30% af revisorerne var enige i udsagnet.

Respondenterne blev også stillet overfor en case, som beskriver, at det via medierne erfares, at årsresultatet i en stor dansk koncern, som udfører store projekter med lang produktionstid, kan afvige med +/- 650 millioner indenfor lovgivningens rammer. Dette fremgår hverken af årsregnskabet eller revisors påtegning. Henholdsvis 79% og 80% af journalisterne og aktionærerne var enige i, at regnskabslovgivningen på baggrund af ovenstående burde strammes. 64% af direktørerne var enige og 46% af revisorerne var enige i dette. Ved samme eksempel blev respondenterne spurgt til deres holdning om, hvorvidt forholdet burde være anført i revisors påtegning på trods af, at lovgivningen var overholdt. Her var brugergrupperne meget enige i, at revisor burde have anført forholdet i sin påtegning. 94% af journalisterne, 85% af aktionærerne og 80% af direktørerne var enige. Kun 22% af revisorerne var enige heri.

Disse forhold er således eksempler på forventningskløften mellem revisors arbejde, som udføres i overensstemmelse med gældende lovgivning og internationale standarder, og forventningerne fra regnskabsbrugers side.

3.2 Brenda Porter

I årene efter aktiemarkedets krak i 1987 i New Zealand gik en række virksomheder konkurs, ofte uden varsel. Dette skete blandt andet under beskyldninger om forskellige besvigelser foretaget af ledelsesmedlemmer. Dette ledte til, at revisorer tillige blev ført i rampelyset og der i den forbindelse blev sat spørgsmålstegn ved deres troværdighed. På tidspunktet for Brenda Porters research i 1993 stod en række revisionsfirmaer i New Zealand overfor retssager som følge af revisors uagtsomhed og dermed anklager om utilstrækkeligt arbejde.

Ifølge Brenda Porter er det umiddelbart Liggio, der første gang i 1974 definerede en forventningskløft i forhold til revision. Liggio definerede forventningskløften som forskellen mellem forventet præstation som forestillet af revisor og som forestillet af regnskabsbruger. Denne definition blev udvidet af Cohens Commission i 1978 til forskellen mellem, hvad offentligheden forventer og har brug for og hvad revisor med rimelighed burde og kan forventes at udføre. Ifølge Brenda Porter er disse definitioner dog begge for smalle, da revisor ikke kan forventes at gøre, hvad der forventes af offentligheden, som Liggio

beskriver, eller hvad revisor med rimelighed kan og burde udføre som Cohens Commission beskriver. Brenda Porter beskriver, at disse definitioner ikke giver plads til middelmådige præstationer samt, at den kløft, som giver anledning til kritik af revisorerne, er forskellen mellem, hvad offentligheden forventer af revisorerne og hvad offentligheden opfatter, at de modtager fra revisorerne.

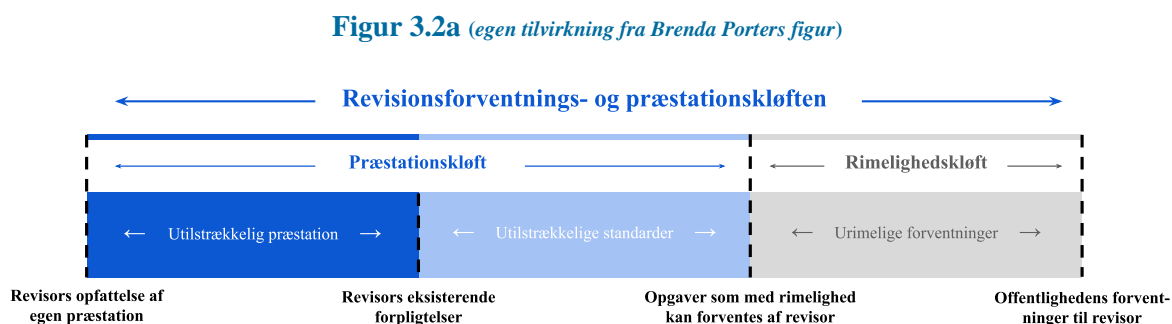
Med baggrund i ovenstående har Brenda Porter udarbejdet en ny definition af “revisionsforventnings- og præstationskløften”. Denne definition er i Brenda Porters artikel beskrevet som følgende (citeret, oversat fra engelsk):

1. *“En kløft mellem, hvad offentligheden forventer, at revisor udfører og hvad offentligheden med rimelighed kan forvente, at revisor udfører (defineret som “rimelighedskløften”).*
2. *En kløft mellem, hvad offentligheden med rimelighed kan forvente, at revisorer udfører og hvad revisorer opfatter, at de udfører (defineret som “præstationskløften”).”*

Præstationskløften kan tillige inddeles i to grupper, ifølge Brenda Porter, som følger (citeret, oversat fra engelsk):

- 2.a) *“En kløft mellem de opgaver, som med rimelighed kan forventes udført af revisorer og revisorers eksisterende forpligtelser, som er defineret ifølge lovgivningen og revisionsstandarderne (defineret “som utilstrækkelige standarder”).*
- 2.b) *En kløft mellem den forventede standard af revisors arbejde på eksisterende forpligtelser og hvad revisorer opfatter, at de udfører, som forventet og opfattet af offentligheden (defineret som “utilstrækkelig præstation”).”*

Revisionsforventnings- og præstationskløften er illustreret nedenfor i figur 3.2a:¹⁶

¹⁶ Porter, B. (1993)

Brenda Porter har i forbindelse med sin hypotesetest indhentet sine data med udgangspunkt i spørgeskemaundersøgelse. Brenda Porter udvalgte 1.700 tilfældige respondenter på baggrund af 4 grupper. Disse grupper var henholdsvis:¹⁷

Tabel 3.2b (egen tilvirkning fra Brenda Porters tabel)

Respondentgruppe	Antal udvalgte respondenter
1. Revisorer, bestående af	202
1. partnere, og	101
2. revisormedarbejdere	101
2. De reviderede, bestående af	416
1. direktører,	103
2. ikke-registrerede direktører,	104
3. regnskabschefer, og	105
4. interne revisorer.	104
3. Regnskabslæsere, bestående af	353
1. finansielle analytikere,	100
2. børsmæglere,	102
3. institutionelle investorer,	27
4. erhvervsrådgivere i banker,	100
5. medlemmer af bankforening, og	11
6. studerende indenfor revision.	13
4. Den generelle offentlighed, bestående af	756
1. tilfældigt udvalgte personer,	500
2. advokater,	100
3. bankfilial direktører, og	109
4. finansjournalister.	47

Spørgeskemaet omfattede 30 udsagn vedr. revisors arbejde, hvortil respondenterne skulle tage stilling til, hvorvidt disse var henholdsvis 1) eksisterende opgaver for revisorer, 2) hvor godt opgaven blev udført, hvis det er en eksisterende opgave og 3) om opgaven skal udføres af revisorer. Spørgeskemaet var alene møntet på en erklæring om revision. Spørgeskemaet til den generelle offentlighed var reduceret til 15 udsagn, da det var Brenda Porters forventning, at deres kendskab til revisors arbejde var lavere sammenholdt med de øvrige 3 grupper. Ud af de 30 udsagn er 10 af udsagnene eksisterende opgaver jf. Brenda Porters gennemgang af lovgivning, retspraksis o. lign. Som inspiration til vores eget spørgeskema har vi inddelt Brenda Porters 30 udsagn i kategorier. Vi har identificeret, at Brenda Porter overordnet har spurgt til følgende kategorier; 1) revisionshandling og vurdering af intern kontrol, 2) vurdering af going concern, 3) besvigelser og underretninger til offentlige myndigheder, 4) overholdelse af lovgivning, 5) revisors erklæring samt 6) øvrige opgaver for kunden.

¹⁷ Porter, B. (1993)

På baggrund af den gennemførte spørgeskemaundersøgelse kunne Brenda Porter beregne omfanget af en kendskabskløft pr. respondentgruppe. Kendskabskløften blev beregnet som andelen af forkerte svar og "ved ikke" ud af de totale tilspurgte handlinger. Brenda Porter kunne således konkludere, at revisorerne generelt havde en kendskabskløft med 22 % i gennemsnit. Herudover fejlede revisorerne i at identificere 5 udsagn omkring at opdage eller rapportere omkring besvigelser eller andre kriminelle handlinger af medarbejdere, som direkte påvirker virksomhedens regnskab. De reviderede havde en kendskabskløft på 31 % i gennemsnit og fejlede tillige i at identificere selvsamme 5 udsagn. Det blev dog bemærket, at de reviderede var mindre enige i, hvorvidt der var tale om eksisterende opgaver eller ej. Dette blev målt på gennemsnittet af de samlede besvarelser. Generelt kunne Brenda Porter udlede af spørgeskemaundersøgelsen, at der var en meget lav tilfredshed med revisors arbejde i forhold til at opdage og rapportere omkring besvigelser og regnskabsmanipulation og det fremgår, at 7 ud af revisors 10 eksisterende opgaver ikke udføres tilfredsstillende. Af disse opgaver blev 4 ikke identificeret som eksisterende opgaver af revisorerne. Det fremgår endvidere, at mere end 20 % af alle respondenterne, inkl. revisorerne selv, mente at revisors arbejde ikke blev udført tilfredsstillende vedrørende henholdsvis rapportering af usikkerhed omkring virksomhedens fortsatte drift, rapportering af misbrug af virksomhedens aktiver af ledelsen samt opdagelse af ulovlige handlinger begået af virksomhedsdeltagere, som har direkte indflydelse på virksomhedens regnskab.

Gruppen af respondenter, som ikke var revisorer, identificerede 28 handlinger som værende opgaver, som revisor burde udføre. Brenda Porter gennemførte en cost-benefit analyse af disse handlinger. Denne gik ud på at vurdere, hvorvidt opgaven og værdien heraf kunne stå mål med den ekstra omkostning, som ville blive pålagt revisor henholdsvis virksomhederne. 10 af disse handlinger, består ifølge Brenda Porter ikke cost-benefit kriteriet. Dette var blandt andet opgaver som gennemgang af alle virksomhedens transaktioner, garantere at regnskabet er fuldstændig nøjagtigt m.fl. Af de resterende 18 opgaver, som ifølge Brenda Porter lever op til cost-benefit kriteriet, var alle respondenterne, på nær revisorerne, enige om, at disse opgaver burde udføres af revisorer. Af disse 18 opgaver var 10 af dem allerede eksisterende opgaver.

Brenda Porters empiriske undersøgelser gav stærke beviser for, at postulatet omkring revisionsforventnings- og præstationskløften var korrekt. Af de 30 udsagn kunne 5 af dem ikke bidrage til undersøgelsen. 2 af disse blev hverken identificeret som eksisterende opgaver eller opgaver, som burde udføres. De resterende 3 opgaver var eksisterende opgaver, som blev udført tilfredsstillende. Af de resterende 25 udsagn kunne de fordeles således;

- 7 af opgaverne kunne henføres til en "utilstrækkelig præstationskløft",
- 8 til en "utilstrækkelige standarder kløft" og
- 10 til en "rimelighedskløft".

Ovenstående danner således grundlag for den af Brenda Porter udviklede model, som illustreret i figur 3.2a.

4. Krav til årsrapporten

I nedenstående afsnit vil de grundlæggende krav til årsrapporten blive beskrevet. Afsnittet danner grundlag for spørgsmål 3.12, som listet i afsnit *6.1 Strukturering af spørgeskemaerne*. Dette spørgsmål er således krævet for både en revisionspåtegning og en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger.

Dette afsnit afdækker vores undersøgelsesspørgsmål nummer 2 *“Hvad er de grundlæggende krav til et årsregnskab?”*.

4.1 Årsregnskabsloven

4.1.1 Ledelsens ansvar for udarbejdelse af årsrapporten

Som det fremgår af ÅRL § 8, stk. 1 og 2 har hvert medlem af ledelsen ansvaret for, at der udarbejdes en årsrapport for virksomheden. Denne årsrapport skal udarbejdes i overensstemmelse med ÅRL, regnskabsstandarder og eventuelle andre særlige bestemmelser anført i anden lovgivning eller i virksomhedens vedtægter eller andre aftaler.

Det er tillige ledelsens ansvar at aflægge en årsrapport, som giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver, finansielle stilling og resultatet. I forlængelse heraf har en revisor kommenteret følgende i forbindelse med vores spørgeskemaundersøgelse:

“Generelt mangler små kunder forståelse for, at de er ansvarlige for aflæggelse af årsrapporten. I og med at revisor opstiller årsrapporten i langt de fleste tilfælde, forventer kunden også, at ansvaret ligger hos revisor. Så synliggørelse af ansvarsfordelingen, og forståelse for revisors arbejde i forhold til regnskabslæseren, ville sikkert også give større tillid.”¹⁸

Årsregnskabslovens bestemmelser omkring de grundlæggende krav er beskrevet yderligere nedenfor.

4.1.2 Grundlæggende krav til årsrapporten

ÅRL har en generalklausul, som bygger på, at et regnskab skal give et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver, finansielle stilling samt resultat. En ledelsesberetning skal ligeledes give en retvisende redegørelse jf. ÅRL § 11.

Det retvisende billede er det fundamentale i regnskabet og ÅRL giver derfor mulighed for at afvige fra de øvrige bestemmelser i ÅRL, såfremt disse måtte forhindre, at kravet om det retvisende billede¹⁹ kan opfyldes. Endvidere er der mulighed for at supplere regnskabet med yderligere oplysninger, såfremt årsregnskabslovens bestemmelser ikke er tilstrækkelige til, at regnskabet giver et retvisende billede.

¹⁸ Bilag 8.6, resp.nr. 121C

¹⁹ ÅRL § 11, stk. 1

ÅRL definerer et kvalitetskrav for regnskaber i medfør af § 12. Førend et regnskab giver et retvisende billede, skal regnskabet kunne støtte regnskabsbrugeren i sine økonomiske beslutninger i medfør af ÅRL § 12, stk. 2. De økonomiske beslutninger omhandler følgende forhold (citeret):

- a. *“Placering af regnskabsbrugers egne ressourcer,*
- b. *ledelsens forvaltning af virksomhedens ressourcer og*
- c. *fordeling af virksomhedens ressourcer.”*

Endvidere skal regnskabet, i medfør af ÅRL § 12, stk. 3, udarbejdes på en sådan vis, at regnskabet indeholder de oplysninger, som normalt er relevante og forventelige for at regnskabsbruger kan træffe beslutninger på et pålideligt grundlag i forhold til ovenstående punkter a til c.

De grundlæggende forudsætninger for, at årsregnskabet opfylder ÅRL § 11 og 12 følger i ÅRL §§ 13-16 og er endvidere beskrevet nedenfor.

ÅRL § 13 beskriver de grundlæggende forudsætninger til regnskabet som følger (citeret):

“Stk. 1.

1. *Den skal udarbejdes på en klar og overskuelig måde (klarhed).*
2. *Der skal tages hensyn til de reelle forhold frem for formaliteter uden reelt indhold (substans).*
3. *Alle relevante forhold skal indgå i årsrapporten, medmindre de er ubetydelige (væsentlighed). Anses flere ubetydelige forhold tilsammen for at være betydelige, skal de dog indgå.*
4. *Driften af en aktivitet formodes at fortsætte (going concern), medmindre den ikke skal eller ikke antages at kunne fortsætte. Afvikles en aktivitet, skal klassifikation og opstilling samt indregning og måling tilpasses med denne afvikling.*
5. *Indregning og måling skal ske på et forsigtigt grundlag, herunder skal regnskabsmæssige skøn være underbyggede og neutrale. Enhver værdiregulering skal indregnes, uanset om årsregnskabet udviser over- eller underskud.*
6. *Transaktioner, begivenheder og værdiændringer skal indregnes, når de indtræffer, uanset tidspunktet for betaling (periodisering).*
7. *Indregningsmetoder og målegrundlag skal anvendes ensartet på samme kategori af forhold (konsistens).*
8. *Hver transaktion, begivenhed og værdiændring skal indregnes og måles hver for sig, ligesom de enkelte forhold ikke må modregnes med hinanden (bruttoværdi).*
9. *Primobalancen for regnskabsåret skal svare til ultimobalancen for det foregående regnskabsår (formel kontinuitet)*

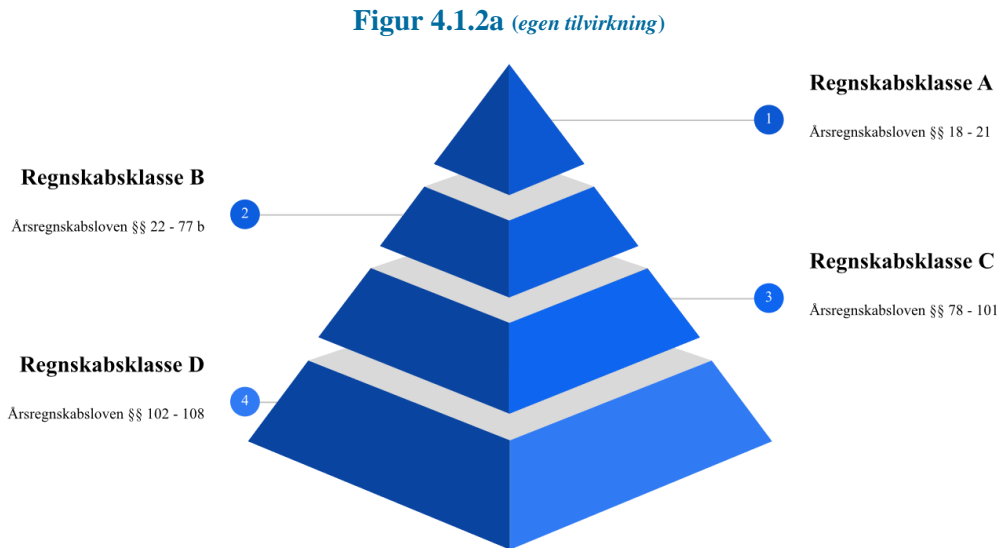
Stk. 2. Regnskabsår, opstilling og klassifikation, konsolideringsmetode, indregningsmetode og målegrundlag samt den anvendte monetære enhed må ikke ændres fra år til år (reel kontinuitet). [...]”

ÅRL § 14 omhandler supplerende beretninger. Disse skal, i lighed med en ledelsesberetning, give en retvisende redegørelse.

ÅRL § 15 beskriver, at regnskabet som hovedregel skal omfatte 12 måneder og skal være fortløbende.

ÅRL § 16 definerer, at et regnskab som hovedregel skal aflægges i enten danske kroner eller euro.

Herudover er der en række minimumskrav for de respektive regnskabsklasser, herunder hvilke bestanddele regnskabet som minimum skal indeholde.²⁰ Disse minimumskrav er beskrevet for hver regnskabsklasse i henholdsvis § 18 for regnskabsklasse A, § 22 for regnskabsklasse B, § 78 for regnskabsklasse C og § 102 for regnskabsklasse D. Jo højere regnskabsklasse jo flere krav i forbindelse med regnskabsaflæggelsen, da alle krav for en lavere regnskabsklasse tillige skal overholdes. Dette kan illustreres med nedenstående figur 4.1.2a:

4.2 Væsentlighedsbetragtninger

I spørgeskemaundersøgelsen beder vi respondenterne forholde sig til fejlinformation og hvorvidt fejl altid skal rettes, uanset den beløbsmæssige størrelse. Dette afsnit skal underbygge spørgsmål 3.11, som listet i afsnit *6.1 Strukturering af spørgeskemaerne*, og i denne forbindelse understrege, at der ikke er tale om en krævet opgave for revisorerne. Dette gælder uanset om der er tale om en revisionspåtegning eller en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger.

Som beskrevet ovenfor i afsnit *4.1.2 Grundlæggende krav til årsrapporten* definerer ÅRL, at der er en væsentlighedsbetragtning i forbindelse med udarbejdelse af et regnskab. ÅRL definerer ikke nærmere omkring, hvorledes et væsentlighedsniveau skal fastsættes. Ifølge de internationale standarder for revision skal revisor i forbindelse med sit arbejde fastsætte et væsentlighedsniveau til brug for udformning og planlægning af arten, den tidsmæssige placering og omfanget af handlinger. Dette skal medvirke til, at revisor skal kunne gennemføre sin revision og med baggrund i de valgte handlinger kunne nedbringe opgaverisikoen til et acceptabelt lavt niveau i forhold til graden af sikkerhed og dermed afgive en passende konklusion.

²⁰ ÅRL § 17

I medfør af ISA 320, afsnit 2 er den generelle forklaring på væsentlighed følgende (citeret):

- *“fejlinformationer, herunder udeladelser, betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller tilsammen påvirker de økonomiske beslutninger, som brugere træffer på grundlag af regnskabet*
- *vurderinger vedrørende væsentlighed foretages under de givne omstændigheder og påvirkes af størrelsen eller arten af en fejlinformation eller en kombination af begge, og*
- *vurderinger vedrørende forhold, der er væsentlige for regnskabsbrugere, er baseret på overvejelser om de almindelige behov for finansielle oplysninger hos brugere som en samlet gruppe. Der tages ikke hensyn til fejlinformationens mulige indvirkning på bestemte individuelle brugere, hvis behov kan variere meget.”*

En fejlinformation er defineret i ISA 450, afsnit 4(a) og forstås ved *“en forskel mellem det rapporterede beløb, klassifikationen, præsentationen eller oplysningen i et regnskab og beløbet, klassifikationen, præsentationen eller oplysningen af en post i et regnskab, der er nødvendig, for at forholdet er i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme. Fejlinformationer kan skyldes fejl eller besvigelser.”*

Det er revisors faglige vurdering, som ligger til grund for fastsættelse af væsentlighedsniveauet. I den vurdering skal revisor blandt andet have in mente om der er specifikke dele af regnskabet, som regnskabsbruger forventeligt, vil ligge højere vægt på end øvrige dele i regnskabet. Det er således væsentligt, at revisor forstår at sætte sig ind i regnskabsbrugers behov i den givne virksomhed og dennes regnskab. I den forbindelse må revisor dog gerne forudsætte at en regnskabsbruger besidder en vis regnskabsmæssig forståelse. Disse forudsætninger er beskrevet i ISA 320, afsnit 4 og lyder som følgende (citeret):

“[...] brugere:

- *har en rimelig viden om forretningsmæssige og økonomiske aktiviteter samt regnskabsvæsen og vilje til at læse oplysningerne i regnskabet med rimelig omhu*
- *forstår, at regnskaber udarbejdes, aflægges og revideres ud fra niveauer af væsentlighed*
- *anerkender, at der er iboende usikkerheder ved målingen af de beløb, som er baseret på anvendelse af skøn, vurdering og overvejelse af fremtidige begivenheder, og*
- *træffer rimelige økonomiske beslutninger på grundlag af oplysningerne i regnskabet.”*

Ved en revision fastsætter revisor som minimum tre væsentlighedsniveauer. Disse omfatter 1) væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed, 2) væsentlighedsniveau ved udførelsen og 3) niveau for fejl, som er klart ubetydelige, også benævnt bagatelgrænsen. Derudover kan revisor fastsætte et specifikt væsentlighedsniveau for bestemte grupper af transaktioner, balanceposter eller oplysninger, hvis revisor vurderer, at de pågældende dele af regnskabet har større indvirkning på regnskabsbrugers beslutninger. Dette medfører i så fald, at revisor skal udføre yderligere handlinger for de pågældende dele af regnskabet for at opnå en acceptabel lav risiko. Væsentlighedsniveauerne fastsættes i den indledende proces af revisionen, planlægningsprocessen i medfør af ISA 320. I forbindelse med vores spørgeskemaundersøgelse har en revisor kommenteret følgende:

“Hovedparten af de kunder, jeg arbejder med, vil ikke få værdi ud af at kende til vores væsentlighedsniveau, herunder bagatelgrænse og ikke-korrigerede fejl. Det vil måske skabe mere forvirring. For enkelte af mine kunder, primært de større, oplyser vi væsentlighedsniveauet i revisionsprotokollatet. Vi oplyser selvfølgelig altid ikke-korrigerede fejl, som overstiger grænsen for ubetydelige fejl i revisionsprotokollatet eller i bilag til regnskabsberetningen.”²¹

Væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed er revisors overordnede væsentlighedsniveau, hvorover fejl, enkeltstående og akkumuleret, medfører en modifikation af revisors konklusion om regnskabet som følge af, at den grundlæggende forudsætning om det retvisende billede i ÅRL § 11 ikke længere er opfyldt. En fejl bundet normalt i en opdaget beløbsmæssig forskelsværdi, men kan ligeledes være en oplysning eller andre kvalitative forhold, som er udeladt fra regnskabet. Væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed fastsættes på baggrund af en vurdering af, hvilken eller hvilke dele af regnskabet regnskabsbruger må forventes at have den største interesse i. Væsentlighedsniveauet kan f.eks. fastsættes på baggrund af omsætningen (0,5% - 1%), EBITDA²² (2% - 4%), resultat før skat (5% - 10%), aktivmassen (0,5% - 1%) eller egenkapitalen (1% - 2%).

Væsentlighedsniveauet ved udførelsen anvendes i forbindelse med revisors revision for at mindske sandsynligheden for at opdagede ikke-korrigeret såvel som uopdaget fejlinformation overstiger væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed. Størrelsen af væsentlighedsniveauet ved udførelsen definerer som udgangspunkt omfanget af revisionshandlinger samt hvilke poster i regnskabet, som er henholdsvis væsentlige og uvæsentlige. Væsentlighedsniveauet ved udførelsen fastsættes som en procentsats af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed og udgør normalt 50% - 90% heraf. Vurderingen af procentsatsen sker på baggrund af en risikovurdering med udgangspunkt i virksomhedens forhold samt revisors forventning, i planlægningsprocessen, til mængden af ikke-korrigeret fejlinformation ved afslutning af revisionen.

Niveau for fejl, som er klart ubetydelige, er grænsen for, hvornår revisor skal oplyse fundne fejl. Såfremt revisor opdager en fejl, som er klart ubetydelig, skal denne ikke oplyses og derfor ikke indgå i den samlede vurdering af, hvorvidt den samlede mængde opdaget fejlinformation overstiger væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed. Grænsen fastsættes normalt til 4% - 5% af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed.

Såfremt revisor alene assisterer med opstilling af et årsregnskab, opererer revisor ikke med en væsentlighedsbetragtning, da der hverken afgives en revisions- eller reviewerklæring, hvorfor regnskabet således opstilles med en erklæring uden sikkerhed. Dette vil blive nærmere beskrevet under afsnit *5.5 Assistance med opstilling af finansielle oplysninger*.

Såfremt revisor i løbet af sin revision bliver bekendt med forhold, som ville have haft indflydelse på fastsættelsen af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed i planlægningsprocessen, skal revisor genoverveje væsentlighedsniveauet. Dette er angivet i ISA 320, afsnit 12. Revisor skal tillige vurdere om væsentlighedsniveau ved udførelsen skal revurderes, i medfør af ISA 320, afsnit 13.

²¹ Bilag 8.6, resp.nr. 52C

²² EBITDA: Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization (oversat: indtjening før renter, skatter, af- og nedskrivninger)

4.3 Revisionsrisiko

I dette afsnit beskrives revisionsrisikoen, som danner grundlag for spørgsmål 3.3 i vores spørgeskemaundersøgelse, som listet i afsnit [6.1 Strukturering af spørgeskemaerne](#). Formålet med afsnittet er at beskrive, at der ikke er tale om en krævet opgave, da revisor reviderer ud fra en væsentligheds- og risikovurdering og dermed ikke udfører en fuldstændig revision af samtlige transaktioner og dermed ikke kontrollerer samtlige bilag. Revisionsrisikomodellen er ydermere grundstenen i revision og fungerer som introduktion til revisionspåtegningen i afsnit [5. Revisors erklæringer](#).

4.3.1 Revisionsrisikomodellen

Revisionsrisikomodellen er fundamental i forhold til revisors vurdering af risikoen for væsentlig fejlinformation. Modellen udledes af ISA 200, hvori revisionsrisikoen i afsnit 13, litra c er defineret som følger (citeret):

“Risikoen for, at revisor udtrykker en upassende revisionskonklusion, når regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation. Revisionsrisiko er en funktion af risiciene for væsentlig fejlinformation og opdagelsesrisikoen”.

Revisionsrisikoen består altså af to komponenter jf. ovenfor; risiko for væsentlig fejlinformation samt opdagelsesrisikoen.

Risiko for væsentlig fejlinformation samt opdagelsesrisikoen er ligeledes defineret i ISA 200. I ISA 200, afsnit 13, litra n findes definitionen af “risiko for væsentlig fejlinformation”. Denne vedrører risikoen for, at regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation før revision. Risiko for væsentlig fejlinformation kan deles op i henholdsvis iboende risiko og kontrolrisiko.

Den iboende risiko vedrører risikoen for, at væsentlig fejlinformation opstår, inden forebyggende kontroller overvejes og indføres. Denne risiko kan naturligt påhvile f.eks. en balancepost, en gruppe af transaktioner eller oplysninger. Fejlinformationen kan enkeltvist eller sammenlagt med øvrig fejlinformation være væsentlig for regnskabet.

Kontrolrisiko vedrører risikoen for, at væsentlig fejlinformation ikke bliver forebygget eller opdaget og rettet i forbindelse med virksomhedens interne kontrolsystem. I lighed med den iboende risiko, kan fejlinformationen enkeltvist eller sammenlagt med øvrig fejlinformation være væsentlig for regnskabet.

Foruden den iboende risiko og kontrolrisikoen består revisionsrisikoen som anført ovenfor ligeledes af opdagelsesrisikoen. Opdagelsesrisikoen er risikoen for, at revisor, på trods af de planlagte handlinger til at reducere revisionsrisikoen, ikke opdager fejlinformation, som kan være af væsentlig karakter både enkeltvist eller sammenlagt med øvrig fejlinformation.

På baggrund af ovenstående kan følgende ligning opstilles:

$$\mathbf{Revisionsrisiko = Iboende\ risiko * Kontrolrisiko * Opdagelsesrisiko}$$

Som nævnt ovenfor forholder revisor sig til risikoen for fejlinformation på revisionsmålsniveau. Revisor gør brug af revisionsmål i forbindelse med sine overvejelser omkring mulig fejlinformation i regnskabet. Der er henholdsvis revisionsmål, som relaterer sig til resultatopgørelsen samt tilknyttede noter samt revisionsmål, som relaterer sig til balancen samt tilknyttede noter. Revisionsmålene for resultatopgørelsen omfatter forekomst, fuldstændighed, nøjagtighed, periodeafgrænsning, klassifikation og præsentation. Revisionsmålene for balancen omfatter tilstedeværelse, rettigheder og forpligtelser, værdiansættelse samt fuldstændighed, klassifikation og præsentation.

5. Revisors erklæringer

I forbindelse med vores spørgeskemaundersøgelse spørger vi respondenterne om forhold vedrørende henholdsvis revisionspåtegningen og erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Dette kapitel danner således det teoretiske grundlag for de i afsnit [6.1 Strukturering af spørgeskemaerne](#) oplyste spørgsmål. Ved de respektive afsnit er det angivet, hvilke spørgsmål fra spørgeskemaundersøgelsen der berøres.

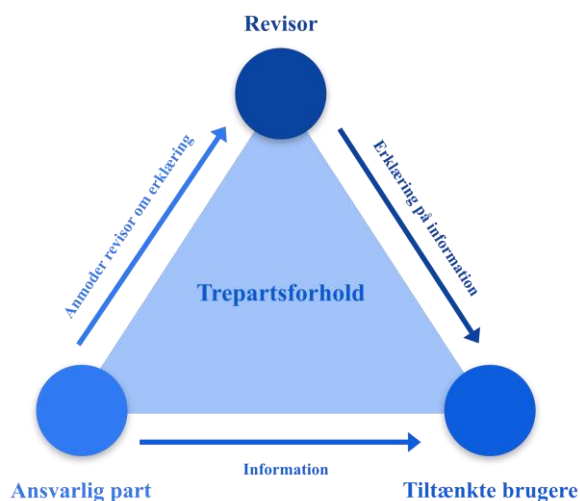
Nedenstående afsnit omkring revisorloven er grundstenen i en revisors arbejde, idet denne blandt andet regulerer, hvornår revisor skal afgive en erklæring på et dokument - i denne afhandling en årsrapport. Dette er således essentielt for en hel kategori af spørgsmål i vores spørgeskemaundersøgelses kategori 4 "revisors erklæring". Denne kategorisering er beskrevet i afsnit [6.1 Strukturering af spørgeskemaerne](#). Kategori 4 dækker over spørgsmål 3.12, 3.13 og 3.14, som alle er krævede ved en revisionspåtegning, men ikke er krævede ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger.

Dette afsnit skal tillige afdække vores undersøgelsesspørgsmål nummer 3;

- "Hvad er revisors pligter i henhold til gældende lovgivning og standarder ved de respektive erklæringstyper?".

5.1 Revisorloven

Revisorlovens bestemmelser er gældende for revisorer, som er godkendt af Erhvervsstyrelsen og som udfører erklæringsopgaver med og uden sikkerhed i medfør af RL § 1. Revisor skal afgive en erklæring, med eller uden sikkerhed, når der er tale om et trepartsforhold. Såfremt der ikke er tale om et trepartsforhold, og revisor afgiver en erklæring, som alene er bestemt til hvergivers eget brug, er denne erklæring ikke omfattet af revisorlovens bestemmelser. Dette skal fremgå tydeligt af erklæringen.²³ Der er tale om et trepartsforhold, når der er involveret 3 separate parter; revisor, en ansvarlig part (hverviger) samt én eller flere tiltænkte brugere, som illustreret i figur 5.1a.

Figur 5.1a (egen tilvirkning)

Førend, at en revisor må afgive en revisionspåtegning eller en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger på årsrapporter, skal den pågældende revisor være godkendt af Erhvervsstyrelsen. Erhvervsstyrelsen fører et offentligt register over alle godkendte revisorer, også betegnet som registrerede og statsautoriserede revisorer. Det er ikke længere muligt at blive registreret revisor.²⁴ Revisorloven definerer, jf. § 3, de pågældende krav for, at en

²³ Erkl.vejl. kapitel 4

²⁴ Vedtaget ved lov 2013-06-12 nr. 617 om ændring af revisorloven og lov om finansiel virksomhed

revisor kan blive godkendt som statsautoriseret revisor. Det er alene personer, som er godkendte som registrerede eller statsautoriserede revisorer, som må bruge de pågældende titler. Der er således tale om en beskyttet titel i modsætning til titlen revisor. Erhvervsstyrelsen kan til enhver tid fratage en godkendt revisor sin titel, midlertidigt eller permanent, hvorefter den pågældende person ikke længere må underskrive erklæringer på årsrapporter.²⁵ Denne fratagelse kan blandt andet ske på baggrund af manglende efteruddannelse i medfør af RL § 4. Efteruddannelsen skal sikre, at en godkendt revisor hele tiden vedligeholder og er ajour med sin faglige viden. Herudover kan en revisors godkendelse bortfalde, hvis de grundlæggende betingelser, som listet i RL § 3, stk. 1, nr. 1-3 eller 6, ikke længere er opfyldt.

I lighed med personer skal revisionsvirksomheder godkendes af Erhvervsstyrelsen før disse virksomheder må drive revisionsvirksomhed. Betingelserne herfor er listet i RL § 13. Med denne bestemmelse kan man således drive revisionsvirksomhed både i personligt såvel som selskabsregi. I lighed med personers godkendelse kan virksomheders godkendelse tillige bortfalde såfremt de grundlæggende betingelser ikke længere er opfyldt. Dette er beskrevet i RL § 14 med henvisning til § 13, stk. 2, 5 og 6. Herudover bortfalder godkendelsen såfremt revisionsvirksomheden nægter at blive underlagt kvalitetskontrol af Erhvervsstyrelsen som krævet i RL § 29. Af RL § 13, stk. 4 fremgår det, at såfremt majoriteten af stemmerettighederne ejes af statsautoriserede personer såvel som virksomheder, må revisionsvirksomheden benævne virksomheden som "statsautoriseret revisionsvirksomhed". Det samme er gældende for registrerede revisorer, hvad angår anvendelse af benævnelsen "registreret revisionsvirksomhed".

Revisorlovens kapitel 7, med henvisning til straffelovens bestemmelser, beskriver, at revisor er underlagt tavshedspligt. Revisors forpligtelser i relation til tavshedspligt er beskrevet nærmere under afsnit *5.3 Revisors tavshedspligt*.

5.1.1 Revisors rolle og uafhængighed

Revisorer er offentlighedens tillidsrepræsentant ved afgivelse af erklæringer med sikkerhed²⁶ og skal sikre, at de informationer virksomhederne offentliggør i årsrapporten giver et retvisende billede af virksomheden og dennes aktiviteter. Herudover skal revisor, i medfør af beskrivelsen i erkl.vejl. kapitel 4, varetage et hensyn til virksomhedens omverden, selvom revisor er valgt af virksomhedens generalforsamling, som består af virksomhedens ejere, der potentielt kan have modstridende interesser med omverdenen. Revisor skal dermed udføre sit arbejde under hensyn til de forhold som det må forventes, at regnskabsbrugerne tillægger betydning. Virksomhedens omverden omfatter blandt andet offentlige myndigheder, kreditgivere, leverandører, kunder, medarbejdere m.fl. For at kunne afgive en erklæring med sikkerhed og varetage hensynet til virksomhedens omverden, skal revisor derfor være uafhængig af virksomheden på enhver måde.

Revisor er ikke offentlighedens tillidsrepræsentant ved afgivelse af en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger, da denne erklæring er uden sikkerhed.²⁷ Dette skyldes, at revisor hverken konkluderer på informationernes rigtighed eller på anden vis udtaler sig om de i regnskabet aflagte informationer. Revisors arbejde ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger er behandlet yderligere i afsnit *5.5 Assistance med opstilling af finansielle oplysninger*.

²⁵ RL §§ 8 og 8 a

²⁶ RL § 16, stk. 1 henviser til § 1, stk. 2 som omhandler erklæringer med sikkerhed

²⁷ Erklæringer uden sikkerhed omtales i RL § 1, stk. 3

Ved afgivelse af en erklæring med sikkerhed, omfattet af RL § 1, stk. 2, skal alle parter, der er involveret i opgaven i revisionsvirksomheden, være uafhængige af den virksomhed, som erklæringen vedrører. Denne uafhængighed gælder tillige for selve revisionsvirksomheden og dennes netværk. Uafhængigheden for de involverede parter gælder både for den periode erklæringen vedrører samt den efterfølgende periode.²⁸ Uafhængigheden kræver, at der hverken er direkte eller indirekte interesser mellem de involverede parter og den pågældende virksomhed. Dette omfatter tillige, at de involverede parter ikke må have indflydelse på beslutningstagninger i den pågældende virksomhed.

Såfremt der forekommer forhold, som for en velinformeret tredjemand kan vække tvivl om de involverede parters uafhængighed, kan revisor som hovedregel ikke påtage sig opgaven.²⁹ Der må således ikke være tvivl om de involverede parters uafhængighed. Såfremt der er tale om trusler mod revisors uafhængighed i form af eksempelvis familiære relationer eller risiko for selvrevision, skal revisor etablere tilstrækkelige sikkerhedsforanstaltninger til at reducere risikoen for revisors afhængighed over for den pågældende virksomhed.³⁰

I modsætning til ved en erklæring med sikkerhed, behøver revisor ikke at være uafhængig af virksomheden, såfremt revisor afgiver en erklæring om opstilling af finansielle oplysninger, som er uden sikkerhed omfattet af RL § 1, stk. 3. Såfremt revisor ikke er uafhængig af den pågældende virksomhed, skal revisor dog oplyse herom i sin erklæring på årsrapporten.

5.2 Erklæringsbekendtgørelsen

Når revisor afgiver en revisionspåtegning, er revisor pålagt en række krav fra erklæringsbekendtgørelsen, herunder oplysningskrav i revisionspåtegningen. Dette afsnit skal belyse teorien bag spørgsmål 3.14 og 3.15 ved en revisionspåtegning, som oplistet i afsnit [6.1 Strukturering af spørgeskemaerne](#). Som følge af, at assistance med opstilling af finansielle oplysninger ikke er omfattet af erklæringsbekendtgørelsen, er spørgsmål 3.14 og 3.15 ligeledes behandlet i afsnit [5.3 Revisors tavshedspligt](#).

Erhvervsstyrelsen har fastsat en række bestemmelser for revisors arbejde og for revisors afgivelse af erklæringer med sikkerhed. Disse bestemmelser er lovfæstet via Erklæringsbekendtgørelsen. Bemyndigelsen til, at Erhvervsstyrelsen må udstikke de i bekendtgørelsen beskrevne regler og standarder er givet jf. RL § 16, stk. 5.

Som nævnt ovenfor i afsnit [5.1.1 Revisors rolle og uafhængighed](#), er revisor offentlighedens tillidsrepræsentant ved afgivelse af erklæringer med sikkerhed.³¹ Revisor skal gennemføre sit arbejde og udforme sin erklæring med regnskabsbrugers interesser for øje og dermed være uafhængig af ledelsen eller øvrige hvervgivere. I og med, at revisor skal have regnskabsbrugers interesser for øje, kan dette potentielt stå i modsætning med ledelsens interesser.

Erkl.bek. omfatter alene erklæringer med sikkerhed, hvorved assistance med opstilling af finansielle oplysninger ikke er omfattet af bekendtgørelsen. Erkl.bek. dækker således revision, udvidet

²⁸ RL § 24, stk. 1

²⁹ RL § 24, stk. 2

³⁰ RL § 24, stk. 3

³¹ RL § 16 og erkl.bek. § 1, stk. 1

gennemgang og review og andre erklæringer med sikkerhed. Bekendtgørelsen gælder, i lighed med revisorlovens bestemmelser, alene for erklæringer, hvor der er tale om et trepartsforhold. Såfremt der ikke er tale om et trepartsforhold, og erklæringen dermed er tiltænkt hvervgivers eget brug, skal dette fremgå tydeligt af erklæringen.³²

Bekendtgørelsen er inddelt for de førnævnte fire respektive erklæringer, som illustreret nedenfor:

Tabel 5.2a (egen tilvirkning)

Erklæring	Paragraf
<i>Revision</i>	§§ 3 - 8
<i>Udvidet gennemgang</i>	§§ 9 - 11
<i>Review</i>	§§ 12 - 15
<i>Andre erklæringer med sikkerhed</i>	§§ 16 - 19

Når der afgives erklæring med sikkerhed, har revisor mulighed for at modificere sin konklusion, såfremt han bliver bekendt med ét af følgende forhold jf. erkl.bek. § 6, stk. 1 (citeret):

- 1) *“revisor på baggrund af det opnåede revisionsbevis konkluderer, at regnskabet indeholder væsentlige fejl eller mangler, eller*
- 2) *revisor ikke er i stand til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at konkludere, at regnskabet er uden væsentlige fejl.”*

Såfremt revisor konstaterer forhold under § 6, stk. 1, men på baggrund af sine professionelle kompetencer vurderer, at regnskabet i øvrigt giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver, finansielle stilling samt resultatet, skal revisor afgive en konklusion med forbehold for dén eller de dele af regnskabet, som har givet anledning til revisors modifikation.³³

Såfremt revisor derimod med baggrund i § 6, stk. 1, nr. 1 eller 2 konkluderer, at regnskabet ikke giver et retvisende billede, skal revisor afgive en afkræftende konklusion. Revisor erklærer således direkte, at regnskabet ikke giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver, finansielle stilling samt resultatet. Dette er således ikke isoleret til én eller flere dele af regnskabet, men regnskabet som helhed.³⁴

I det tilfælde, hvor revisor ikke kan udtrykke en konklusion om regnskabet, f.eks. som følge af, at revisor ikke har modtaget tilstrækkelig dokumentation for en substantiel del af regnskabet, kan revisor undlade at afgive en konklusion. Dette betegnes som en manglende konklusion.³⁵

³² Erkl.vejl. kapitel 4

³³ Erkl.bek. § 6, stk. 3 og 4

³⁴ Erkl.bek. § 6, stk. 3 og 7

³⁵ Erkl.bek. § 6, stk. 3 og 6

Enhver modifikation skal begrundes i revisors erklæring. Såfremt revisor har foretaget en modifikation af så afgørende betydning, at generalforsamlingen ikke bør godkende regnskabet, skal revisor tillige oplyse dette.³⁶

5.3 Revisors tavshedspligt

I forbindelse med udformningen af spørgsmålene som oplistet i afsnit *6.1 Strukturering af spørgeskemaerne* vil en oplysning i revisors erklæring af forhold om f.eks. ledelsens overtrædelse af lovgivning være en overtrædelse af revisors tavshedspligt, såfremt revisor afgiver en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. På denne baggrund er det relevant at beskrive reglerne omkring tavshedspligt nedenfor. Der er således tale om et brud på tavshedspligten, såfremt revisor giver oplysning i sin erklæring svarende til spørgsmål 3.14 samt delvist ved spørgsmål 3.15. Årsagen til, at spørgsmål 3.15 kun delvist er et brud på tavshedspligten for en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger skyldes, som beskrevet nedenfor, at der er særlige undtagelser vedrørende hvidvasklovens bestemmelser.

Revisors forpligtelser i relation til tavshedspligt er beskrevet i RL § 30 med henvisning til STRFL §§ 144, 150-152 f og 155-157. Revisors tavshedspligt medfører, at de fortrolige informationer, som revisor bliver bekendt med, som følge af revisors hverv, ikke må videregives uberettiget eller udnyttes på anden vis. Et brud på tavshedspligten er en overtrædelse af straffelovens bestemmelser og kan således medføre bøde eller fængsel for den pågældende revisor. Dette gælder uanset om det er foretaget af den underskrivende statsautoriserede eller registrerede revisor eller dennes medarbejdere.

Revisor har i visse tilfælde lovhjemmel til at bryde sin tavshedspligt. Dette følger blandt andet ved STRFL § 152 e. Heraf fremgår at bestemmelserne om brud på tavshedspligten ikke er gældende såfremt revisor er forpligtet til, i henhold til anden lovgivning, at videregive informationen. Dette er f.eks. gældende ved underretninger til SØIK omkring uafkræftede mistanker om hvidvask eller finansiering af terrorisme. Denne underretning er krævet i medfør af HVL kapitel 5. Herudover må revisor i medfør af STRFL § 152 e, nr. 2 bryde tavshedspligtens såfremt revisor "*handler i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv*". Der anses for at være åbenbar almeninteresse og dermed berettigelse til videregivelse af fortrolige oplysninger, når der er tungtvejende samfundsmæssige grunde hertil.³⁷ En revisor handler berettiget i eget tarv, f.eks. i tilfælde af, at en kunde har sagsøgt revisor og revisor i den forbindelse afgiver oplysninger til brug for retssagen, som under normale omstændigheder ville være underlagt tavshedspligten. Når revisor handler berettiget i andres tarv er det en forudsætning, at videregivelse af informationen vejer tungere end tilbageholdelsen heraf.

Erkl.bek. § 7 giver endvidere revisor pligt til at oplyse i tilfælde af en række særlige forhold, som revisor konstaterer under sit revisionsarbejde. Loven giver dermed revisor hjemmel til at give oplysninger om forhold, som ikke fremgår af regnskabet, men som revisor er blevet bekendt med i forbindelse med udførelse af sit hverv. Offentliggørelse af oplysninger i medfør af erkl.bek. § 7 i andre erklæringer end en revisionspåtegning eller erklæring om udvidet gennemgang vil være en overtrædelse af straffelovens

³⁶ Erkl.bek. § 6, stk. 8 og 9

³⁷ Jf. U.2002.1531. "*Landsretten tiltræder [...], at tungtvejende samfundsmæssige grunde undtagelsesvist kan berettige en advokat til at videregive fortrolige oplysninger*"

bestemmer, som beskrevet ovenfor. § 7, stk. 2 forpligter revisor til at oplyse om ikke uvæsentlige forhold, som kan medføre strafansvar hos medlemmer af ledelsen. Dette indebærer følgende forhold:

- formueforbrydelser, som beskrevet i STRFL kapitel 28,
- overtrædelser af skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen,
- overtrædelse af selskabsloven, og
- overtrædelse af årsregnskabsloven og bogføringsloven.

5.4 Revisionspåtegning

Nedenstående afsnit danner grundlag for forståelsen af revisors arbejde ved en revisionspåtegning. Afsnittet danner således grundlag for, at spørgsmål 3.1, 3.2, 3.4, 3.5, 3.6, 3.9, 3.10, 3.12 og 3.13 og delvist 3.7 og 3.8, som oplistet i afsnit [6.1 Strukturering af spørgeskemaerne](#), er krævet i henhold til gældende lovgivning og standarder. Årsagen til, at spørgsmål 3.7 og 3.8 kun delvist er krævet er, at der alene er tale om en obligatorisk forespørgsel. Såfremt denne er afvisende, er revisor ikke forpligtet til at foretage yderligere handlinger.

I henhold til ÅRL § 135, stk. 1 skal virksomheder, omfattet af ÅRL, som udgangspunkt lade sit årsregnskab revidere af en godkendt statsautoriseret eller registreret revisor. Der er dog visse virksomheder, som kan fritages herfor i medfør af fritagelsesbestemmelserne i § 135, stk. 1-4. Revisionspåtegningen, og revisors arbejde i forbindelse hermed, beskrives nærmere nedenfor og erklæringen om assistance med opstilling af finansielle oplysninger behandles i afsnit [5.5 Assistance med opstilling af finansielle oplysninger](#).

Revision af en årsrapport er reguleret i henhold til de internationale standarder om revision (ISA). Standarderne er udarbejdet med baggrund i den samme strukturelle opsætning. Dette sikrer højere tilgængelighed og genkendelighed standarderne imellem. Denne struktur er 1) indledning, 2) revisors mål med standarden, 3) definitioner på ord brugt i standarden, 4) standardens krav og 5) vejledninger og andet forklarende materiale.

ISA 200 beskriver revisors overordnede mål og ansvar i forbindelse med revisionen af et regnskab i overensstemmelse med ISA. Ved en revision skal revisor, i en skriftlig erklæring, konkludere på om regnskabet i al væsentlighed er udarbejdet i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme. For at kunne afgive erklæring herom, skal revisor konkludere, om der er opnået høj grad af sikkerhed for, at regnskabet i sin helhed er udarbejdet uden væsentlig fejlinformation. I denne forbindelse er det irrelevant om fejlinformationen skyldes tilsigtede eller utilsigtede fejl. Ved vurdering af om der er opnået høj grad af sikkerhed, skal revisor konkludere på om der er opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis³⁸ samt om ikke-rettede fejl, herunder både enkeltvist og samlet, må anses som værende væsentlige.³⁹ I forlængelse heraf har en revisor kommenteret følgende i vores spørgeskemaundersøgelse:

³⁸ ISA 330

³⁹ ISA 450

“[...] Ledelsen har som oftest den overbevisning, at revisor fanger alle fejl, og at det er revisors ansvar, hvis fejl ikke blev fundet. Ledelsen har klart en forventning, om at alt er fint, når revisor har underskrevet regnskabet.”⁴⁰

Før en revision kan påbegyndes, skal revisor have foretaget en grundig planlægning af opgaven. Målet med planlægningen er at strømline revisionen, således denne bliver så effektiv som muligt. Det vil sige, at revisionen bliver udført til en passende pris, af et passende opgaveteam og inden for en passende tidshorisont og på passende tidspunkter. En god planlægning sørger for, at revisor har fokus på de identificerede risikofyldte og væsentlige områder i regnskabet, og i den forbindelse, at revisor sammensætter et team med passende kompetenceniveau til udførelsen af opgaven. Under planlægningen vurderes det tillige, hvorvidt der måtte være behov for inddragelse af eksperter til gennemførelse af opgaven, så man derved kan være på forkant med eventuelle komplekse problemstillinger.

Revisors planlægning starter med udarbejdelsen af en revisionsstrategi, i hvilken revisor fastlægger henholdsvis arten, den tidsmæssige placering samt omfanget af revisionshandlinger på opgaven. Dette reguleres i ISA 300. Til brug for udarbejdelsen af revisionsstrategien skal revisor definere opgavens omfang, hvilket blandt andet sker på baggrund af en vurdering af følgende forhold:

- Hvilken regnskabsmæssig begrebsramme det pågældende regnskab er udarbejdet efter, samt om der foreligger branchespecifikke rapporteringskrav,
- Hvilke forretningsområder den pågældende virksomhed opererer inden for, samt om revisionen heraf giver anledning til behov for specialviden,
- Hvilken rapporteringsvaluta der anvendes, samt om denne giver anledning til valutaomregning af det regnskab, som skal revideres, og
- Eventuelt brug af revisionsbevis indhentet ved tidligere revisioner.

Foruden udarbejdelse af en revisionsstrategi skal revisor også udarbejde en revisionsplan, hvori der redegøres for arten, den tidsmæssige placering samt omfanget af de planlagte risikovurderingshandlinger,⁴¹ yderligere revisionshandlinger på revisionsmålsniveau⁴² samt øvrige revisionshandlinger, som sikrer, at revisionen udføres i overensstemmelse med de internationale standarder.

For at kunne udarbejde ovenstående er det essentielt, at revisor opnår en god forståelse for virksomheden, og dennes interne kontrolsystemer. Forståelsen af virksomheden og dennes interne kontrolsystemer hjælper revisor til at kunne identificere områder med risiko for væsentlig fejlinformation i regnskabet. Væsentlig fejlinformation er nærmere beskrevet i afsnit [4.2 Væsentlighedsbetragtninger](#).

Som nævnt ovenfor skal revisor, ved afgivelse af sin konklusion på regnskabet, have opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, hvor tilstrækkeligheden er målestok for mængden af revisionsbevis og egnetheden er målestok for kvaliteten af det opnåede revisionsbevis. Ved revisionsbevis forstås, i henhold til ISA 500 *“informationer, som revisor anvender for at nå frem til de*

⁴⁰ Bilag 8.6, resp.nr. 131C

⁴¹ ISA 315

⁴² ISA 330

konklusioner, revisionskonklusionen er baseret på". Tilstrækkeligheden og egnetheden af revisionsbevis hænger sammen, idet revisionsbevis af god kvalitet som oftest vil begrænse mængden af nødvendigt revisionsbevis og omvendt. Det skal dog bemærkes, at en stor mængde revisionsbevis ikke nødvendigvis kan opveje dårlig kvalitet af bevis.

Revisionsbevis omhandler både information, som er indeholdt i virksomhedens bogføring såvel som information fra tredjemand. Når revisor udfører sin revision, er det således vigtigt at overveje pålideligheden af det benyttede revisionsbevis. Pålideligheden påvirkes af, hvordan og hvorfra revisionsbeviset er opnået. Eksempelvis vil revisionsbevis, som er opnået ved analyser og gennemgang af bogføringen ikke kunne stå alene, men skal underbygges af stærkere revisionsbeviser, som f.eks. indhentes fra en uafhængig tredjemand. Revisionsbeviset kan opnås på baggrund af udførelsen af forskellige revisionshandlinger, herunder inspektion, observation, ekstern bekræftelse, efterregning, gennudførelse, analytiske handlinger og forespørgsel.

Ovenstående revisionshandlinger benyttes til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til, at revisor kan afgive sin revisionspåtegning på regnskabet. I forbindelse med udarbejdelsen af revisionsplanen, under revisors planlægning, har revisor vurderet, hvilke væsentlige og risikofyldte områder, der skal revideres. For hvert af de forskellige områder vurderer revisor, hvilke relevante revisionsmål området indebærer en revision af, samt hvordan disse kan afdækkes af de førnævnte revisionshandlinger på den mest effektive måde. Dette er vigtigt, da nogle handlinger vil være meget relevante på nogle områder, men mindre relevante på andre. I tilknytning hertil har en revisor kommenteret følgende i vores spørgeskemaundersøgelse:

*"[...] Derudover forstår de færreste regnskabslæsere forskellene i erklæringen, de fleste er af den holdning, at når der er en revisorerklæring, så er alt gennemgået og revisor indestår for det hele. Sjældent at nogen læser erklæringen og er klar over der er forskel."*⁴³

Lige så vigtigt, som det er at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, lige så vigtigt er det at dokumentere det opnåede revisionsbevis. Dette er reguleret i ISA 230. Dokumentationen af det opnåede revisionsbevis giver revisor bevis for det arbejde, som ligger til grund for revisors konklusion på regnskabet, samt at revisionen er blevet planlagt og udført i henhold til gældende standarder og lovgivning. Desuden gør dokumentationen det muligt for revisor at blive gjort ansvarlig for det udførte arbejde, herunder også eventuelle mangler.

ISA 230 indeholder en række bestemmelser for revisionsdokumentationens form, færdiggørelse, arkivering samt opbevaring. Dokumentationen skal udarbejdes på en sådan måde, at en erfaren revisor, som ingen sammenhæng har til den pågældende revision, kan forstå de udførte handlinger, samt resultaterne af disse og det opnåede revisionsbevis. Desuden skal en kontrollant kunne forstå de betydelige forhold, som er opstået i forbindelse med revisionen samt konklusionerne på disse. Det skal dokumenteres, hvem der har udført det pågældende arbejde med navn eller alternativ identifikation samt dato for færdiggørelsen af arbejdet. Ligeledes skal det dokumenteres, hvornår det udførte arbejde er gennemgået, samt hvem der har gennemgået dette. Ved revisionens afslutning skal revisor sørge for at

⁴³ Bilag 8.6, resp.nr. 243C

samle det endelige revisionsarkiv rettidigt⁴⁴ efter datoen for revisors erklæring, hvorefter revisor ikke må slette dokumentation vedrørende revisionen før der er gået minimum fem år.

Som nævnt ovenfor skal revisor konkludere om der er opnået høj grad af sikkerhed for, at regnskabet i sin helhed er udarbejdet uden væsentlig fejlinformation, hvad end denne skyldes tilsigtede eller utilsigtede fejl. Ved tilsigtede fejl forstås besvigelser, som anført i ISA 240. I forbindelse med en revision fokuserer revisor på to typer af besvigelser; regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver.

Regnskabsmanipulation vil som oftest udgøre den beløbsmæssigt største fejl, hvorimod misbrug af aktiver som regel udgør mindre beløbsmæssige fejl, men disse forekommer derimod hyppigere. Regnskabsmanipulation er tilfældet, hvor man søger at maskere virksomhedens reelle indtjening og/eller finansielle stilling. Regnskabsmanipulation kan f.eks. skyldes præstationsbaseret aflønning. I givet fald vil man, for at opnå en bedre aflønning, pynte på virksomhedens økonomiske præstationer. Det kan ligeledes skyldes interne eller eksterne forventninger til virksomhedens drift, herunder bestyrelsens eller aktionærernes forventninger. Den daglige ledelse ses ofte involveret i denne type besvigelser, da de som oftest har de nødvendige adgange til virksomhedens systemer samt muligheden for at afvige fra virksomhedens interne kontroller.

Misbrug af aktiver vedrører medarbejderes tyveri af virksomhedens ejendele, hvorfor omfanget sagtens kan være stort, men den beløbsmæssige størrelse er som oftest begrænset. Denne type besvigelser kan sagtens begås af den almene medarbejder lige så vel som af ledelsen, og den omfatter eksempelvis forhold som underslæb, tyveri og privat benyttelse af virksomhedens aktiver. Underslæb dækker over uberettiget tilegnelse af virksomhedens aktiver, som allerede, på lovlig vis, er i ens varetægt. Dette kan f.eks. være en bogholders uberettigede overførsel af virksomhedens likvide midler til egne private konti.

Den enkelte virksomhed har selv ansvaret for at implementere kontroller til at forebygge og opdage besvigelser samt at føre aktivt tilsyn for at reducere mulighederne for at begå besvigelser. Revisors ansvar i henhold til besvigelser ved en revision er komplekst. Revisor skal i forbindelse med revisionen opnå høj grad af sikkerhed for, at årsregnskabet er uden væsentlig fejlinformation, uanset om det skyldes besvigelser eller utilsigtede fejl. Dog er der i forbindelse med en revision risiko for, at nogle fejlinformationer ikke vil blive opdaget, uanset at revisionen er planlagt og udført helt i overensstemmelse med ISA. Dette skyldes især, at fejlinformation som følge af besvigelser er sværere at opdage end fejlinformation som følge af utilsigtede fejl. Dette skyldes, at besvigelser som oftest forsøges skjult eller på anden vis maskeret med henblik på, at det ikke skal opdages. Sandsynligheden for at revisor opdager disse tilsigtede fejl hænger således sammen med, hvor dygtig besvigeren er til at skjule sine handlinger, samt hvilket ansættelsesniveau besvigelser er udført på. I tilknytning hertil har en revisor kommenteret følgende i forbindelse med vores spørgeskemaundersøgelse:

“Det er vigtigt at huske på at vi IKKE revidere direkte efter besvigelser. Besvigelser findes ofte ved tilfældigheder, fordi der er lavet regnskabsmanipulation fx. ændring i udskrifter mv. fra banker.”⁴⁵

Med ovenstående in mente er revisors mål fortsat at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet, herunder fejl som følge af besvigelser. Revisor er således nødsaget til,

⁴⁴ Ved rettidigt forstås i henhold til ISA 230 afsnit A21 normalt ikke mere end 60 dage.

⁴⁵ Bilag 8.6, resp.nr. 213C

under hele revisionen, at opretholde og udvise en professionel skepsis, så revisors mindset er indstillet på, at væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser, kan forekomme.

Et regnskab udarbejdes og aflægges som udgangspunkt under forudsætning af fortsat drift, dog undtaget situationen, hvor ledelsen har i sinde at indstille virksomhedens drift eller at lukke virksomheden. I ISA 570 behandles “revisors ansvar ved revision af regnskaber med hensyn til fortsat drift og konsekvenser for revisors erklæring”. Ligesom revisor skal opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at regnskabet i sin helhed er uden væsentlige fejl, skal revisor tillige opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at konkludere om regnskabet er aflagt efter passende regnskabsprincip, samt hvorvidt virksomhedens fortsatte drift er forbundet med væsentlig usikkerhed. Revisor skal gennem hele revisionen⁴⁶ vurdere, hvorvidt der er begivenheder eller forhold, som kan give anledning til tvivl omkring virksomhedens fortsatte drift. Vurderingen af en virksomheds evne til at fortsætte driften løber mindst 12 måneder fra balancedagen.

I revisors vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften, kan han gøre brug af de oplysninger, han har indhentet vedrørende efterfølgende begivenheder, som behandles i ISA 560. I henhold til denne ISA er det revisors opgave at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at vurdere, hvorvidt begivenheder, som er indtruffet i perioden mellem balancedagen og datoen for revisors erklæring, er behandlet korrekt i regnskabet. Handlinger til afdækning af efterfølgende begivenheder er typisk forespørgsler til ledelsen om eventuelle efterfølgende begivenheder, som kan have påvirkning på regnskabet, samt gennemlæsning af referater fra møder efter balancedagen, herunder også drøftelser med ledelsen omkring afholdte møder, hvor der endnu ikke foreligger referat. Desuden bør der indhentes balance for perioden efter balancedagen til vurdering af virksomhedens finansielle formåen og stilling, og afledt deraf vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften.

Tvivl om en virksomheds evne til at fortsætte driften kan være konsekvens af en masse forhold, men revisor kigger i sin vurdering typisk efter forhold som negativ egenkapital, skæv fordeling af omsætningsaktiver og kortfristede gældsforpligtelser samt om virksomhedens kreditfaciliteter kan opretholdes. Sidstnævnte kan blandt andet udfordres af virksomhedens manglende overholdelse af de fastsatte lånevilkår eller udløb af låneaftale uden tilkendegivelser om en fornyelse eller forlængelse. Såfremt revisor vurderer, at der er væsentlig usikkerhed forbundet med virksomhedens evne til at fortsætte driften, vil dette blive afspejlet i revisors erklæring på regnskabet.

ISA 700 omhandler revisors ansvar for at udforme en konklusion om et regnskab, og regulerer ligeledes formen og indholdet af revisors erklæring afgivet på baggrund af en revision af et regnskab. Denne standard gælder ved en revision af et fuldstændigt regnskab, der er udarbejdet i overensstemmelse med en begrebsramme med et generelt formål. Revisor skal på baggrund af den udførte revision afgive en konklusion, hvori han udtaler sig om, hvorvidt regnskabet i al væsentlighed er aflagt i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme, eksempelvis årsregnskabsloven.

Såfremt revisor ved sin revision finder, at regnskabet i al væsentlighed er udarbejdet i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme, afgiver revisor en erklæring uden modifikationer, også kendt som en “blank påtegning”. I de tilfælde, hvor revisor finder, at regnskabet indeholder

⁴⁶ Ved hele revisionen forstås både planlægningen, udførelsen og konklusionen.

væsentlig fejlinformation eller revisor ikke har mulighed for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, er revisor nødsaget til at modificere sin konklusion, hvilket behandles i ISA 705.

Revisor har mulighed for at afgive tre typer af modificerede konklusioner. Disse er 1) en konklusion med forbehold, 2) en afkræftende konklusion eller 3) en manglende konklusion. Ved vurderingen af, hvilken af de tre typer konklusioner der skal benyttes, ser man på følgende jf. ISA 705, afsnit 2 (citeret):

1. *“arten af det forhold, der er årsag til modifikationen, dvs. om regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation, eller - hvis der er tale om manglende mulighed for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis - kan indeholde væsentlig fejlinformation og*
2. *revisors vurdering af, hvor gennemgribende forholdets indvirkninger eller mulige indvirkninger på regnskabet er.”*

I de tilfælde, hvor et regnskab indeholder et eller flere forhold, som revisor ønsker at kommunikere tydeligt til regnskabsbruger, har han mulighed for at give en fremhævelse af det pågældende forhold i sin erklæring jf. ISA 706. Fremhævelse af forhold i regnskabet vedrører situationen, hvor et forhold er passende præsenteret eller oplyst i regnskabet, men hvor revisor vurderer, at forholdet er afgørende for regnskabsbrugers forståelse og opfattelse af regnskabet.

Fremhævelse af forhold vedrørende forståelse af revisionen vedrører forhold, som ikke nødvendigvis er oplyst i regnskabet, men som revisor vurderer er afgørende for regnskabsbrugers forståelse og opfattelse af revisionen, revisors erklæring eller af revisors ansvar.

I henhold til Erkl.bek. § 7, stk. 2 er revisor er desuden forpligtet til at medtage fremhævelse i revisionspåtegningen, såfremt det konstateres, at ledelsen har handlet i strid med gældende lov og kan ifalde ansvar herfor. Dette er beskrevet nærmere i afsnit [5.3 Revisors tavshedspligt](#).

5.5 Assistance med opstilling af finansielle oplysninger

Dette afsnit danner det teoretiske grundlag for forståelse af revisors arbejde ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Afsnittet danner således grundlag for at fastlægge, at handlingerne i spørgsmål 3.1, 3.2, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.12 og 3.13 ikke er krævet ved denne erklæring. Desuden danner afsnittet grundlag for at fastlægge, at handlingen i spørgsmål 3.10 er en krævet opgave for revisor ved denne erklæring. Spørgsmålene, der refereres til, er oplistet i afsnit [6.1 Strukturering af spørgeskemaerne](#).

Revisor kan for virksomheder, som ikke er omfattet af revisionspligt, afgive en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger på virksomhedernes regnskaber. Revisors arbejde er beskrevet i ISRS 4410. Opbygningen og strukturen i selve ISRS 4410 er den samme som standarder for erklæringer med sikkerhed. Standarden er således opbygget med; indledning, mål, definitioner, krav og vejledning og andet forklarende materiale.

Revisor afgiver en erklæring om opstilling af finansielle oplysninger, i henhold til ISRS 4410, uden sikkerhed. Det er dermed kun ledelsens ansvar at præsentationen af regnskabet, de foretagne vurderinger, regnskabsmæssige skøn o. lign. er i overensstemmelse med den regnskabsmæssige begrebsramme og virksomhedens regnskabsprincipper. Revisors opgave er dermed at opstille de finansielle oplysninger (regnskabet) med baggrund i de oplysninger, som ledelsen har tilvejebragt, samt eventuelle yderligere oplysninger som revisor har vurderet nødvendige for at kunne overholde ISRS 4410. Revisor skal dermed ikke verificere, hvorvidt det af ledelsen modtagne materiale f.eks. er fuldstændigt eller nøjagtigt. Revisor skal heller ikke opnå tilstrækkeligt eller egnet bevis til brug for at kunne afgive en konklusion om regnskabet, som det er gældende ved f.eks. en revision og et review.⁴⁷ I forlængelse heraf har en revisor kommenteret følgende i forbindelse med vores spørgeskemaundersøgelse:

“[...] jeg tror ikke i alle tilfælde at regnskabslæser er klar over at en opstillings-erklæring faktisk kan betyde at regnskabet ikke altid er retvisende, da en egentlig kontrol af lager, igangværende arbejder mv. ikke er så dybdegående. Så når regnskabslæser ved en gennemgang af sådan et regnskab finder at der er spørgsmålstegn omkring værdiansættelse så falder tilliden.”⁴⁸

Revisors mål i forbindelse med en assistanceerklæring er ifølge ISRS 4410 afsnit 16 a og b, at (citeret):

- a) *“anvende ekspertise i regnskab og regnskabsaflæggelse til at assistere den daglige ledelse med at udarbejde og præsentere finansielle oplysninger i overensstemmelse med en relevant regnskabsmæssig begrebsramme på grundlag af oplysninger, den daglige ledelse har tilvejebragt, og*
- b) *afgive erklæring i overensstemmelse med kravene i denne ISRS.”*

I forbindelse med revisors erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger skal revisor opnå en generel forståelse for virksomheden og dennes drift, herunder regnskabssystemer der anvendes o. lign. Desuden skal revisor opnå en forståelse for virksomhedens branche og den regnskabsmæssige begrebsrammes anvendelse i den pågældende branche.⁴⁹

I modsætning til en revisionspåtegning fastsætter revisor ikke et beløbsmæssigt væsentlighedsniveau til brug under opgavens udførelse. Dette er ikke ensbetydende med, at revisor ikke må eller kan foretage en væsentlighedsbetragtning under opgavens udførelse. Det fremgår af ISRS 4410 afsnit A48, som omhandler korrektion af væsentlige fejlinformationer, at fejlinformationer anses for at være væsentlige, såfremt fejlinformationerne enkeltvist eller tilsammen med rimelighed kan forventes at have indvirkning på regnskabslæser økonomiske beslutninger. Revisor skal dermed på baggrund af sine professionelle kompetencer foretage en vurdering af, hvorvidt der er tale om væsentlig fejlinformation, som kan have indvirkning på regnskabslæser økonomiske beslutninger eller ej.

⁴⁷ ISRS 4410, afsnit 6

⁴⁸ Bilag 8.6, resp.nr. 127C

⁴⁹ ISRS 4410, afsnit 28

Ifølge ISRS 4410 afsnit 32-35 fremgår det, at såfremt revisor under opgavens udførelse bliver opmærksom på ufuldstændige, unøjagtige eller i øvrigt utilfredsstillende materiale eller lign., som revisor har modtaget fra ledelsen, skal revisor anmode ledelsen om yderligere eller korrigeret materiale eller lign. til brug for, at revisor kan overholde ISRS 4410. Såfremt revisor i øvrigt bliver opmærksom på forhold, som bør ændres fordi disse f.eks. er misvisende, vildledende eller på anden vis væsentligt fejlbehæftede, skal revisor foreslå de nødvendige ændringer af regnskabet til ledelsen. Såfremt ledelsen ikke kan eller vil tilvejebringe de nødvendige oplysninger eller godkende de nødvendige ændringer af regnskabet, skal revisor som udgangspunkt fratræde opgaven og i den forbindelse meddele ledelsen omkring årsagen til fratrædelsen.

I en revisionspåtegning ville revisor i en sådan situation, som nævnt ovenfor, med mangelfulde oplysninger eller uenigheder med ledelsen, kunne skrive et forbehold i revisors erklæring omkring uenigheden, eller at revisor ikke har modtaget tilstrækkelig dokumentation. I modsætning til en revisionspåtegning har revisor ikke mulighed for at modificere sin konklusion eller fremhæve forhold i erklæringen i øvrigt. Såfremt revisor ikke kan fratræde opgaven, har revisor mulighed for, ifølge aftale med ledelsen, at afgive en erklæring med sikkerhed og dermed skrive det eller de pågældende forbehold i erklæringen.

EMPIRI

6. Spørgeskemaer

6.1 Strukturering af spørgeskemaerne

I forbindelse med besvarelse af vores undersøgelsesspørgsmål nummer 4, 5, 6, 7, 8 og 9 har vi valgt at udsende spørgeskemaer til en række udvalgte virksomheder samt revisorer fra 17 revisionskontorer fordelt rundt om i Danmark. Undersøgelsesspørgsmålene, som dækkes af denne undersøgelse, lyder som følger;

- *“Har graden af sikkerhed i revisors erklæring betydning for regnskabsbrugers tillid til årsregnskabet?”*
- *“Hvad er regnskabsbrugers forventninger til revisors arbejde ved de respektive erklæringer på et årsregnskab?”*
- *“I hvilket omfang er revisorer bekendte med regnskabsbrugernes forventninger til revisorernes arbejde?”*
- *“I hvilket omfang udfører revisor sit arbejde i forhold til kravene i lovgivningen og de internationale standarder?”*
- *“Er regnskabsbrugers tillid til revisionsvirksomheden påvirket af revisionsvirksomhedens type af godkendelse (statsautoriseret eller registreret), størrelse og geografiske udbredelse?”*
- *“Hvordan kan forventningskløften reduceres?”*

Processen omkring udarbejdelse af spørgeskemaundersøgelsen og udformning af spørgsmålene er beskrevet yderligere nedenfor.

Vi ønsker at undersøge, hvorvidt der eksisterer en forventningskløft mellem revisors udførte arbejde og regnskabsbrugers forventninger til revisors arbejde. Da vi ønsker at opnå en bredere vurdering blandt regnskabsbrugere i danske virksomheder i regnskabsklasse B, har vi valgt at foretage en kvantitativ undersøgelse via en spørgeskemaundersøgelse. I modsætning til interviews kan vi ved denne undersøgelsesmetode inddrage flere personers holdninger inden for spørgeskemaets rammer. Vi mindsker tillige risikoen, som i høj grad findes ved interviews, for at enkeltpersoner med holdninger, som afviger væsentligt fra gennemsnittet, får væsentlig indflydelse på undersøgelsens udfald. Vi har i

afsnit [6.2.1 Udvælgelse af virksomheder](#) beskrevet, hvordan og hvor mange virksomheder vi har udvalgt til spørgeskemaundersøgelsen.

Indledningsvist udarbejdede vi et spørgeskema, som både omfattede spørgsmål vedrørende revision og assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Vi kunne konstatere, via test, at spørgeskemaet ville tage i omegnen af 30 minutter at udfylde. Vi vurderede på baggrund heraf, at risikoen for, at respondenterne ikke ville gennemføre spørgeskemaet, grundet det tidsmæssige aspekt, var for høj. Vi valgte derfor at opdele spørgeskemaet i to særskilte spørgeskemaer samt at skære spørgeskemaet ned til de dele, som vi mente var essentielle for vores videre arbejde. Vi vurderede, at vi kunne bygge vores spørgeskema op omkring 15 spørgsmål, som kan inddeles i 4 kategorier, som vi har vurderet værende de essentielle bestanddele af en opgaves udførelse, set ud fra revisors arbejde og regnskabsbrugers interesse. Disse kategorier er som følger; 1) revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten, 2) besvigelser og underretning til offentlige myndigheder, 3) indberetninger til Skattestyrelsen (SKAT) og 4) revisors erklæring. Kategori 1 er underinddelt i 1.1) generelt, 1.2) resultatopgørelse og balance. Kategori 1 og 4 er udvalgt på baggrund af, at dette er essentielle bestanddele i revisors arbejde og det produkt revisor leverer. Kategori 2 og 3 er medtaget, da disse emner vurderes at have stor offentlig interesse, hvorfor det er vores vurdering, at disse er forhold alle regnskabsbrugere kan forholde sig til.

Vi udarbejdede, med baggrund i ovenstående overvejelser, et spørgeskema møntet på revision samt et andet spørgeskema møntet på assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Spørgsmålene i de to respektive spørgeskemaer var ens med undtagelse af, når de respektive erklæringer blev omtalt. Dette med det formål at skabe en direkte sammenlignelighed spørgeskemaerne imellem til brug for vores videre analyse og konklusion herpå.

Dernæst ville vi, til brug for vurdering af revisors arbejde, udarbejde et spørgeskema til revisorerne. Vi havde som udgangspunkt udarbejdet et spørgeskema med en høj detaljeringsgrad, for at kunne afdække revisors faktiske handlinger fordelt på de forskellige balance- og resultatposter samt andre handlinger tilknyttet en revision for dermed at kunne isolere, hvilke konkrete poster en eventuel over- eller underpræstation knyttede sig til. Da dette ville være tidskrævende for revisorerne at besvare, og vi dermed risikerede en lavere svarprocent, og tillige ville gøre sammenligningsgrundlaget mere uigennemskueligt, valgte vi i stedet at tage udgangspunkt i de samme 15 spørgsmål, som vi udsendte til virksomhederne. Revisorerne blev bedt om at tage stilling til hvilke opgaver, som de udførte ved enten 1) revision, 2) assistance med opstilling af finansielle oplysninger eller 3) aldrig udførte. I tilknytning hertil blev revisorerne, med udgangspunkt i de samme 15 spørgsmål, bedt om at vurdere, hvilke handlinger de mener, at kunden forventer, at en revisor udfører ved 1) revision, 2) assistance med opstilling af finansielle oplysninger eller 3) aldrig forventede. Vi har i afsnit [6.2.2 Udvælgelse af revisorer](#) beskrevet, hvor mange revisorer vi har udvalgt til spørgeskemaundersøgelsen, samt hvilke landsdele, der er afdækket.

Alle tre spørgeskemaer er således bygget op omkring disse 15 spørgsmål. I spørgeskemaet udsendt til regnskabsbrugerne var dette afsnit 3. Heraf nedenstående nummerering:

Tabel 6.1a (egen tilvirkning)

Kategori 1: Revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten

Kategori 1.1: Generelt

- 3.3 Kontrollere samtlige bilag

- 3.10 Kontrollere om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen

- 3.11 Korrigere alle opdagede fejl, uanset størrelsen

Kategori 1.2: Resultatopgørelse og balance

- 3.1 Kontrollere at saldi for bankkonti ifølge årsrapporten stemmer overens med saldi ifølge virksomhedens bank

- 3.4 Kontrollere indtægter og udgifter

- 3.5 Kontrollere om virksomhedens aktiver er værdiansat korrekt (ikke værdiansat for højt eller for lavt)

- 3.6 Kontrollere at virksomhedens ikke-betalte omkostninger er indregnet korrekt i årsrapporten (ikke indregnet for mange eller få)

Kategori 2: Besvigelser og underretning til offentlige myndigheder

- 3.7 Kontrollere at virksomhedens medarbejdere ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)

- 3.8 Kontrollere at ledelsen (direktør eller bestyrelse) ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)

- 3.15 Underrette relevante offentlige myndigheder (fx Erhvervsstyrelsen, SKAT eller Bagmandspolitiet) om lovovertrædelser, som revisor bliver bekendt med i forbindelse med revisionen

Kategori 3: Indberetninger til Skattestyrelsen (SKAT)

- 3.2 Kontrollere at udbetalte lønninger ifølge årsrapporten stemmer overens med indberettede lønoplysninger hos SKAT

- 3.9 Kontrollere om virksomheden har indberettet korrekte skatter og afgifter til SKAT

Kategori 4: Revisors erklæring

- 3.12 Konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter

- 3.13 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver

- 3.14 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor har opdaget lovovertrædelser, hvor ledelsen kan blive stillet til ansvar

Såfremt respondenterne svarer, at den pågældende handling er en krævet opgave eller at revisorerne svarer, at denne udføres, konverteres svaret til en værdi "1". I modsatte tilfælde konverteres svaret til værdien "0".

I tilknytning til alle spørgsmålene bad vi respondenterne hos virksomhederne tage stilling til, hvor vigtig de vurderede handlingen for at være. Skalaen havde fire trin fra "lige gyldig" (--) til "meget vigtig" (++). Hvor dette er vurderet relevant, har vi inddraget denne vurdering i opgaven og konverteret "--" til 0% og "++" til 100%. De to mellemliggende niveauer har vi konverteret til henholdsvis 33,3% (-) og 66,7% (+).

I forbindelse med udformning af ovenstående 15 spørgsmål har vi indhentet inspiration fra Brenda Porters undersøgelse, som er beskrevet i afsnit 3.2 *Brenda Porter*. Vi har i den anledning, som beskrevet i afsnit 3.2, foretaget en gennemgang af, hvilke kategorier Brenda Porter spørger ind til og anvendt nogle af disse i vores spørgeskema. Vi har søgt inspiration i Brenda Porters spørgeskemaundersøgelse og udformning af sine spørgsmål hvad angår spørgsmål 3.3, 3.7, 3.8, 3.10, 3.12, 3.13, 3.14 og 3.15.

Udover de ovenfor nævnte spørgsmål, hvor vi har indhentet inspiration fra Brenda Porter, har vi også hentet inspiration fra teorien og gældende lovgivning og standarder vedrørende eksisterende handlinger. Dette er tillige beskrevet under de respektive teoriafsnit. Dette gælder spørgsmål 3.1, 3.2, 3.4, 3.5, 3.6, 3.9 og 3.11. Det sidstnævnte spørgsmål er medtaget, da en regnskabsbruger, efter vores overbevisning, forventer, at en revisor udfører dette, selvom det ikke er en eksisterende opgave.

Efter besvarelse af ovenstående spørgsmål nummer 3.1-3.15 spurgte vi regnskabsbrugerne; Spørgsmål nummer 4; "*Hvor sikker tror du, at revisor skal være på, at årsregnskabet er uden fejl, når revisor afgiver en erklæring om (revision/assistance)?*". Dette spørgsmål stillede vi med henblik på at afdække regnskabsbrugernes overordnede kendskab til kravene til revisors arbejde, da dette er møntet på produktet (revisors erklæring på regnskabet) som helhed. Respondenterne kunne svare på en skala fra 0 til 100, hvor 0 = revisor skal være 0% sikker og 100 = revisor skal være 100% sikker.

Dernæst ønskede vi at vide mere omkring regnskabsbrugers overbevisning omkring ansvarsfordelingen mellem henholdsvis ledelsen og revisor, hvorfor vi i spørgsmål nummer 5 spurgte: "*Hvem har, efter din overbevisning, det overordnede ansvar for rigtigheden af indholdet (herunder tal, tekst m.m.) i årsrapporten?*". I lighed med spørgsmål 4 kunne regnskabsbrugerne svare på en skala fra 0 til 100. Denne skala betød, at 0 = ledelsens ansvar alene og 100 = revisors ansvar alene. Til sammenligning tilspurgte vi tillige revisorerne; "*Hvem har, efter dine KUNDERS overbevisning, det overordnede ansvar for rigtigheden af indholdet (herunder tal, tekst m.m.) i årsrapporten?*". Revisorerne havde samme svars skala som regnskabsbrugerne således, at der var direkte sammenlignelighed besvarelserne i mellem.

Herudover spurgte vi regnskabsbrugerne, i spørgsmål nummer 6, hvorvidt deres tillid til revisionsvirksomheder varierede på baggrund af nogle, af os, opstillede parametre. Disse parametre er følgende; 6.1) revisionsvirksomhedens type af godkendelse (registreret eller statsautoriseret), 6.2) hvorvidt revisionsvirksomheden er dansk eller international og 6.3) revisionsvirksomhedens størrelse. Herudover spurgte vi regnskabsbrugerne, i spørgsmål 6.4, hvorvidt de havde mest tillid til en revisionspåtegning eller en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger.

Regnskabsbrugerne skulle således besvare hvorvidt de havde mest tillid til enten valgmulighed A eller B, som opstillet nedenfor, eller om dette var uden betydning for deres tillid.

Tabel 6.1b (egen tilvirkning)

VALGMULIGHED A	VALGMULIGHED B
Statsautoriseret revisionsvirksomhed	Registreret revisionsvirksomhed
Dansk revisionsvirksomhed	International revisionsvirksomhed
Mindre revisionsvirksomhed (≤ 50 ansatte)	Større revisionsvirksomhed (>50 ansatte)
Erklæring om assistance	Erklæring om revision

Såfremt respondenterne svarede, at de havde mest tillid til valgmulighed A blev dette tildelt værdien "1" og ved valgmulighed B blev dette tildelt værdien "3". Såfremt regnskabsbrugerne tilkendegav, at forholdet var uden betydning og der dermed var lige store tillid til valgmulighed A og B blev dette tildelt værdien "2".

I spørgsmål 7 bad vi regnskabsbrugerne om følgende: "*Vurder venligst, hvorvidt følgende tiltag ville give værdi for dig som regnskabslæser*". Vi havde i den forbindelse opstillet to forslag, hvor respondenterne kunne svare på en skala bestående af 4 værdier fra "negativ værdi" til "høj værdi". Herudover kunne respondenterne også svare "ved ikke". "Negativ værdi" blev tildelt værdien "-1" og "høj værdi" fik værdien "1" således, at disse gennemsnitligt vægtes lige højt. Herudover blev "ingen værdi" tildelt værdien "0" og "lav værdi" blev tildelt værdien "0,5". I tillæg hertil gav vi respondenterne mulighed for at komme med uddybende kommentarer i spørgeskemaets spørgsmål 8.

Afslutningsvist spurgte vi regnskabsbrugerne i spørgeskemaets spørgsmål nummer 9 om følgende: "*Har du forslag til, hvordan revisionsbranchen over for regnskabslæser kan forbedre den generelle forståelse af revisors arbejde samt tilliden hertil?*". Revisorerne blev tillige spurgt om tilsvarende med formuleringen: "*Har du forslag til, hvordan revisionsbranchen over for regnskabslæser kan forbedre den generelle forståelse af revisors arbejde samt tilliden hertil?*". Disse kommentarer bidrager til vores diskussion, som fremgår af afsnit [9. Forslag til reduktion af forventningskløften](#).

De komplette spørgeskemaer fremgår af bilag 1, 2 og 3.

6.2 Udvalgelse af respondenter

Som nævnt i afsnit *1.2 Afgrænsning* har vi forudsat, at de primære regnskabsbrugere af regnskaberne i regnskabsklasse B er henholdsvis virksomhedsejerne og pengeinstitutter. Da mange virksomheder i regnskabsklasse B er ejerdrevne virksomheder vil der i høj grad være sammenfald mellem virksomhedsejer og ledelse. Dette medfører, at respondenter (virksomheden) kan ses som regnskabsbruger såvel som modtager af revisors ydelse (revisors kunde). Det er vores vurdering, at dette ikke har betydning for respondenternes besvarelser, da dette efter vores overbevisning alene medfører øget vurderingsgrundlag.

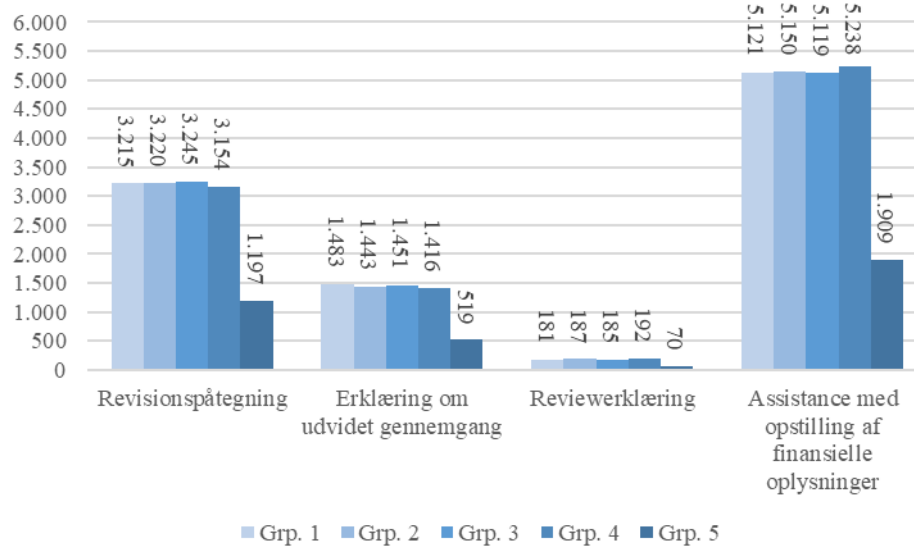
6.2.1 Udvalgelse af virksomheder

Som beskrevet i afsnit *1.2 Afgrænsning* har vi valgt kun at fokusere på virksomheder i regnskabsklasse B, da disse virksomheder, under forudsætning af, at de ikke er underlagt revisionspligt, har mulighed for at vælge mellem alle erklæringstyper. Vi har i udvælgelsen fravalgt holdingvirksomheder, da aktiviteten heri generelt vurderes at være begrænset og tilsvarende revisors arbejde. Vi har i udvælgelsen afgrænset os til aktieselskaber, anpartsselskaber og iværksætterselskaber, som har tilknyttet en revisor. Vi har afgrænset os til virksomheder, som har en revisor tilknyttet, da det er vores vurdering, at disse har bedre forudsætninger for at forholde sig til revisors arbejde, som følge af deres eksisterende samarbejde med en revisor. Typen af erklæring har ikke haft indvirkning på vores afgrænsning i søgningen. Herudover har vi fravalgt virksomheder, hvis status ikke er "normal". Dette omfatter virksomheder, som er under konkurs, under tvangsopløsning m.fl.

Virksomhederne udvælges via søgning i Erhvervsstyrelsens database (CVR-registeret) ved brug af dataportalen LassoX. Med de ovenfor beskrevne søgekriterier kom der d. 12. august 2020 et søgeresultat på 133.443 virksomheder. Herefter fjernede vi alle de virksomheder, som ikke havde en e-mailadresse registreret. Vi kom dermed frem til en liste på 57.580 virksomheder. For virksomheder, som havde samme e-mailadresse registreret fjernede vi dubletterne, således at de pågældende e-mailadresser kun fremgik én gang, hvorefter vi fik en totalpopulation på 43.695 virksomheder. Vi ønskede at sende spørgeskemaundersøgelserne til samlet 20.000 virksomheder, hvorfor vi inddelte de 43.695 virksomheder i 5 grupper af henholdsvis 4 grupper med 10.000 virksomheder og en restpopulation på 3.695 virksomheder. Disse 4 grupper af virksomheder på hver 10.000 virksomheder og 1 gruppe med restpopulationen på 3.695 virksomheder blev fordelt med baggrund i en tilfældig udvælgelse ved brug af en formel i Excel. Til brug for spørgeskemaundersøgelserne har vi kun anvendt gruppe nr. 1 og gruppe nr. 2 (hver gruppe indeholdende 10.000 virksomheder, som er illustreret nedenfor i figur 6.1.1a). For at klarlægge hvorvidt der kunne være bias vedrørende højere kendskab til revisors arbejde i én af grupperne, som følge af en højere population af virksomheder med revision i én af grupperne, har vi kategoriseret virksomhederne med baggrund i deres valgte erklæring. Til brug for denne sammenligning har vi medtaget de 3 andre grupper, som ikke er anvendt, for at se om nogle af disse afviger væsentligt fra gruppe nr. 1 og nr. 2, som vi har anvendt til spørgeskemaundersøgelserne.

Fordelingen mellem de respektive erklæringer, for de udvalgte virksomheder er som følger:

Figur 6.2.1a (egen tilvirkning)

Som det fremgår af ovenstående, er virksomhedernes valg af erklæring ret ligeligt fordelt mellem alle grupperne, hvorfor det er vores vurdering, at de 2 udvalgte grupper har de samme forudsætninger for at kunne forholde sig til revisors arbejde som de øvrige 3 grupper har. De 3 grupper, som ikke blev udvalgt (gruppe nr. 3, 4, og 5) anvendes ikke yderligere herfra.

Til brug for udarbejdelse og udsendelse af spørgeskemaerne har vi valgt at bruge www.onlineundersogelse.dk. Med baggrund i de indhentede e-mailadresser fra Erhvervsstyrelsens database udsendes spørgeskemaet pr. e-mail med personlige link til undersøgelsen. I forbindelse med udsendelse af spørgeskemaet og efterfølgende udsendelse af rykker fejlede totalt 1.172 e-mailadresser. Der blev således i alt udsendt 18.828 spørgeskemaer.

Med baggrund i gennemgang af tidligere kandidatafhandlinger var vores forventning en svarprocent på ca. 5%, hvilket således svarer til en total på 1.000 respondenter for begge spørgeskemaer tilsammen. Vi opnåede en samlet deltagelse på 815 respondenter, svarende til 4,3%, af de i alt 18.828 udsendte spørgeskemaer. Det var dog ikke alle der deltog, som også gennemførte hele spørgeskemaet. Der var således i alt 473 respondenter, svarende til 2,5%, som gennemførte og afsluttede spørgeskemaet. Årsagen til den lave svarprocent, i forhold til vores forventning, vurderer vi skyldes, at mange virksomheder har været hårdt ramt af COVID-19 og dermed ikke har haft tid til at besvare spørgeskemaet. Denne antagelse er blevet understøttet af modtagne tilbagemeldinger fra respondenterne. Med situationen omkring COVID-19 in mente vurderes svarprocenten acceptabel og vores analyse omfatter således 473 besvarelser fra danske virksomheder. Grundet den lave svarprocent vil vi, i forbindelse med analyse på de modtagne besvarelser, foretage en non-response bias test. Denne test skal afdække om de respondenter, der har svaret, har en særlig bias over for revisors arbejde - f.eks. et rigtig godt såvel som rigtig dårligt forhold til revisors arbejde.

Fordelingen af udsendte spørgeskemaer og modtagne besvarelser er som følger:

Tabel 6.2.1b (egen tilvirkning)

	Udvalgt	Fejlet ved afsendelse	Udsendt	Deltaget, men ikke afsluttet	Deltaget og afsluttet
Assistance	10.000	590	9.410	406 (4,3%)	222 (2,4%)
Revision	10.000	582	9.418	409 (4,3%)	251 (2,7%)
Total	20.000	1.172	18.828	815 (4,3%)	473 (2,5%)

6.2.2 Udvælgelse af revisorer

Vi har udvalgt 527 revisorer fra 17 revisionskontorer fordelt på Sjælland, Falster, Fyn og Jylland. Vi har udvalgt revisionskontorer fordelt i hele landet for at øge reliabiliteten af de data vi indsamler og dermed, at de er repræsentative for branchen. Vi har udvalgt uddannede revisorer (revisorer, som ikke er elever/trainees) samt registrerede og statsautoriserede revisorer.

I lighed med spørgeskemaerne til virksomhederne har vi valgt at udsende spørgeskemaet via www.onlineundersogelse.dk. For at øge svarprocenten udlovede vi en biograftur til en tilfældig deltager. Da vi udsendte spørgeskemaet til revisorerne, havde vi et mål om at få 200 besvarelser. Dette havde vi med baggrund i, at vi på daværende tidspunkt havde ca. 2 x 200 respondenter, som havde gennemført og afsluttet spørgeskemaerne udsendt til virksomhederne. Vi opnåede en samlet deltagelse på 280 respondenter, svarende til 53,1 %. I lighed med spørgeskemaet til virksomhederne var det ikke alle respondenter, som gennemførte hele spørgeskemaet. Der var i alt 230 respondenter, svarende til 43,6 %, som gennemførte og afsluttede spørgeskemaet. På baggrund heraf, vil vi i det videre arbejde tage udgangspunkt i de 230 respondenter, som har gennemført og afsluttet spørgeskemaet. Spørgeskemaet er beskrevet i afsnittet [6.1 Strukturering af spørgeskemaerne](#).

Fordelingen af udsendte spørgeskemaer til revisorer og modtagne besvarelser er som følger:

Tabel 6.2.2a (egen tilvirkning)

	Udvalgt	Fejlet ved afsendelse	Udsendt	Deltaget, men ikke afsluttet	Deltaget og afsluttet
Revision	527	0	527	280 (53,1%)	230 (43,6%)
Total	527	0	527	280 (53,1%)	230 (43,6%)

7. Interviews

7.1 Strukturering af interviews

I forbindelse med besvarelse af vores undersøgelsesspørgsmål nummer 4 og 8 har vi valgt at supplere vores primære undersøgelsesmetode, spørgeskemaer, med enkelte interviews.

Vi ønsker at gennemføre en kvalitativ undersøgelse blandt pengeinstitutter som regnskabsbrugere for at klarlægge, hvordan de bruger årsrapporten, herunder revisor erklæring. Vores spørgeskemaundersøgelse er den primære datakilde vi har valgt til brug for vores undersøgelse i denne afhandling. I forlængelse af vores kvantitative undersøgelse, spørgeskemaundersøgelsen, ønsker vi at opnå forståelse omkring de forhold, som gør sig gældende for regnskabsbrugernes vurdering af virksomhedernes finansielle stilling og hvilken værdi der tillægges revisors erklæring. Vi har derfor valgt at foretage interviews blandt en af virksomhedernes essentielle partnere og heraf regnskabsbrugere - pengeinstitutterne. Vi har i afsnit [7.2 Udvalgelse af personer til interview](#) beskrevet, hvordan og hvor mange personer vi har udvalgt til interview. Vi har gennemført vores interviews med baggrund i følgende emneoversigt og overordnet indhold heraf:

Tabel 7.1a (egen tilvirkning)

Emne	Indhold
<i>1. Indledning</i>	1.1 Introduktion til undersøgelsen m.m.
	1.2 Introduktion til interviewpersonen
<i>2. Etablering af kundeforhold</i>	2.1 Årsrapporters betydning
	2.2 Revisors erklæring på årsrapportens betydning
<i>3. Revisor</i>	3.1 Forhold omkring revisor og dennes betydning
	4.1 Forbedringsforslag til en årsrapport set med et pengeinstituts øjne
<i>4. Årsregnskabet</i>	4.2 Pengeinstituttets egne undersøgelser

De komplette interviews fremgår af bilag 4 og 5.

7.2 Udvalgelse af personer til interview

Som nævnt i afsnit *1.2 Afgrænsning* har vi forudsat, at de primære regnskabsbrugere af regnskaberne i regnskabsklasse B er henholdsvis virksomhedsejerne og pengeinstitutter. I forbindelse med vores spørgeskemaundersøgelse har vi primært spurgt virksomhedsejere, hvorfor vi ønsker at supplere disse data med interview hos den anden primære regnskabsbruger - pengeinstitutter.

Vi har i den forbindelse etableret og gennemført to interviews med erhvervsrådgivere i danske pengeinstitutter. Vi har foretaget dette med henholdsvis en erhvervsrådgiver hos et stort dansk pengeinstitut (størrelsesgruppe 1), som ønsker at være anonym i vores afhandling, samt en erhvervsrådgiver hos et mellemstort dansk pengeinstitut (størrelsesgruppe 2), Sparekassen Sjælland-Fyn.⁵⁰ Vi har bevidst valgt to pengeinstitutter af forskellig størrelse, for derigennem at klarlægge hvorvidt der måtte være væsentlig forskel i deres tilgang til erhvervs kunder og herunder deres syn på forhold omkring revisor, erklæring m.m.

Anonym erhvervsrådgiver

Som nævnt ovenfor ønsker vores ene interviewperson at være anonym i vores afhandling. Den anonyme interviewperson beskriver sin rolle som erhvervsrådgiver med følgende ord:

“[...] Jeg rådgiver og servicerer mellemstore virksomheder, også med et internationalt snit der har samhandel med udlandet, og der har jeg en portefølje af en del koncerner. [...]”⁵¹

John Pihlkjær, Sparekassen Sjælland-Fyn

Vi indledte vores interview med at spørge ind til John Pihlkjærs rolle i pengeinstituttet og til det svarede han, blandt andet, følgende:

“[...] jeg sidder og er sparringspartner og rådgiver for en række erhvervs kunder i forskellig størrelse [...] Så ja, daglig sparringspartner for en række erhvervs virksomheder og det er ned til nogle helt små, et lille værksted eller en lille detailhandel, og så op til større entreprenører og ejendomsselskaber og produktionsvirksomheder.”⁵²

John Pihlkjær oplyste tillige, at han har været i branchen i mange år og som det fremgår ovenfor har han en bred palette af erhvervs kunder - fra helt små til større erhvervs kunder. Vi har således erfaret, at John Pihlkjær har bred erfaring og dermed er relevant for vores afhandling samt til opnåelse af en dybere forståelse af, hvilken rolle den offentlige årsrapport og revisors erklæring spiller for pengeinstitutter som regnskabsbrugere.

⁵⁰ Finanstilsynet inddeler alle danske pengeinstitutter i grupper fra 1 til 4 efter størrelse som måles på arbejdende kapital. Nummer 1 er den største og 4 er den mindste. Grupperingerne 1 og 2 er opgjort på baggrund af Finanstilsynets opgørelse; “Pengeinstitutternes størrelsesgruppering 2020”, <https://www.finanstilsynet.dk/-/media/Tal-og-fakta/2019/Gruppeopdeling2020-xlsx.xlsx>

⁵¹ Bilag 4, anonym bankrådgiver

⁵² Bilag 5, John Pihlkjær

ANALYSE & DISKUSSION

8. Analyse af forventningskløften

8.1 Introduktion til analysen

8.1.1 Test af modeller fra teorien

Vi vil teste vores indhentede data med baggrund i Brenda Porters model vedrørende forventningskløften, som beskrevet i afsnit 3.2 *Brenda Porter*. Dette for at vurdere hvorvidt forventningskløften fortsat findes i sin daværende teoretisk definerede udgave. Desuden vil vi analysere vores data med udgangspunkt i Bent Warming-Rasmussens introduktion af forventningskløfter kontra forventningsgrøfter, jf. afsnit 3.1 *Bent Warming-Rasmussen*.

8.1.2 Tilgang til analysen

I forbindelse med vores analyse udfører vi en række statistiske test. Disse test anvendes ved at sammenholde to datasæt ad gangen og derigennem klarlægge, hvorvidt der er statistisk signifikans mellem middelværdierne for de to datasæt. Til disse test gør vi brug af t-test.

Ved en revisionspåtegning forventes en sikkerhedsgrad på 95%.⁵³ Dette danner grundlag for vores fastsættelse af signifikansniveauet. Vi udfører derfor vores t-test med udgangspunkt i et signifikansniveau (α) lig med 5%. Dette signifikansniveau er ligeledes i overensstemmelse med det niveau, som anvendes til undervisningsbrug.⁵⁴

Signifikanssandsynligheden, som også benævnes p-værdien (engelsk: “probability-value”), er et udtryk for sandsynligheden for at observere de data, vi har indhentet, hvis vores nulhypotese er sand. Det vil altså sige, at nulhypotesen skal forkastes såfremt p-værdien er lig med eller under 5%, hvorved der foreligger en “signifikant” forskel mellem middelværdierne i datasæt 1 og datasæt 2. Der er således under 5% sandsynlighed for, at nulhypotesen er sand. Når en nulhypotese forkastes, accepteres en alternativhypotese.

Da vi bruger en statistisk tilgang til at gennemføre vores hypotesetest, vil der, ved ovenstående signifikansniveau, være 95% sandsynlighed for, at vores resultat er rigtigt, men der vil også være 5% risiko for, at det er forkert. Ved statistiske test vil der altid være risiko for, at 1) acceptere en nulhypotese, som ikke er sand eller 2) forkaste en nulhypotese som er sand.⁵⁵ Dette kan blandt andet ske, hvis man har udvalgt en population med holdninger, som afviger væsentligt fra gennemsnittet. For

⁵³ Fücksel, K., Gath, P., Langsted, L. B. & Skovby, J. (2010), side 173

⁵⁴ Overø, J. E. & Gabrielsen, G., (2007), side 168

⁵⁵ Boolsen, M. W. (2008), side 181

at minimere risikoen for, at vi foretager denne fejl, har vi foretaget en række test til brug for at vurdere de data, som vi har indsamlet. Dette er beskrevet yderligere i afsnit [8.4 Non-response bias](#).

Såfremt p-værdien er mindre end 1% betegner vi dette som værende “*stærkt signifikant*” - altså, at der er stærk sandsynlighed for, at nulhypotesen ikke er sand. Hvis p-værdien er mindre end 10%, men større end 5% betegner vi dette som værende “*svagt signifikant*” - altså må vi acceptere nulhypotesen som værende sand, men der er indikationer på, at nulhypotesen ikke er sand.

Det vil altså sige, at vi skal acceptere den pågældende nulhypotese såfremt p-værdien overstiger 5%, og dette er uagtet om p-værdien er 5,1% eller 100%.

Vi har valgt at beskrive de ovenstående grænser for signifikansniveauet og p-værdierne på følgende måde:

- = *Stærkt signifikant* ($\leq 1\%$): P-værdier som er mellem 0% og 1%. Den pågældende nulhypotese forkastes, og statistisk er det stærkt sandsynligt, at nulhypotesen ikke er sand. Vi accepterer dermed den pågældende alternativhypotese.
- = *Signifikant* ($>1-5\%$): P-værdier som overstiger 1%, men maksimalt udgør 5%. Den pågældende nulhypotese forkastes, og det er statistisk sandsynligt, at nulhypotesen ikke er sand. Vi accepterer dermed den pågældende alternativhypotese.
- = *Svagt signifikant* ($>5-10\%$): P-værdier som overstiger 5%, men maksimalt udgør 10%. Den pågældende nulhypotese accepteres, men der er indikationer på, at nulhypotesen ikke er sand.
- = *Ikke signifikant* ($>10\%$): P-værdier som overstiger 10%. Den pågældende nulhypotese accepteres.

T-testen kan gennemføres som enten 1) en uparret test eller 2) en parret test. Da det er uafhængige data, foretages testen som en uparret t-test. En uparret test betyder, at dataene kan sorteres uafhængigt af hinanden, da det er to separate grupper, som sammenholdes. En parret test er derimod f.eks. en person, som gennemfører et givent forsøg to gange, hvor disse resultater sammenholdes og udviklingen mellem resultat 1 og resultat 2 analyseres for signifikant forskel.

Dernæst skal det klarlægges, hvorvidt der er tale om en enkelt- eller dobbeltsidet test. En enkeltsidet test måler, hvorvidt resultat 1 er enten højere eller lavere end resultat 2. En dobbeltsidet test måler, hvorvidt der er signifikant forskel mellem resultat 1 og 2, men det er uden betydning om den ene er højere eller lavere end den anden, så længe der er en signifikant forskel. T-testen i vores analyse gennemføres som en dobbeltsidet test, da vi ønsker at afklare, hvorvidt der er en forskel i middelværdierne, og det er indledningsvist underordnet, hvorvidt en af gruppernes middelværdi er højere eller lavere end den anden gruppes middelværdi, da det afgørende er, hvorvidt der er en signifikant forskel grupperne imellem eller ej.

Vi betragter en given handling som generelt forventet eller generelt udført, såfremt majoriteten (over 50%) af en population har svaret, at de enten forventer eller udfører en given handling. Det samme gør

sig gældende ved spørgsmålet omhandlende tillid. Her betragter vi det således, at der generelt er størst tillid til den part, hvor majoriteten (over 50%) af en population har svaret, at de har størst tillid. Dette kan tillige være ingen af parterne, såfremt majoriteten har svaret, at dette er uden betydning.

8.2 Sammensætningen af respondenterne

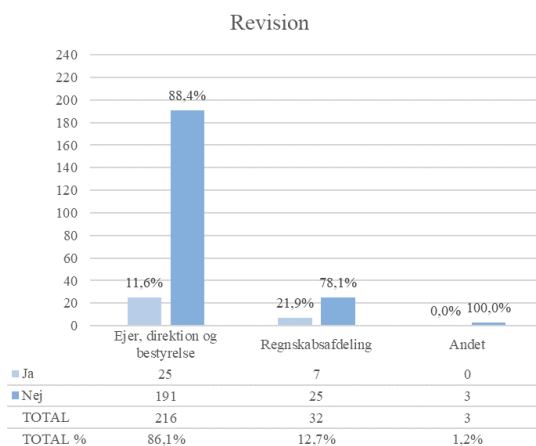
8.2.1 Sammensætningen af respondenterne i virksomhederne

Inden vi foretager analysen af de modtagne besvarelser, har vi foretaget en opgørelse over fordelingen af respondenterne. Respondenterne har i forbindelse med besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen anført, hvilken stillingskategori de henhører til. Disse er inddelt i henholdsvis 1) ejer, direktion og bestyrelse, 2) regnskabsafdeling eller 3) andet. Som det fremgår af nedenstående tabeller, er henholdsvis 86,1% (216 af 251 besvarelser) og 84,7% (188 af 222 besvarelser) af besvarelserne foretaget af kategori 1 "ejer, direktion og bestyrelse". Som tidligere nævnt i afsnit [1.2 Afgrænsning](#) har vi forudsat, at virksomhedsejerne er primære regnskabsbrugere. På denne baggrund kan vi konkludere, at vi har ramt den ønskede målgruppe med vores spørgeskemaundersøgelse.

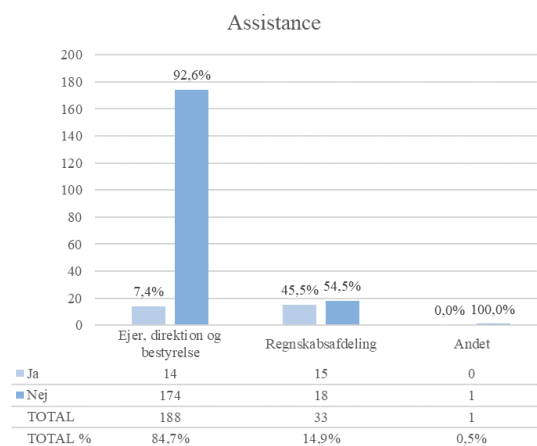
Herudover har respondenterne i forbindelse med besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen anført hvorvidt de tidligere har været ansat i en revisionsvirksomhed. Besvarelserne herfor er fordelt nedenfor i henholdsvis "Ja" og "Nej". Som det fremgår, har henholdsvis 11,6% (25 af 216 besvarelser) og 7,4% (14 af 188 besvarelser) af besvarelserne foretaget af kategori 1 "ejer, direktion og bestyrelse" tidligere været ansat i en revisionsvirksomhed.

Fordelingen mellem de respektive kategorier og hvorvidt respondenterne tidligere har været ansat i en revisionsvirksomhed, er illustreret nedenfor for henholdsvis revision og assistance med opstilling af finansielle oplysninger:

Figur 8.2.1a (egen tilvirkning)

Figur 8.2.1b (egen tilvirkning)

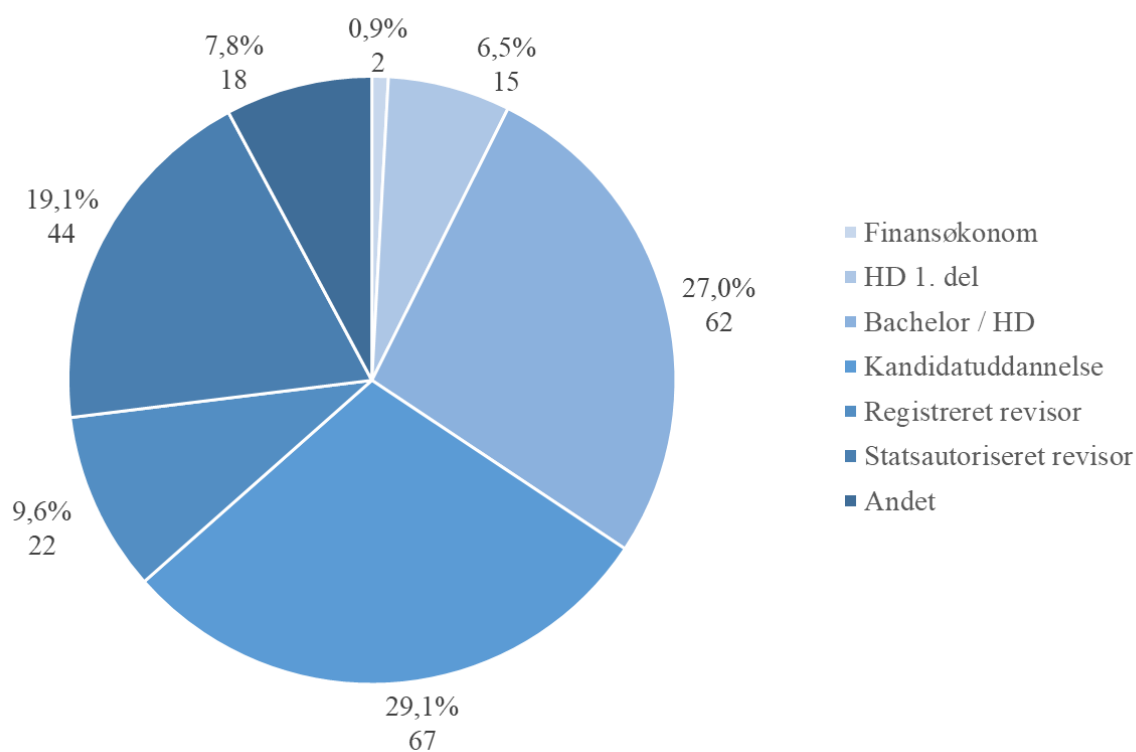

8.2.2 Sammensætningen af revisorerne

Som nævnt i tidligere afsnit har i alt 230 revisorer deltaget og afsluttet spørgeskemaundersøgelsen. Revisorerne har i forbindelse med besvarelsen anført deres uddannelsesniveau. Dette er illustreret nedenfor. Som det fremgår, er 57,8 % af besvarelsene afgivet af revisorer med en baggrund som uddannet kandidat, registreret revisor eller statsautoriseret revisor. Der er således en overvejende andel af respondenterne, som har en høj faglig indsigt, hvorfor de må derfor forventes at have indsigt i standarder og lovgivning på de adspurgte områder og dermed tillige være bevidste i de tilfælde, at de udfører opgaver, som rækker ud over de krævede handlinger.

Fordelingen mellem revisorernes uddannelsesniveau er som følger:

Figur 8.2.2a (egen tilvirkning)

8.3 Response bias / desirability bias

Som nævnt i ovenstående afsnit *8.2.2 Sammensætningen af revisorerne* udgør 57,8% af de adspurgte revisorer uddannede kandidater, registrerede revisorer og statsautoriserede revisorer. Disse har således, som nævnt ovenfor, en høj faglig indsigt og vil dermed som udgangspunkt være bekendte med gældende krav ifølge lovgivning og standarder for de respektive erklæringer. I spørgeskemaet har vi, som nævnt under afsnit *6.1 Strukturering af spørgeskemaerne*, oplistet de respektive handlinger, hvortil revisorerne skal tilkendegive om de udfører disse ved henholdsvis 1) en revision, 2) en assistance med opstilling af finansielle oplysninger eller 3) aldrig udfører den pågældende handling. Når disse valgmuligheder stilles op overfor hinanden, vil der være direkte sammenlignelighed ved afgivelse af sine svar. Der opstår dermed en risiko for et response bias. Dette kan opstå som følge af, at revisorerne enten bevidst eller ubevidst ikke svarer ærligt, da de ved, at der skal udføres mere ved en revision end ved en assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Det er ikke muligt at afdække denne risiko ved statistiske test, hvorfor vi i vores videre analyse må forudsætte, at respondenterne har afgivet ærlige svar.

8.4 Non-response bias

I de følgende afsnit vil vi gennemføre to non-response bias tests for at vurdere, hvorvidt de data vi har indsamlet, udgør en repræsentativ del af totalpopulationen.

8.4.1 Test 1: Risiko ved sammensætningen af respondenterne

Som det fremgår af tabellerne i afsnit *8.2.1 Sammensætningen af respondenterne i virksomhederne* har henholdsvis 22,7 % (57 af 251 respondenter) og 21,2 % (47 af 222 respondenter) af de adspurgte respondenter i virksomhederne tidligere været ansat i en revisionsvirksomhed og/eller er ansat i regnskabsafdelingen i den adspurgte virksomhed. Disse vil antageligvis have et højere kendskab til revisors faktiske handlinger, og forventningskløften vil dermed forventeligt være lavere for denne gruppe. Såfremt denne gruppe er overrepræsenteret i vores data, vil dette kunne fordreje udfaldet af vores senere analyse. Da det ikke er unaturligt, at der er medarbejdere/virksomhedsejere, som tidligere har været ansat i en revisionsvirksomhed eller på anden vis har et højere kendskab til revisors arbejde, vil vi vurdere om populationen af tidligere revisorer er uforholdsmæssigt stor i vores indsamlede data. For at afdække denne risiko, vil vi teste dette med udgangspunkt i en statistisk tilgang ved at gennemføre en t-test.

Vi udsendte spørgeskemaerne d. 13. august 2020 og afsluttede spørgeskemaundersøgelsen d. 18. september 2020. Linket til besvarelse af spørgeskemaerne har således været åbent i ca. 5 uger. Besvarelserne opdeles i 4 lige store grupper efter tidspunktet for gennemførelse af spørgeskemaet, hvorefter vi tager udgangspunkt i de første 25% af besvarelserne samt de sidste 25% af besvarelserne. Første gruppe består således af dem som har svaret til og med 25%-fraktilen, herefter benævnt "gruppe 1". Anden gruppe består af 75%-fraktilen og dem, der har svaret efter denne, herefter benævnt "gruppe 2". Denne opdeling er foretaget med baggrund i, at dem som svarer senest vurderes at have nogle af de samme karakteristika, som dem der ikke har svaret.

Med baggrund i ovenstående beskrivelse foretager vi en t-test for at teste, hvorvidt der er signifikant forskel i antallet af personer, som tidligere har været ansat i en revisionsvirksomhed når vi sammenligner gruppe 1 og gruppe 2. Til denne test skal svarene ændres til numeriske værdier, hvorfor “Ja” ændres til “1” og “Nej” ændres til “0”. Der anvendes et signifikansniveau (α) på 5%.

I forbindelse med denne test opstiller vi en nulhypotese og en alternativhypotese:

$H_0: \mu_{(gruppe\ 1)} = \mu_{(gruppe\ 2)}$ Middelværdien (μ) af antallet af respondenter, som tidligere har været ansat i en revisionsvirksomhed, i gruppe 1 er lig med middelværdien af respondenter, som tidligere har været ansat i en revisionsvirksomhed, i gruppe 2.

$H_1: \mu_{(gruppe\ 1)} \neq \mu_{(gruppe\ 2)}$ Middelværdien (μ) af antallet af respondenter, som tidligere har været ansat i en revisionsvirksomhed, i gruppe 1 er forskellig fra middelværdien af respondenter, som tidligere har været ansat i en revisionsvirksomhed, i gruppe 2.

På baggrund heraf fremkommer følgende resultater:

Tabel 8.4.1a (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Revision	Assistance
2. Har du tidligere arbejdet som revisor i en registreret eller statsautoriseret revisionsvirksomhed?	✘ 43,8%	✘ 25,7%

✘ = Ikke signifikant (>10%)

Som det fremgår af ovenstående, er der ikke signifikant forskel i fordelingen af tidligere revisorer mellem gruppe 1 og gruppe 2. Dette gælder hverken for respondenterne, som har svaret på spørgeskemaundersøgelsen vedrørende revision eller for respondenterne, som har svaret på spørgeskemaundersøgelsen vedrørende assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Vi kan dermed ikke forkaste nulhypotesen og vi forudsætter derfor, på baggrund af ovenstående test, at vores data er repræsentative for totalpopulationen i denne henseende.

8.4.2 Test 2: Risiko ved manglende besvarelser

For at afdække risikoen for om vi har indhentet en helt særlig datamængde, som er signifikant forskellig fra den samlede udvalgte population, vil vi foretage en analyse af, hvorvidt der er særlige karakteristika for de personer, som har svaret kontra de personer, som ikke har svaret. I lighed med test 1, foretages analysen med baggrund i en antagelse af, at de personer, som ikke har svaret, har nogle af de samme karakteristika, som de personer, som har svaret senest. Den statistiske test foretages i lighed med test 1, som en t-test.

Som nævnt i afsnit *6.2.1 Udvalgelse af virksomheder*, har vi opnået en lav svarprocent for virksomhederne på 2,5%, og der er således en meget stor population, som ikke har givet sin mening til kende. På baggrund heraf vil vi gennemføre en non-response bias test på virksomhederne for at vurdere, hvorvidt populationen, som ikke har svaret, vurderes at kunne medføre en signifikant forskel på vores indhentede data. Hvad angår den indsamlede data på revisorerne, er det vores vurdering, at det ikke er nødvendigt at foretage en tilsvarende test, da vi har opnået en høj svarprocent på 43,6%. På denne baggrund er det vores vurdering, at vi har et tilfredsstillende datagrundlag til den videre analyse.

Ved gennemførelse af non-response bias testen for de indsamlede data fra virksomhederne opdeler vi respondenterne i samme grupper, benævnt gruppe 1 og gruppe 2, som beskrevet i test 1. Vi analyserer dernæst på, hvorvidt der er signifikant forskel mellem gruppe 1 og gruppe 2 og dermed om de personer, som har svaret henholdsvis tidligst og senest har signifikant forskellige holdninger til revisors arbejde. Der anvendes samme signifikansniveau (α) på 5%, som anvendt i test 1.

I forbindelse med denne test opstiller vi en nulhypotese og en alternativhypotese:

$H_0: \mu_{(gruppe\ 1)} = \mu_{(gruppe\ 2)}$ Middelværdien (μ) af respondenternes svar i gruppe 1 er lig med middelværdien af respondenternes svar i gruppe 2.

$H_1: \mu_{(gruppe\ 1)} \neq \mu_{(gruppe\ 2)}$ Middelværdien (μ) af respondenternes svar i gruppe 1 er forskellig fra middelværdien af respondenternes svar i gruppe 2.

På baggrund heraf fremkommer følgende resultater:

Tabel 8.4.2a (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Revision	Assistance
3.1 Kontrollere at saldi for bankkonti ifølge årsrapporten stemmer overens med saldi ifølge virksomhedens bank	✘ 11,6%	✘ 100,0%
3.2 Kontrollere at udbetalte lønninger ifølge årsrapporten stemmer overens med indberettede lønoplysninger hos SKAT	✘ 64,2%	✘ 38,6%
3.3 Kontrollere samtlige bilag	✘ 61,4%	✘ 43,3%
3.4 Kontrollere indtægter og udgifter	▬ 7,9%	✘ 33,7%
3.5 Kontrollere om virksomhedens aktiver er værdiansat korrekt (ikke værdiansat for højt eller for lavt)	✘ 14,6%	✘ 11,1%
3.6 Kontrollere at virksomhedens ikke-betalte omkostninger er indregnet korrekt i årsrapporten (ikke indregnet for mange eller få)	✘ 81,3%	✘ 31,0%
3.7 Kontrollere at virksomhedens medarbejdere ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	✘ 15,0%	✘ 34,4%
3.8 Kontrollere at ledelsen (direktør eller bestyrelse) ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	✘ 68,5%	✘ 33,3%
3.9 Kontrollere om virksomheden har indberettet korrekte skatter og afgifter til SKAT	✘ 43,8%	✘ 52,9%
3.10 Kontrollere om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen	✘ 100,0%	✘ 30,7%
3.11 Korrigere alle opdagede fejl, uanset størrelsen	✘ 47,9%	✘ 85,0%
3.12 Konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter	✘ 70,0%	✘ 47,1%
3.13 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver	✘ 80,5%	✘ 42,1%
3.14 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor har opdaget lovovertrædelser, hvor ledelsen kan blive stillet til ansvar	✘ 78,5%	✘ 14,0%
3.15 Underrette relevante offentlige myndigheder (fx Erhvervsstyrelsen, SKAT eller Bagmandspolitiet) om lovovertrædelser, som revisor bliver bekendt med i forbindelse med revisionen	✘ 100,0%	✘ 69,8%

▬ = Svagt signifikant (>5-10%)
✘ = Ikke signifikant (>10%)

Som det fremgår af ovenstående, er det alene spørgsmål 3.4 som er svagt signifikant. De øvrige besvarelser er ikke signifikante, og vi kan derfor forkaste vores nulhypotese og konkludere, at der ikke er særlige bias, som vi skal kalkulere med i vores analyse af respondenternes besvarelser ved disse spørgsmål. Spørgsmål 3.4 er svagt signifikant, hvorfor der er indikationer på, at der kan være en bias

for de respondenter, som har svaret kontra de respondenter, som ikke har svaret. Set ud fra vores analyse, er der dermed en lille risiko for, at de resultater, som vi kommer frem til vedrørende spørgsmål 3.4 statistisk set kunne give et andet udfald, ved en højere svarprocent. Da p-værdien for spørgsmål 3.4 ikke er lavere end det fastsatte signifikansniveau (α), forkastes nulhypotesen ikke, hvorfor vi kan arbejde videre med de indhentede data.

8.5 Analyse af forventningskløften

Vi har, som tidligere beskrevet, udsendt spørgeskemaer til henholdsvis virksomheder i regnskabsklasse B samt revisorer. Spørgeskemaundersøgelsen udsendt til virksomhederne (også benævnt "kunden") tog udgangspunkt i, hvilke forventninger de havde til revisors arbejde ved henholdsvis en revisionspåtegning og en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Revisorerne skulle svare på, hvilke handlinger de udførte ved de respektive erklæringer. Desuden skulle revisorerne også svare på, hvilke handlinger de mente, at deres kunder forventer, bliver udført ved de respektive erklæringer. Af spørgeskemaundersøgelserne kan vi således udlede følgende hypoteser, som vi vil teste og beskrive i de følgende afsnit:

<i>$H_{0(a)}$: Revisor udfører, hvad kunden forventer</i>	For at teste denne hypotese, sammenholder vi 1) data for kundens forventninger ved de respektive erklæringer med 2) data omkring revisors faktiske handlinger ved de respektive erklæringer.
<i>eller</i>	
<i>$H_{1(a)}$: Revisor udfører ikke, hvad kunden forventer</i>	

<i>$H_{0(b)}$: Revisor ved, hvad kunden forventer</i>	Ved denne hypotese sammenholder vi 1) data for revisors overbevisning om kundens forventninger ved de respektive erklæringer med 2) kundens forventninger ved de respektive erklæringer.
<i>eller</i>	
<i>$H_{1(b)}$: Revisor ved ikke, hvad kunden forventer</i>	

<i>$H_{0(c)}$: Revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger</i>	Ved denne hypotese sammenholder vi 1) data for revisors overbevisning om kundens forventninger ved de respektive erklæringer med 2) revisors faktiske handlinger ved de respektive erklæringer.
<i>eller</i>	
<i>$H_{1(c)}$: Revisors arbejde stemmer ikke overens med revisors overbevisning om kundens forventninger</i>	

I lighed med vores tidligere tests gennemføres der for ovenstående nulhypoteser t-test for at afdække om hypoteserne holder eller om de kan forkastes. Signifikansniveauet (α) fastsættes til 5%. T-testene gennemføres for alle 15 udsagn vedrørende revisors handlinger.

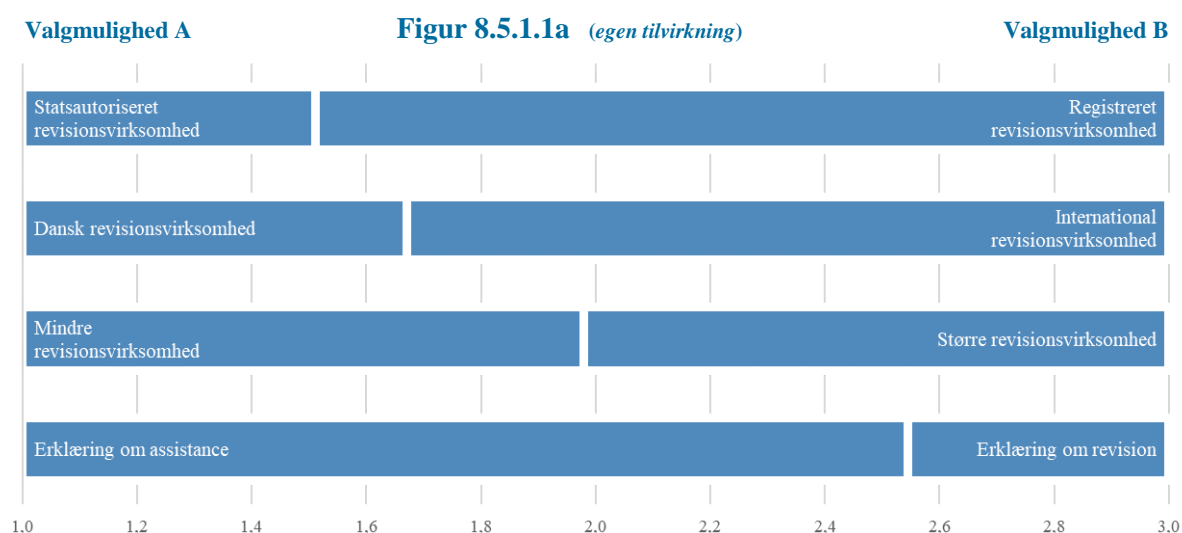
8.5.1 Analyse af regnskabsbrugers tillid og forventninger til ansvarsfordeling

I det følgende afsnit vil vi foretage en analyse af vores indhentede data fra spørgsmål nummer 5 og 6 fra spørgeskemaundersøgelsen, som beskrevet i afsnit 6.1 *Strukturering af spørgeskemaerne*. Herudover vil vi inddrage revisorerne besvarelser omkring deres overbevisninger om kundens forventninger til ansvarsfordelingen mellem ledelsen og revisor.

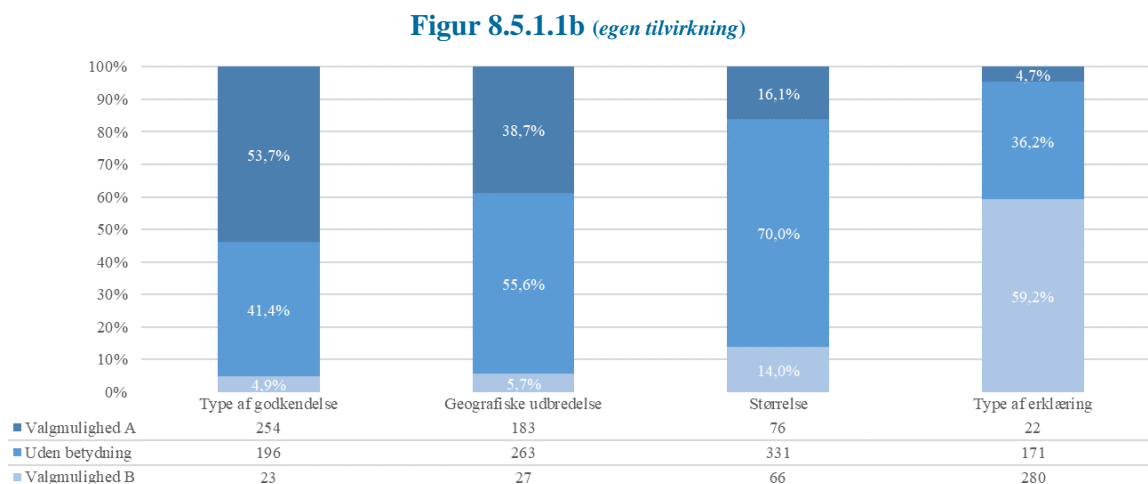
8.5.1.1 Regnskabsbrugers tillid til revisionsvirksomheder samt revisors erklæringer

Som beskrevet i afsnit 6.1 *Strukturering af spørgeskemaerne* spurgte vi regnskabsbrugerne, hvorvidt deres tillid til revisionsvirksomheder varierede på baggrund af nogle, af os, opstillede parametre.

Resultatet heraf fremgår af figur 8.5.1.1a, som er illustreret nedenfor. I resultatet indgår alle 473 besvarelser fra regnskabsbrugerne:

Fordelingen mellem de respektive besvarelser af henholdsvis valgmulighed A, B eller “uden betydning” er illustreret nedenfor i figur 8.5.1.1b:

Regnskabsbrugernes besvarelser af spørgsmål 6.1 “Revisionsvirksomhedens type af godkendelse” giver en middelværdi på 1,5, som illustreret i figur 8.5.1.1a. Af figur 8.5.1.1.b fremgår det, at 53,7% har svaret, at de har størst tillid til “statsautoriseret revisionsvirksomhed” og 41,4% har svaret, at det er “uden betydning” om det er en statsautoriseret eller registreret revisionsvirksomhed. Der er således en overvægt af regnskabsbrugere, som har større tillid til en statsautoriseret revisionsvirksomhed end en registreret revisionsvirksomhed. Som beskrevet i afsnit 5.1 *Revisorloven* er der ifølge lovgivningen ingen juridiske forskelle, herunder krav om kvalitetskontrol, revisionsvirksomhedens kvalitetsstyring m.m. for henholdsvis registrerede såvel som statsautoriserede revisionsvirksomheder, hvad angår erklæringsarbejde for virksomheder i regnskabsklasse B. Vi kan konkludere ud fra ovenstående tabeller, at der generelt er størst tillid til statsautoriserede revisionsvirksomheder.

Regnskabsbrugernes besvarelser af spørgsmål 6.2 “Revisionsvirksomhedens geografiske udbredelse” giver en middelværdi på 1,7. Det fremgår endvidere ovenfor, at 38,7% har svaret, at de har størst tillid til danske revisionsvirksomheder. Herudover har 55,6% svaret, at det er uden betydning om det er en dansk eller international revisionsvirksomhed. Middelværdien hælder således mod, at regnskabsbrugere helst vil have danske revisionsvirksomheder frem for internationale revisionsvirksomheder. Middelværdien er dog, mellem 2 “uden betydning” og 1 “Dansk revisionsvirksomhed”, og som det fremgår ovenfor har majoriteten svaret, at det er uden betydning. Der vurderes således ikke at være større tillid til enten danske eller internationale revisionsvirksomheder og det må derfor konkluderes, at dette er uden betydning for regnskabsbrugere. En regnskabsbruger har i forlængelse heraf givet følgende kommentar i spørgeskemaundersøgelsen:

“En revisor skal i samarbejdet med virksomheden være nærværende og troværdig, hvorfor jeg personligt undgår og ikke har tillid til store revisionselskaber - jeg frygter blot at blive kørt over ende, ikke forstå noget som helst, ikke taget alvorligt og blive prioriteret, og i øvrigt at skulle betale en væsentlig og meget høj pris for hvert eneste lille spørgsmål. Jeg har selv en selvstændig revisor, der kun er sig selv og én kontoransat, og hun har min fulde tillid.”⁵⁶

Regnskabsbrugernes besvarelser af spørgsmål 6.3 “Revisionsvirksomhedens størrelse” giver en middelværdi på 2,0 og det fremgår tillige af figur 8.5.1.1b, at 70% af regnskabsbrugere har svaret, at det er uden betydning om det er en mindre eller større revisionsvirksomhed. Vi kan således konkludere, at det er uden betydning hvorvidt det er en større revisionsvirksomhed over 50 ansatte eller en mindre revisionsvirksomhed under 50 ansatte.

Regnskabsbrugernes besvarelser af spørgsmål 6.4 “Erklæringstype” giver en middelværdi på 2,5. Herudover fremgår det ovenfor, at 36,2% af regnskabsbrugere har svaret, at det er uden betydning om det er en revisionspåtegning eller en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Herudover er der 59,2% der har svaret, at de har størst tillid til en revisionspåtegning. Dette understøttes ligeledes af vores interviews med to bankrådgivere:

⁵⁶ Bilag 7.3, resp.nr. 78B

“[...] så kigger vi også meget ind i virksomhedspant jo, og hvis [...] et virksomhedspant skal give noget belåningsværdi, så skal det helst være revideret. [...] hvis det er revideret, der er sikkerheden jo så meget større, der kan vi tage belåningsværdien op til den høje grænse. [...] allerhelst, så så vi jo gerne, at alle havde et revideret regnskab [...].”⁵⁷ samt

“Jo mere kompleksitet, jo flere spidsfindigheder der er i balancen, jo mere vigtigt bliver det jo, at revisor har været inde over. [...] vi har ikke nogen tjekliste eller en rangliste der siger, jamen når den er over det niveau, så skal der være et review eller decideret revision [...], men det er sådan en eller anden skala vi bruger efter, hvor vigtigt det bliver.”⁵⁸

Vi kan konkludere, at der er en overvægt til, at regnskabsbrugerne har størst tillid til en revisionspåtegning. Med henvisning til den beskrevne teori i afsnit 5. *Revisors erklæringer*, burde resultatet, ud fra et teoretisk perspektiv, have været 3,0 (100% valgmulighed B), som følge af, at revisor ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger, ikke er forpligtet til at udføre handlinger i forhold til at verificere regnskabstallene og afgiver således ingen sikkerhed herfor. Dette indikerer således, at regnskabsbruger forventer mere af revisors arbejde, end lovgivning og standarder tilskriver. Dette vil blive analyseret videre i de kommende afsnit og det vil tillige blive belyst, hvorvidt regnskabsbruger forventer mere arbejde udført end lovgivning og standarder kræver ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger i afsnit 8.5.3 *Analyse af forventningskløften ved assistance med opstilling af finansielle oplysninger*.

8.5.1.2 Ansvarsfordeling mellem ledelsen og revisor

Som beskrevet i afsnit 6.1 *Strukturering af spørgeskemaerne* spurgte vi regnskabsbrugerne (også benævnt “kunden”) hvem der, efter deres overbevisning, har det overordnede ansvar for rigtigheden af indholdet (herunder tal, tekst m.m.) i årsrapporten. Dette spørgsmål var indeholdt i begge spørgeskemaer til regnskabsbrugerne. Middelværdien af de to besvarelser gav henholdsvis 27,7% og 31,4%. Vi har foretaget en t-test for at konkludere, hvorvidt der er signifikant forskel mellem disse to værdier og dermed, om det øvrige indhold af spørgeskemaerne kunne have indflydelse på respondenternes besvarelser af dette spørgsmål.

I vores t-test har vi anvendt et signifikansniveau (α) på 5% og antaget følgende nulhypotese og alternativhypotese:

$H_0: \mu_{(spm\ 5,revision)}$ = $\mu_{(spm\ 5,assistance)}$	Middelværdien (μ) af besvarelserne på spørgsmål 5 i undersøgelsen møntet på revisionspåtegningen er lig med middelværdien af besvarelserne på spørgsmål 5 i undersøgelsen møntet på assistance med opstilling af finansielle oplysninger.
$H_1: \mu_{(spm\ 5,revision)}$ \neq $\mu_{(spm\ 5,assistance)}$	Middelværdien (μ) af besvarelserne på spørgsmål 5 i undersøgelsen møntet på revisionspåtegningen er forskellig fra middelværdien af besvarelserne på spørgsmål 5 i undersøgelsen møntet på assistance med opstilling af finansielle oplysninger.

⁵⁷ Bilag 4, anonym bankrådgiver

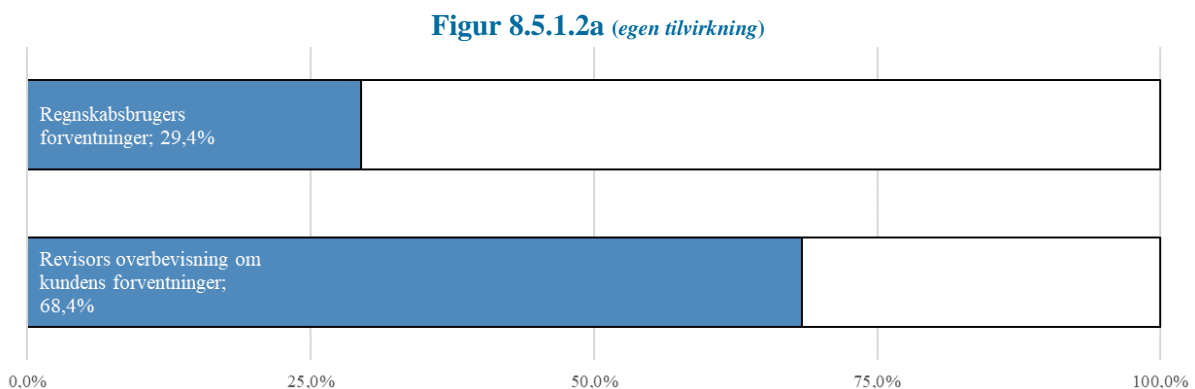
⁵⁸ Bilag 5, John Pihlkjær

Vi kommer frem til en p-værdi på 21,4% og vi kan således konkludere, at vi skal acceptere vores nulhypotese, samt at der således ikke er signifikant forskel mellem resultaterne for de to spørgeskemaundersøgelser. På denne baggrund vil vi i den videre analyse tage udgangspunkt i de indhentede data for spørgsmål 5, som ét samlet resultat for alle regnskabsbrugerne tilsammen.

Som beskrevet i afsnit 6.1 *Strukturering af spørgeskemaerne* spurgte vi tillige revisorerne omkring deres overbevisning om kundens forventninger til samme spørgsmål. Vi spurgte revisorerne for at undersøge, hvorvidt der eksisterer en forventningskløft mellem revisorerens overbevisning til kundens forventninger og kundens faktiske forventninger omkring dette spørgsmål.

Som beskrevet i afsnit 6.1 *Strukturering af spørgeskemaerne* repræsenterer 0% ved dette spørgsmål, at det alene er ledelsen der har ansvaret for rigtigheden af indholdet i årsrapporten og 100% repræsenterer, at det alene er revisors ansvar.

Resultaterne for kundens faktiske forventninger og revisorerens overbevisning om kundens forventninger er illustreret nedenfor i figur 8.5.1.2a:

For at konkludere, hvorvidt der er signifikant forskel mellem ovenstående to middelværdier har vi udført en t-test. T-testen udføres med et signifikansniveau (α) på 5% og vi har antaget følgende nulhypotese og alternativhypotese:

$H_0: \mu_{(spm\ 5, regnskabsbrugere)} = \mu_{(spm\ 6, revisorer)}$ Middelværdien (μ) af de samlede besvarelser på spørgsmål 5 i undersøgelsen blandt regnskabsbrugerne er lig med middelværdien af besvarelserne på spørgsmål 6 i undersøgelsen blandt revisorerne.

$H_1: \mu_{(spm\ 5, regnskabsbrugere)} \neq \mu_{(spm\ 6, revisorer)}$ Middelværdien (μ) af de samlede besvarelser på spørgsmål 5 i undersøgelsen blandt regnskabsbrugerne er forskellig fra middelværdien af besvarelserne på spørgsmål 6 i undersøgelsen blandt revisorerne.

Vi kommer frem til en p-værdi på 0,0% og vi kan således konkludere, at vi skal forkaste vores nulhypotese og acceptere vores alternativhypotese, og der er således stærk signifikant forskel mellem regnskabsbrugernes besvarelser og revisorerne besvarelser. Vi kan ud fra ovenstående tabel 8.5.1.2a se, at regnskabsbrugers forventninger er 29,4% mod revisorerne overbevisning om kundens forventninger på 68,4%. Revisorerne er således overbeviste om, at kunderne forventer at det i overvejende grad er revisor der har ansvaret for rigtigheden af indholdet i årsrapporten. Som det fremgår, har regnskabsbrugerne en middelværdi, som er under 50% og de mener således, at det i overvejende grad er ledelsens ansvar.

Som det er beskrevet i afsnit *4.1.1 Ledelsens ansvar for udarbejdelse af årsrapporten* har ledelsen ansvaret for udarbejdelse af årsrapporten. Revisors ansvar varierer fra en revisionspåtegning til en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Når revisor afgiver en revisionspåtegning, skal revisor afgive en erklæring med høj grad af sikkerhed for, at regnskabet i sin helhed er udarbejdet uden væsentlig fejlinformation, som beskrevet i afsnit *5.4 Revisionspåtegning*. Ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger afgiver revisor sin erklæring uden sikkerhed og revisors opgave er således alene at opstille årsrapporten på baggrund af de oplysninger, som ledelsen har tilvejebragt samt eventuelle yderligere oplysninger revisor har vurderet nødvendige for at kunne overholde ISRS 4410, som beskrevet i afsnit *5.5 Assistance med opstilling af finansielle oplysninger*. Årsagen til, at revisor svarer, at deres overbevisning er, at kunden forventer, at en høj grad af ansvaret ligger hos revisor bliver begrundet nedenfor af én af revisorerne;

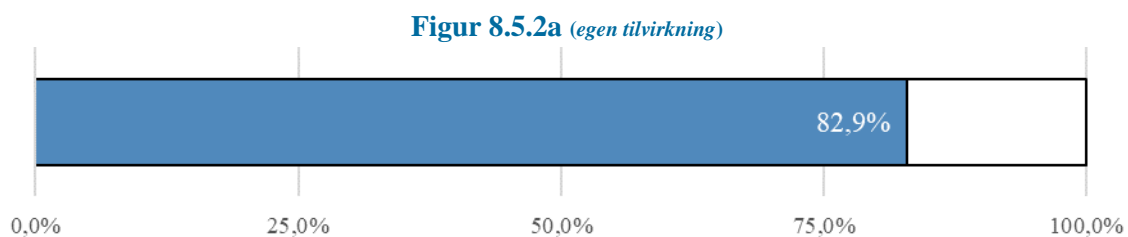
“Kunderne forventer at vi har ansvaret over for at tallene er korrekte, men flere af de større kunder har selv en overbevisning omkring hvad de mener er korrekt”⁵⁹

Det er således ledelsen, som har det overordnede ansvar for indholdet, herunder tal, tekst m.m., i årsrapporten og revisors ansvar er, ved en revisionspåtegning, at verificere indholdet af årsrapporten. Hvorvidt revisors overbevisning om kundens forventninger har afsmittende effekt på revisors faktuelle handlinger, og dermed, at der udføres mere end krævet ifølge lovgivning og standarder, bliver analyseret yderligere nedenfor i de to efterfølgende afsnit 8.5.2 og 8.5.3.

⁵⁹ Bilag 8.6, resp.nr. 138C

8.5.2 Analyse af forventningskløften ved revisionspåtegning

Som en del af det udsendte spørgeskema til virksomhederne, har vi spurgt vores respondenter om, hvor sikker revisor, efter deres overbevisning, skal være på, at regnskabet er uden fejl, når revisor afgiver en erklæring om revision. Gennemsnittet af de modtagne svar er, som illustreret nedenfor i figur 8.5.2a, at revisor skal være 82,9% sikker på, at regnskabet er uden fejl ved afgivelse af en revisionspåtegning. Som anført i afsnit 8.4 *Non-response bias* er det en generel antagelse, at en revisionspåtegning skal have en sikkerhedsgrad på 95%. Dette er ligeledes opfattelsen ved en søgning blandt landets revisionsfirmaer, som udtaler sig om netop dette.⁶⁰ Ved brug af det udsendte spørgeskema, vil vi undersøge, hvorvidt der eventuelt måtte eksistere forventningskløfter mellem regnskabsbruger og revisor, vedrørende revisors arbejde ved en revisionspåtegning.

Det udsendte spørgeskema er, som beskrevet i afsnit 6.1 *Strukturering af spørgeskemaerne*, delt op i fire hovedkategorier. I det følgende vil de fire kategorier blive illustreret og gennemgået enkeltvist.

I de følgende afsnit vil begreberne “kunde” og “regnskabsbruger” blive brugt, men vil dække over den samme gruppe af personer, i overensstemmelse med beskrivelsen i afsnit 1.3 *Begrebsdefinitioner*. Ordvalget varierer således efter konteksten.

⁶⁰ 1) <https://revsbaek-revision.dk/revision-review-assistance-ingenting/>, 2) <https://oernes.dk/regnskab-revision/> og 3) <https://www.bedre-raadgivning.dk/revision/>

8.5.2.1 Revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten

Nedenfor er illustreret p-værdierne, som er beregnet på baggrund af vores t-test, for de respektive spørgsmål for vores nulhypoteser $H_{0(a)}$, $H_{0(b)}$ og $H_{0(c)}$, som beskrevet i afsnit 8.5 *Analyse af forventningskløften*:

Tablet 8.5.2.1a (egen tilvirkning)

Spørgsmål	$H_{0(a)}$	$H_{0(b)}$	$H_{0(c)}$
<i>Generelt</i>			
3.3 Kontrollere samtlige bilag	✔ 0,1%	✘ 29,8%	✔ 0,0%
3.10 Kontrollere om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen	✘ 44,2%	✘ 90,3%	✘ 52,4%
3.11 Korrigere alle opdagede fejl, uanset størrelsen	✔ 0,0%	▬ 7,5%	✔ 0,0%
<i>Resultatopgørelse og balance</i>			
3.1 Kontrollere at saldi for bankkonti ifølge årsrapporten stemmer overens med saldi ifølge virksomhedens bank	✔ 1,6%	✔ 1,6%	✘ 100,0%
3.4 Kontrollere indtægter og udgifter	✔ 0,0%	✔ 0,0%	✘ 20,9%
3.5 Kontrollere om virksomhedens aktiver er værdiansat korrekt (ikke værdiansat for højt eller for lavt)	✔ 0,0%	✔ 0,8%	✔ 0,1%
3.6 Kontrollere at virksomhedens ikke-betalte omkostninger er indregnet korrekt i årsrapporten (ikke indregnet for mange eller få)	✔ 0,0%	✘ 23,0%	✔ 0,0%
✔ = Stærkt signifikant ($\leq 1\%$)			
✔ = Signifikant ($>1-5\%$)			
▬ = Svagt signifikant ($>5-10\%$)			
✘ = Ikke signifikant ($>10\%$)			

Analyse af $H_{0(a)}$: Revisor udfører, hvad kunden forventer

Ovenstående viser overordnet set, at revisors handlinger i forbindelse med en revisionspåtegning ikke stemmer overens med kundens forventninger til samme, idet der er henholdsvis signifikante og stærkt signifikante forskelle mellem respondenternes besvarelser på 6 ud af 7 udsagn. Det eneste udsagn, hvor hypotesen om, at revisor udfører, hvad kunden forventer, er sand, er hvorvidt revisor kontrollerer om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen. For de øvrige udsagn kan hypotesen forkastes, hvilket betyder, at hypotesen om, at revisor udfører, hvad kunden forventer ikke er sand for disse 6 udsagn. Forskellen mellem kundens forventninger og revisors faktiske handlinger kan deles op i to; revisor udfører mindre end kunden forventer og revisor udfører mere end kunden forventer.

I tabellen nedenfor er middelværdierne oplyst for henholdsvis regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerne faktiske handlinger (Rev.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet. For regnskabsbrugere er middelværdierne et udtryk for, hvor stor en procentdel af respondenterne, som mener, at de pågældende handlinger forventes udført af revisor. For revisorerne er middelværdierne et udtryk for, hvor stor en procentdel af revisorerne, som udfører de pågældende handlinger. Vi gør brug af Bent Warming-Rasmussens begreber vedrørende forventningskløft og forventningsgroft, som introduceret i afsnit 3.1 *Bent Warming-Rasmussen*. Som beskrevet i afsnit 8.1.2 *Tilgang til analysen* antages det således, at en given handling generelt forventes eller udføres, når middelværdien er større end 50%. Hvis både revisorerne og regnskabsbrugernes

middelværdier er over 50%, men der er signifikant forskel, anses det for at være en forventningsgrøft.

Tabel 8.5.2.1b (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S	
<i>Generelt</i>				
3.3	Kontrollere samtlige bilag	15,9%	6,5%	✗
3.10	Kontrollere om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen	97,2%	98,3%	✓
3.11	Korriger alle opdagede fejl, uanset størrelsen	50,6%	31,7%	✗
<i>Resultatopgørelse og balance</i>				
3.1	Kontrollere at saldi for bankkonti ifølge årsrapporten stemmer overens med saldi ifølge virksomhedens bank	93,2%	97,8%	✓
3.4	Kontrollere indtægter og udgifter	76,1%	96,1%	✓
3.5	Kontrollere om virksomhedens aktiver er værdiansat korrekt (ikke værdiansat for højt eller for lavt)	86,1%	99,1%	✓
3.6	Kontrollere at virksomhedens ikke-betalte omkostninger er indregnet korrekt i årsrapporten (ikke indregnet for mange eller få)	86,5%	98,3%	✓
✓	= Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder			
✗	= Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder			

Ovenstående tabel illustrerer, for hvert enkelt spørgsmål, hvor stor en del af regnskabsbrugerne, der forventer, at de respektive handlinger er krævet i forbindelse med revisors arbejde ved en revisionspåtegning. Herudover illustrerer tabellen, hvor stor en del af revisorerne, der udfører de respektive handlinger. Det kan ses af tabellen, at det for alle handlingerne, med undtagelse af to (spørgsmål 3.3 og 3.11), gør sig gældende, at revisors handlinger overstiger kundens forventninger til samme, idet revisorerne middelværdier overstiger regnskabsbrugernes. Alle disse handlinger er ligeledes krævet i henhold til love og standarder. Af tabel 8.5.2.1a fremgik det, at der for samtlige udsagn, med undtagelse af spørgsmål 3.10, eksisterede signifikante eller endda stærkt signifikante forskelle mellem revisorerne og regnskabsbrugernes besvarelser. Da middelværdierne for ovennævnte handlinger overstiger 50% for begge respondentgrupper er der således en forventningsgrøft mellem respondentgrupperne for disse udsagn.

På baggrund af ovenstående introduceres begrebet “forståelseskluft”. Ordet forståelseskluft er af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab defineret ved en “barriere, der hindrer to parter i at forstå eller acceptere hinanden”.⁶¹ Forståelseskluft som begreb dækker i denne afhandling over situationer som ovenstående, hvor regnskabsbrugeren forventer mindre end revisor faktisk udfører, men hvor revisor er forpligtet til at udføre den pågældende handling i henhold til lovgivning og standarder. I en sådan situation formodes forskellen mellem regnskabsbrugers forventning til revisor og revisors faktiske handlinger at skyldes, at regnskabsbruger enten ikke kender de underliggende standarder, som regulerer revisors arbejde, eller at regnskabsbruger ikke forstår disse. Revisor bliver derimod undervist i disse og er således bekendt hermed.

⁶¹ https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=forst%C3%A5elseskluft&entry_id=11015225

For de to handlinger (spørgsmål 3.3 og 3.11), hvor revisors arbejde ikke lever op til kundens forventning, har vi i tabel 8.5.2.1a konstateret, at der er signifikante forskelle i respondentgruppernes besvarelser. Af tabel 8.5.2.1b fremgår det ud fra middelværdierne ved spørgsmål 3.3, at revisor generelt ikke udfører handlingen, men det er ligeledes ikke en handling, som regnskabsbrugeren forventer. Der er således kun forskel i graden af enighed, og der er for denne handling således alene tale om en forventningsgrøft. Vedrørende spørgsmål 3.11 ses der imidlertid en marginal overvægt (over 50%) af regnskabsbrugere, som forventer handlingen udført, men det ses samtidig, at revisorerne ikke udfører handlingen. Dette medfører, at der for denne handling foreligger en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor. For spørgsmål 3.3 og 3.11 er der tale om handlinger, som ikke er påkrævet af revisor. Disse handlinger vedrører henholdsvis at kontrollere samtlige bilag (3.3) og at korrigere alle opagede fejl, uanset størrelsen (3.11). En revision skal udføres effektivt, og som beskrevet i afsnit 5.4 *Revisionspåtegning* er revisors opgave at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til, at revisor kan afgive sin revisionspåtegning på regnskabet. Revisor arbejder ud fra væsentlighed, som beskrevet i afsnit 4.2 *Væsentlighedsbetragtninger*, og revisor skal således ikke kontrollere samtlige af virksomhedens bilag. Disse kontrolleres stikprøvevis. Ligeledes er det ikke påkrævet, at alle de opagede fejl, uanset størrelsen, korrigeres, da denne mængde fejlinformation lige så vel kan indeholde fejl, som ikke er væsentlige for regnskabet som helhed, og det vil således ikke være nødvendigt at korrigere disse.

Analyse af H_{0(b)}: Revisor ved, hvad kunden forventer

I tabellen nedenfor er middelværdierne oplyst for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Rev.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.2.1c (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S	
<i>Generelt</i>				
3.3	Kontrollere samtlige bilag	15,9%	19,6%	✘
3.10	Kontrollere om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen	97,2%	97,4%	✔
3.11	Korriger alle opagede fejl, uanset størrelsen	50,6%	58,7%	✘
<i>Resultatopgørelse og balance</i>				
3.1	Kontrollere at saldi for bankkonti ifølge årsrapporten stemmer overens med saldi ifølge virksomhedens bank	93,2%	97,8%	✔
3.4	Kontrollere indtægter og udgifter	76,1%	93,5%	✔
3.5	Kontrollere om virksomhedens aktiver er værdiansat korrekt (ikke værdiansat for højt eller for lavt)	86,1%	93,5%	✔
3.6	Kontrollere at virksomhedens ikke-betalte omkostninger er indregnet korrekt i årsrapporten (ikke indregnet for mange eller få)	86,5%	90,0%	✔
✔	= Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder			
✘	= Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder			

De udførte t-test viser, at revisor i overvejende grad er klar over, hvilke forventninger kunden har, når det gælder revisors generelle handlinger ved en revision. Revisor er dog, jf. tabel 8.5.2.1c, generelt af den overbevisning, at kundens forventninger er højere, end det faktisk er tilfældet. Med undtagelse af

to handlinger (spørgsmål 3.3 og 3.11) har over 90% af revisorerne svaret, at kunden, efter deres overbevisning, forventer at samtlige af de øvrige oplyste handlinger udføres ved en revisionspåtegning. Dette er i overensstemmelse med, hvad der rent faktisk forventes i henhold til lovgivning og standarder. Overraskende her er, at de største signifikante forskelle findes ved spørgsmål 3.4, 3.5 og 3.1, i prioriteret rækkefølge. Spørgsmål 3.4 og 3.5 er stærkt signifikante, hvorimod spørgsmål 3.1 blot er signifikant. Disse spørgsmål vedrører revisors handlinger ved revision af resultatopgørelsen og balancen, og er dermed handlinger som direkte vedrører de i regnskabet angivne tal. Det er dermed handlinger, som regnskabsbrugere lettere burde kunne relatere til i forhold til handlinger, som ikke relaterer sig direkte til resultatopgørelsen eller balancen. For de tre udsagn er det gældende, at begge respondentgrupper er enige, og der er således kun forskel i graden af enighed. Her er der derfor ikke tale om en kløft, men derimod en grøft.

Vedrørende de øvrige handlinger, er der ikke signifikant forskel mellem kundens forventninger og revisors overbevisning om samme, hvorfor disse som udgangspunkt ikke vurderes relevante til videre behandling i dette afsnit. For spørgsmål 3.11, som har en svag signifikant forskel, vurderes det ligeledes ikke relevant at foretage yderligere behandling i dette afsnit.

Analyse af $H_{0(c)}$: Revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger

I tabellen nedenfor er middelværdierne oplyst for revisors faktiske handlinger (Fakt.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Forv.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.2.1d (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Fakt.	Forv.	L&S	
<i>Generelt</i>				
3.3	Kontrollere samtlige bilag	6,5%	19,6%	✗
3.10	Kontrollere om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen	98,3%	97,4%	✓
3.11	Korrigerer alle opdagede fejl, uanset størrelsen	31,7%	58,7%	✗
<i>Resultatopgørelse og balance</i>				
3.1	Kontrollere at saldi for bankkonti ifølge årsrapporten stemmer overens med saldi ifølge virksomhedens bank	97,8%	97,8%	✓
3.4	Kontrollere indtægter og udgifter	96,1%	93,5%	✓
3.5	Kontrollere om virksomhedens aktiver er værdiansat korrekt (ikke værdiansat for højt eller for lavt)	99,1%	93,5%	✓
3.6	Kontrollere at virksomhedens ikke-betalte omkostninger er indregnet korrekt i årsrapporten (ikke indregnet for mange eller få)	98,3%	90,0%	✓
✓	= Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder			
✗	= Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder			

De udførte t-test for denne hypotese viser jf. tabel 8.5.2.1a, at der i overvejende grad er signifikant forskel mellem revisors overbevisning om kundens forventninger til revisors handlinger og hvilke handlinger revisor faktisk udfører, idet der er stærkt signifikante forskelle på alle handlinger, undtagen spørgsmål 3.1, 3.4 og 3.10, hvor der ikke er signifikante forskelle.

Handlingerne, som har signifikante forskelle, kan deles op i to; revisors faktiske handling overstiger revisors overbevisning om kundens forventninger samt den omvendte version, hvor revisors faktiske handlinger ikke lever op til revisors overbevisning om kundens forventninger. Det ses ovenfor i tabel 8.5.2.1d, at revisors faktiske handlinger overstiger revisors overbevisning om kundens forventninger i de tilfælde, hvor der er krav om at udføre den pågældende handling. Dette hænger sammen med analysen af $H_{0(a)}$.

For de to handlinger, spørgsmål 3.3 og 3.11, som ikke er krævet ved en revisionspåtegning, udfører revisor mindre arbejde end revisor tror, at kunden forventer på baggrund af de oplistede middelværdier. Vedrørende spørgsmål 3.3, at kontrollere samtlige bilag, er der dog, som konstateret i tabel 8.5.2.1b, kun 15,9% af regnskabsbrugerne, som forventer dette udført af revisor. Da middelværdien udgør mindre end 50% antages det således, at regnskabsbrugerne generelt ikke forventer denne udført. Denne handling ville også være utrolig tidskrævende og ineffektiv og er i praksis skåret ned til stikprøvevis bilagskontrol.

Spørgsmål 3.11, korrektion af alle opdagede fejl, uanset størrelsen, indebærer, som beskrevet ved analyse af $H_{0(a)}$, ligeledes korrektion af fejl, som ikke er væsentlige for regnskabet som helhed samt korrektion af fejl, som er klart ubetydelige. Såfremt alle fejl rettes medføres et øget arbejde, uden at dette har betydning for revisors konklusion på regnskabet. Det ville tillige medføre en øget omkostning for kunden, uden at denne nødvendigvis kan stå mål med værdien, som dette skaber. For denne handling fremgår det af tabel 8.5.2.1d, at revisor ikke udfører handlingen, men at revisor er overbevist om, at kunden forventer handlingen udført. Det er tidligere konstateret ved analyse af $H_{0(b)}$, at revisor er klar over, hvad kunden forventer, og det må på baggrund heraf antages, at revisor aktivt vælger ikke at leve op til disse forventninger, når det kommer til korrektion af alle opdagede fejl, uanset størrelsen.

8.5.2.2 Besvigelser og underretning til offentlige myndigheder

Nedenfor er illustreret p-værdierne, som er beregnet på baggrund af vores t-test, for de respektive spørgsmål for vores nulhypoteser; henholdsvis $H_{0(a)}$, $H_{0(b)}$ og $H_{0(c)}$:

Tabel 8.5.2.2a (egen tilvirkning)

Spørgsmål	$H_{0(a)}$	$H_{0(b)}$	$H_{0(c)}$
3.7 Kontrollere at virksomhedens medarbejdere ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	7,5%	0,0%	0,0%
3.8 Kontrollere at ledelsen (direktør eller bestyrelse) ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	98,3%	64,5%	63,6%
3.15 Underrette relevante offentlige myndigheder (fx Erhvervsstyrelsen, SKAT eller Bagmandspolitiet) om lovovertrædelser, som revisor bliver bekendt med i forbindelse med arbejdet	0,0%	0,0%	0,0%

✓ = Stærkt signifikant ($\leq 1\%$)
= Svagt signifikant ($> 5-10\%$)
✗ = Ikke signifikant ($> 10\%$)

Analyse af $H_{0(a)}$: Revisor udfører, hvad kunden forventer

Ovenstående tabel 8.5.2.2a viser, at der alene er signifikant forskel mellem revisors handlinger og kundens forventninger til samme ved spørgsmål 3.15 omkring revisors pligt til at underrette relevante offentlige myndigheder om lovovertrædelser, som revisor er blevet bekendt med i forbindelse med revisionen. Forskellen mellem respondentgruppernes svar er stærkt signifikant, idet p-værdien er mindre end 1%. For de to øvrige spørgsmål, som vedrører medarbejderes og ledelses besvigelser, er der ikke signifikant forskel, og nulhypotesen for disse to kan således ikke forkastes.

I tabellen nedenfor er middelværdierne oplistet for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerens faktiske handlinger (Rev.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.2.2b (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.7 Kontrollere at virksomhedens medarbejdere ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	66,9%	74,3%	⚠
3.8 Kontrollere at ledelsen (direktør eller bestyrelse) ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	80,1%	80,0%	⚠
3.15 Underrette relevante offentlige myndigheder (fx Erhvervsstyrelsen, SKAT eller Bagmandspolitiet) om lovovertrædelser, som revisor bliver bekendt med i forbindelse med arbejdet	69,3%	90,9%	✓

✓ = Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder
 ⚠ = I visse tilfælde en krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder

Ovenstående tabel 8.5.2.2b viser, som beskrevet ovenfor, at revisors arbejde stemmer overens med kundens forventninger i forhold til kontrol af hvorvidt ledelsen eller virksomhedens medarbejdere bevidst har begået underslæb.

Vedrørende revisors pligt til at underrette relevante offentlige myndigheder om lovovertrædelser, som revisor er blevet bekendt med i forbindelse med revisionen, ses det tydeligt, at denne handling ikke forventes af kunden i samme grad, som denne udføres af revisor. Kunden forventer generelt handlingen udført og revisor udfører generelt handlingen, men der er stor forskel i graden af enighed mellem de to respondentgrupper. 90,9% af revisorerne har tilkendegivet, at de udfører handlingen, men kun 69,3% af regnskabsbrugerne forventer, at dette er krævet af revisor, hvilket medfører en forventningsgrøft. Dette kan skyldes, at regnskabsbruger er bekendt med, at revisor i forbindelse med sit hverv er underlagt tavshedspligt og ikke forventer, at denne kan tilsidesættes. Revisors tavshedspligt kan dog være nødvendig at bryde, herunder, som beskrevet i afsnit 5.3 *Revisors tavshedspligt*, i tilfælde af, at revisor i medfør af STRFL § 152 e er forpligtet til at videregive oplysninger. Et sådant tilfælde kan, som beskrevet i afsnit 5.3 *Revisors tavshedspligt*, indebære underretninger til SØIK omkring uafkræftede mistanker om hvidvask eller finansiering af terrorisme som krævet i henhold til hvidvasklovens kapitel 5. Der er således en forståelseskluft for regnskabsbrugeren vedrørende lovgivningen omkring revisors indberetningspligt.

Analyse af $H_{0(b)}$: Revisor ved, hvad kunden forventer

De udførte t-test for denne hypotese viser, at revisor ved, hvad kunden forventer i forhold til at kontrollere, hvorvidt ledelsen bevidst har begået underslæb. Til sammenligning er der konstateret stærkt signifikant forskel mellem revisors overbevisning om kundens forventninger til revisors arbejde og kundens faktiske forventninger, ved kontrol af om virksomhedens medarbejdere bevidst har begået underslæb. Der er ligeledes stærkt signifikant forskel når det kommer til revisors pligt til at underrette relevante myndigheder om lovovertrædelser, som revisor er blevet bekendt med i forbindelse med revisionen.

I tabellen nedenfor er middelværdierne oplistet for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Rev.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tablet 8.5.2.2c (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.7 Kontrollere at virksomhedens medarbejdere ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	66,9%	87,8%	⚠
3.8 Kontrollere at ledelsen (direktør eller bestyrelse) ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	80,1%	81,7%	⚠
3.15 Underrette relevante offentlige myndigheder (fx Erhvervsstyrelsen, SKAT eller Bagmandspolitiet) om lovovertrædelser, som revisor bliver bekendt med i forbindelse med arbejdet	69,3%	47,0%	✓

✓ = Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder
⚠ = I visse tilfælde en krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder

Jf. tabel 8.5.2.2c fremgår det, at revisor har en klar overbevisning om, at kunden forventer, at revisor kontrollerer, at virksomhedens medarbejdere ikke bevidst har begået underslæb. I henhold til ISA 240 har revisor til opgave "at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser", samt "at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved at udforme og gennemføre passende reaktioner". Dertil skal revisor "på passende vis reagere på besvigelser eller mistanker herom, som er konstateret under revisionen". I henhold til ovenstående har revisor således et ansvar for at vurdere risikoen for væsentlige fejl i regnskabet som følge af besvigelser. Denne vurdering baseres, i henhold til ISA 240, blandt andet på forespørgsler til den daglige ledelse vedrørende dennes vurdering af risikoen. Desuden skal revisor forstå ledelsens proces til identifikation af risiko for besvigelser, samt hvordan disse behandles. Det kan ligeledes være relevant at spørge øvrige ansatte i virksomheden omkring deres viden eller mistanker om besvigelser. Revisor er således nødsaget til at forholde sig til risikoen for besvigelser, og udføre handlinger som afdækker de identificerede risici, men har ikke pligt til at udføre yderligere, medmindre revisor bliver bekendt med yderligere.

I tabel 8.5.2.2c er det værd at bemærke ved spørgsmål 3.15, at revisor er af den opfattelse, at kunden ikke forventer, at revisor underretter offentlige myndigheder omkring lovovertrædelser konstateret ved revisionen. Det er imidlertid således, som beskrevet tidligere, at 69,3% af regnskabsbrugerne forventer dette, hvorfor der opstår en kløft mellem respondentgrupperne. Idet revisor er underlagt en pligt til at underrette offentlige myndigheder, og revisor også i sine faktisk udførte handlinger overstiger kundens

forventninger til denne handling, som beskrevet i det tidligere afsnit, vurderes denne kløft ikke at skabe væsentlige udfordringer for samarbejdet mellem revisor og kunden.

Analyse af $H_{0(c)}$: Revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger

I tabellen nedenfor er middelværdierne oplyst for revisors faktiske handlinger (Fakt.) og revisorerens overbevisning om kundens forventninger (Forv.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.2.2d (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Fakt.	Forv.	L&S
3.7 Kontrollere at virksomhedens medarbejdere ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	74,3%	87,8%	⚠
3.8 Kontrollere at ledelsen (direktør eller bestyrelse) ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	80,0%	81,7%	⚠
3.15 Underrette relevante offentlige myndigheder (fx Erhvervsstyrelsen, SKAT eller Bagmandspolitiet) om lovovertrædelser, som revisor bliver bekendt med i forbindelse med arbejdet	90,9%	47,0%	✓

✓ = Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder
 ⚠ = I visse tilfælde en krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder

Ovenstående tabel 8.5.2.2.d viser, at revisors udførte handlinger ikke lever op til revisors overbevisning om kundens forventninger til kontrol af besvigelser. I forbindelse med respondenternes besvarelser af spørgsmål 3.7 og 3.8, har vi modtaget tilbagemeldinger om, at disse spørgsmål var svære at besvare. Det er vores opfattelse, at revisorerne har tolket spørgsmålene som om, at man udfører handlinger med henblik på at opdage besvigelser. Meningen med spørgsmålene var, at revisor udfører handlinger for at afdække risikoen for væsentlige fejl, som følge af besvigelser. Spørgsmålene er udformet med udgangspunkt i, at regnskabsbruger skulle have bedst mulige vilkår for at besvare disse, og der er i spørgsmålene således undladt at skelne mellem vurdering af risici og revisionshandling. På baggrund af tilbagemeldingerne er det vores forventning, at revisors besvarelse havde været anderledes, såfremt spørgsmålet var formuleret på anden vis. Dette forstås ved, at andelen af revisorer, som udfører handlingen, forventeligt ville være højere, idet vurdering af risiko for besvigelser er omfattet af standarderne.

Som det fremgår af tabel 8.5.2.2a er spørgsmål 3.15 stærkt signifikant. Forskellen mellem revisors handlinger og revisors overbevisning om kundens forventninger vurderes at skyldes regnskabsbrugers antagelse om, at revisors tavshedspligt ikke kan tilsidesættes, i lighed med tidligere analyse for $H_{0(a)}$.

8.5.2.3 Indberetninger til Skattestyrelsen (SKAT)

Nedenfor er illustreret p-værdierne, som er beregnet på baggrund af vores t-test, for de respektive spørgsmål for vores nulhypoteser; henholdsvis $H_{0(a)}$, $H_{0(b)}$ og $H_{0(c)}$:

Tabel 8.5.2.3a (egen tilvirkning)

Spørgsmål	$H_{0(a)}$	$H_{0(b)}$	$H_{0(c)}$
3.2 Kontrollere at udbetalte lønninger ifølge årsrapporten stemmer overens med indberettede lønoplysninger hos SKAT	✔ 0,0%	✔ 0,0%	▬ 6,6%
3.9 Kontrollere om virksomheden har indberettet korrekte skatter og afgifter til SKAT	✔ 0,0%	✔ 0,4%	✔ 4,9%

✔ = Stærkt signifikant ($\leq 1\%$)
✔ = Signifikant ($>1-5\%$)
▬ = Svagt signifikant ($>5-10\%$)

Analyse af $H_{0(a)}$: Revisor udfører, hvad kunden forventer

Ovenstående tabel 8.5.2.3a viser, at der er stærkt signifikant forskel mellem regnskabsbrugers forventninger og revisors faktiske handlinger, og nulhypotesen kan således forkastes. Hvorvidt forskellene betyder, at revisor lever op til regnskabsbrugers forventninger eller ej gennemgås efter tabel 8.5.2.3b nedenfor. I tabellen er middelværdierne oplistet for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerne faktiske handlinger (Rev.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.2.3b (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.2 Kontrollere at udbetalte lønninger ifølge årsrapporten stemmer overens med indberettede lønoplysninger hos SKAT	85,7%	98,3%	✔
3.9 Kontrollere om virksomheden har indberettet korrekte skatter og afgifter til SKAT	88,4%	98,7%	✔

✔ = Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder

Af tabellen fremgår det, at revisors arbejde ved en revisionspåtegning overstiger regnskabsbrugers forventninger til samme. Handlingerne er dog krævet ved en revisionspåtegning, hvorfor der, som ved analyse af $H_{0(a)}$ i afsnit 8.5.2.1 *Revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten* må antages at eksistere en forståelseskluft hos regnskabsbrugeren ift. standarderne, som danner grundlag for revisionen på dette område. Som det fremgår af tabel 8.5.2.3b har begge respondentgrupper en middelværdi, som er større end 50%, og der er således kun forskel ift. graden af enighed, hvorfor der således er tale om en forventningsgrøft og ikke en "kluft".

Analyse af $H_{0(b)}$: Revisor ved, hvad kunden forventer

I tabellen nedenfor er middelværdierne oplyst for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Rev.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Table 8.5.2.3c (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.2 Kontrollere at udbetalte lønninger ifølge årsrapporten stemmer overens med indberettede lønoplysninger hos SKAT	85,7%	95,2%	✓
3.9 Kontrollere om virksomheden har indberettet korrekte skatter og afgifter til SKAT	88,4%	95,7%	✓

✓ = Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder

Ligesom der er stærkt signifikante forskelle mellem revisors faktiske arbejde og regnskabsbrugers forventninger til de i tabel 8.5.2.3a oplyste handlinger, er der også stærkt signifikante forskelle mellem revisorerne overbevisning om kundens forventninger og regnskabsbrugers faktiske forventninger. Hypotesen om, at revisor ved, hvad kunden forventer, kan således forkastes for de to ovenstående handlinger. Som det fremgår af tabel 8.5.2.3c, tror revisor, at kunden forventer mere end det egentlig er tilfældet. Efter vores vurdering hænger det sammen med, at dette er en kontrol, som udføres af revisor vedrørende overholdelse af lovgivningen, og kunden er dermed ikke nødvendigvis indblandet heri i samme grad som ved den øvrige revision. På trods af, at der er stærkt signifikante forskelle mellem respondentgrupperne, er det blot et spørgsmål om graden af enighed, hvorfor der således alene er tale om en "grøft" mellem respondentgrupperne.

Analyse af $H_{0(c)}$: Revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger

I tabellen nedenfor er middelværdierne oplyst for revisors faktiske handlinger (Fakt.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Forv.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Table 8.5.2.3d (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Fakt.	Forv.	L&S
3.2 Kontrollere at udbetalte lønninger ifølge årsrapporten stemmer overens med indberettede lønoplysninger hos SKAT	98,3%	95,2%	✓
3.9 Kontrollere om virksomheden har indberettet korrekte skatter og afgifter til SKAT	98,7%	95,7%	✓

✓ = Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder

For de to handlinger er der, i henhold til tabel 8.5.2.3a, henholdsvis signifikant og svagt signifikant forskel mellem revisors arbejde og revisors overbevisning om kundens forventninger til samme. Med en p-værdi på 4,9% er spørgsmål 3.9 omkring kontrol af, om virksomheden har indberettet korrekte skatter og afgifter kun netop signifikant. Med udgangspunkt i den forholdsvist lave grad af signifikans og de høje middelværdier for begge grupper, vurderes der ikke at være behov for yderligere analyse af ovenstående, da begge respondentgrupper er enige for begge spørgsmål.

8.5.2.4 Revisors erklæring

Nedenfor er illustreret p-værdierne, som er beregnet på baggrund af vores t-test, for de respektive spørgsmål for vores nulhypoteser; henholdsvis $H_{0(a)}$, $H_{0(b)}$ og $H_{0(c)}$:

Tabel 8.5.2.4a (egen tilvirkning)

Spørgsmål	$H_{0(a)}$	$H_{0(b)}$	$H_{0(c)}$
3.12 Konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter	✓ 1,8%	✗ 17,8%	✗ 25,4%
3.13 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver	✓ 0,0%	▬ 6,2%	✓ 0,0%
3.14 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor har opdaget lovovertrædelser, hvor ledelsen kan blive stillet til ansvar	✓ 0,0%	✓ 0,1%	✓ 0,0%

✓ = Stærkt signifikant ($\leq 1\%$)
 ✓ = Signifikant ($>1-5\%$)
 ▬ = Svagt signifikant ($>5-10\%$)
 ✗ = Ikke signifikant ($>10\%$)

Analyse af $H_{0(a)}$: Revisor udfører, hvad kunden forventer

Tabel 8.5.2.4a viser, at der for alle tre handlinger er signifikant forskel mellem revisors arbejde og regnskabsbrugers forventninger til samme, hvoraf to handlinger har stærkt signifikante forskelle. Spørgsmål 3.12, som kun er signifikant, er spørgsmålet om, hvorvidt revisor skal konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter. Disse spørgsmål behandles videre efter tabel 8.5.2.4b. I tabellen er middelværdierne oplistet for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerens faktiske handlinger (Rev.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.2.4b (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.12 Konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter	95,6%	99,1%	✓
3.13 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver	84,9%	98,3%	✓
3.14 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor har opdaget lovovertrædelser, hvor ledelsen kan blive stillet til ansvar	88,0%	98,3%	✓

✓ = Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder

Hele 95,6% af regnskabsbrugerne forventer, at revisor skal konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter mod 99,1% af revisorerne, som udfører handlingen. På baggrund af, at så stor en del af regnskabsbrugerne har tilkendegivet, at de forventer handlingen udført af revisor, vurderes der således at være en mindre forventningsgrøft, som efter vores opfattelse ikke nødvendiggør yderligere analyse.

For de to øvrige spørgsmål 3.13 og 3.14, som omhandler, hvorvidt revisor skal oplyse i årsrapporten, hvis revisor a) er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver eller b) har opdaget lovovertrædelser, hvor ledelsen kan blive stillet til ansvar, er der som angivet i tabel 8.5.2.4a, stærkt signifikante forskelle mellem revisors arbejde og kundens forventninger hertil. 98,3% af revisorerne har for begge spørgsmål svaret, at det er krævede handlinger. For regnskabsbrugerne har henholdsvis

84,9% (spørgsmål 3.13) og 88,0% (spørgsmål 3.14) svaret, at det er handlinger, som de forventer udført af revisor. Regnskabsbrugerne er således enige med revisorerne om, at der er tale om krævede handlinger, og der er således alene forskel i graden af enighed mellem respondentgrupperne, hvorfor der ligeledes vurderes at eksistere en forventningsgrøft for spørgsmål 3.13 og 3.14. Denne grøft opstår, efter vores vurdering, som følge af en forståelseskluft hos regnskabsbrugerne vedrørende selve revisionspåtegningen og standarderne, som danner grundlag for revisionen på dette område. Det underbygges af følgende citat, fra en regnskabsbruger, fra spørgeskemaundersøgelsen:

“Den blanke påtegnings udformning og indhold er standardiseret. Påtegningen er svært læselig. Målt på læsbarhedsindeksskalaen LIX, opnår den det højeste og sværeste LIX niveau: indekstallet 66 - niveau fem, der er: ”Meget svær, faglitteratur på akademisk niveau, lovtekster”. Den er kendetegnet ved en udbredt anvendelse af fagudtryk og revisorfraseologier, der ikke gøres forståelige og klare for læseren. Brugerne fejlfortolker ofte disse udtryk samt indholdet, og tillægger dem en anden mening, end den fra påtegningens udformere, dvs. revisorerne, tilsigtede betydning. Herved misforstås påtegningens budskaber. Misforståelsen er generel og præget af bias: brugere har konsekvent for høje forventninger til graden af sikkerhed, revisionens omfang og scope, ansvarsfordelingen mellem ledelsen og revisor mv.”⁶²

Analyse af $H_{0(b)}$: Revisor ved, hvad kunden forventer

I henhold til de oplyste p-værdier i tabel 8.5.2.4a fremgår det, at revisor godt ved, i hvor høj grad kunden forventer en konklusion på, hvorvidt regnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter. Når det kommer til de øvrige handlinger vedrørende revisors pligt til at omtale lovovertrædelse, hvor ledelsen kan ifalde ansvar eller oplysning om uenighed med ledelsen, er der dog henholdsvis stærk signifikant forskel for spørgsmål 3.14 og svagt signifikant forskel for spørgsmål 3.13. Dette analyseres videre efter nedenstående tabel 8.5.2.4c.

I tabellen er middelværdierne oplyst for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Rev.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.2.4c (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.12 Konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter	95,6%	97,8%	✓
3.13 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver	84,9%	78,3%	✓
3.14 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor har opdaget lovovertrædelser, hvor ledelsen kan blive stillet til ansvar	88,0%	76,5%	✓

✓ = Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder

Som det fremgår af ovenstående tabel 8.5.2.4c forventer regnskabsbruger i større grad, at revisor har pligt til at oplyse om uenighed med ledelsen samt ledelsens eventuelle lovovertrædelser, end revisor tror. Henholdsvis 84,9% (spørgsmål 3.13) og 88,0% (spørgsmål 3.14) af regnskabsbrugerne forventer, at revisor skal oplyse om de ovennævnte forhold, mens henholdsvis 78,3% og 76,5% af revisorerne har svaret, at de tror at kunden forventer disse oplysninger i regnskabet. Da p-værdien for spørgsmål 3.13

⁶² Bilag 7.3, resp.nr. 31B

er over 5%, kan nulhypotesen ikke forkastes for dette spørgsmål, hvorfor revisor ved hvad kunden forventer, men der er indikationer på, at dette ikke er tilfældet. Vedrørende spørgsmål 3.14 er der stærk signifikant forskel, og da der ligeledes er forskel i graden af enighed, opstår der dermed en forventningsgrøft for dette spørgsmål, idet revisor er underlagt at oplyse om de pågældende forhold i revisionspåtegningen, og revisor også i sine faktisk udførte handlinger overstiger regnskabsbrugers forventninger til denne handling. Som beskrevet i det foregående afsnit for $H_{0(a)}$, vurderes den signifikante forskel i besvarelserne af spørgsmål 3.14 imidlertid ikke at skabe væsentlige udfordringer for samarbejdet mellem revisor og kunden, hvorfor ovenstående ikke analyseres yderligere.

Analyse af $H_{0(c)}$: Revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger

Som det også var tilfældet i det forrige afsnit for $H_{0(b)}$, er der ikke signifikant forskel vedrørende spørgsmål 3.12. Dette vil altså sige, at revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger for spørgsmål 3.12. Til sammenligning er der stærkt signifikante forskelle mellem revisors faktiske handlinger og revisors overbevisning om kundens forventninger, når det drejer sig om, hvad revisor skal oplyse i årsrapporten (revisionspåtegningen). I tabellen nedenfor er middelværdierne oplyst for revisors faktiske handlinger (Fakt.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Forv.). Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.2.4d (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Fakt.	Forv.	L&S
3.12 Konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter	99,1%	97,8%	✓
3.13 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver	98,3%	78,3%	✓
3.14 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor har opdaget lovovertrædelser, hvor ledelsen kan blive stillet til ansvar	98,3%	76,5%	✓

✓ = Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/ eller standarder

Ovenstående viser, at 98,3% af revisorerne oplyser i årsrapporten, såfremt der uenighed med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver, eller hvis revisor i forbindelse med revisionen har konstateret, at ledelsen har overtrådt lovgivning, hvortil denne kan ifalde ansvar. Den høje udførelsesgrad hos revisor afspejler, at der er tale om en krævet handling. På trods af dette, tror revisorerne ikke i lige så høj grad, at kunden forventer, at de pågældende handlinger er krævede.

8.5.2.5 Delkonklusion for revisionspåtegning

Med udgangspunkt i analysen af revisorerne og regnskabsbrugernes besvarelser, samt de dertilhørende t-test, har vi foretaget en kategorisering for dermed at skabe et overblik over forventningskløftens omfang. Vi har foretaget kategoriseringen for henholdsvis vores nulhypotese $H_{0(a)}$, $H_{0(b)}$ og $H_{0(c)}$ og herunder, hvor mange resultater der er henholdsvis 1) stærkt signifikante og signifikante, 2) svagt signifikante og 3) ikke signifikante. Dette er illustreret nedenfor:

Tabel 8.5.2.5a (egen tilvirkning)

Resumé	$H_{0(a)}$	$H_{0(b)}$	$H_{0(c)}$
Stærkt signifikant og signifikant (0-5%)	12 (80,0%)	8 (53,3%)	9 (60,0%)
Revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten	6	3	4
Besvigelser og underretning til offentlige myndigheder	1	2	2
Indberetninger til Skattestyrelsen (SKAT)	2	2	1
Revisors erklæring	3	1	2
Svagt signifikant (>5-10%)	1 (6,7%)	2 (13,3%)	1 (6,7%)
Revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten	0	1	0
Besvigelser og underretning til offentlige myndigheder	1	0	0
Indberetninger til Skattestyrelsen (SKAT)	0	0	1
Revisors erklæring	0	1	0
Ikke signifikant (>10%)	2 (13,3%)	5 (33,3%)	5 (33,3%)
Revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten	1	3	3
Besvigelser og underretning til offentlige myndigheder	1	1	1
Indberetninger til Skattestyrelsen (SKAT)	0	0	0
Revisors erklæring	0	1	1
Total	15	15	15

Kategorien, som benævnes “stærkt signifikant og signifikant” i ovenstående tabel, kan vi endvidere underindele for $H_{0(a)}$ i henholdsvis 1) kunden forventer mere, end revisor udfører og 2) revisor udfører mere, end kunden forventer. Dette er illustreret i tabel 8.5.2.5b nedenfor:

Tabel 8.5.2.5b (egen tilvirkning)

	$H_{0(a)}$
Kunden forventer mere, end revisor udfører	2 (16,7%)
Revisor udfører mere, end kunden forventer	10 (83,3%)
Total	12

Af tabel 8.5.2.5a kan man se, at der for 12 ud af de 15 oplistede udsagn er signifikante eller stærkt signifikante forskelle mellem regnskabsbrugers forventninger og revisors faktisk udførte handlinger. Dernæst fremgår det af tabel 8.5.2.5b, at revisor i det store hele overpræsterer i forhold til

regnskabsbrugers forventninger, da 83,3% af de signifikante og stærkt signifikante forskelle vedrører udsagn, hvor revisor udfører mere, end regnskabsbrugeren har tilkendegivet, at han forventer af revisor. Det kan således ud fra ovenstående konkluderes, at der findes nogle markante forskelle mellem regnskabsbrugers opfattelse af revisors krævede arbejdshandlinger og revisors faktiske udførte arbejde ved en revisionspåtegning.

Med udgangspunkt i ovenstående, samt de foregående analyser i afsnit 8.5.2.1 – 8.5.2.4, vurderes det interessant at se nærmere på, hvorvidt der for de 12 udsagn er tale om krævede handlinger i henhold til lovgivning og standarder, hvilket er oplyst i tabel 8.5.2.5c nedenfor:

Tabel 8.5.2.5c (egen tilvirkning)

	L&S	Forventet	Udført
Krævet opgave ifølge lovgivning og standarder	10 (83,3%)	10	10
Ikke krævet opgave ifølge lovgivning og standarder	2 (16,7%)	1	0
Total	12	11	10

Tabel 8.5.2.5.c tager udgangspunkt i, hvorvidt de 12 udsagn er krævet i henhold til lovgivning og standarder, hvilket er anført i kolonnen med overskriften “L&S”. Kolonnen “Forventet” angiver, om regnskabsbrugeren forventer de pågældende handlinger udført af revisor. Kolonnen “Udført” angiver, hvorvidt revisor faktisk udfører de pågældende handlinger. For kolonnerne “Forventet” og “Udført” er der taget udgangspunkt i, at regnskabsbrugeren forventer at de respektive handlinger er krævet, når mere end 50% af regnskabsbrugerne har tilkendegivet dette. Ligeledes er der for revisorerne taget udgangspunkt i, at handlingerne bliver udført, når mindst 50% af revisorerne har tilkendegivet, at de udfører den pågældende handling.

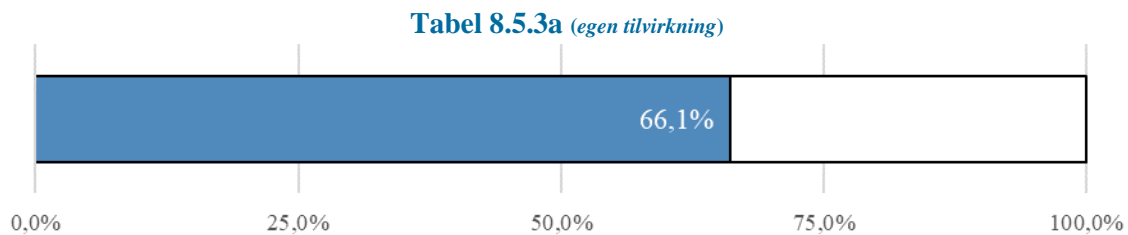
Ovenstående tabel 8.5.2.5c viser, at 10 ud af de 12 udsagn, hvor der er signifikante og stærkt signifikante forskelle mellem regnskabsbrugers forventninger og revisors faktisk udførte handlinger, er krævet i henhold til lovgivning og standarder. Tabellen viser ligeledes, at revisor udfører alle de 10 handlinger, som er krævet i henhold til lovgivning og standarder. Disse 10 handlinger er alle forventet udført af regnskabsbrugeren.

Hvad angår de to handlinger, som ikke er krævet i henhold til lovgivning og standarder, forventer regnskabsbruger, at den ene handling udføres, men ingen af de to handlinger udføres faktisk af revisor. Den ene handling, som ikke er krævet i henhold til lovgivning og standarder, men som forventes udført af regnskabsbruger, er udsagnet, at revisor skal “korrigere alle opdagede fejl, uanset størrelsen”. Da der for denne handling er signifikant forskel mellem respondentgrupperne, og der ligeledes er uenighed mellem respondentgrupperne, opstår der her en forventningskløft. I analysen af forventningskløften ved revisionspåtegningen er det vurderet, at de signifikante forskelle mellem respondentgrupperne primært opstår på grund af en forståelseskloft. Denne opstår antageligvis som følge af, at regnskabsbruger enten ikke kender de underliggende standarder, som regulerer revisors arbejde, eller at regnskabsbruger har samme forståelse for disse som revisor, som bliver undervist heri som en del af sin uddannelse.

8.5.3 Analyse af forventningskløften ved assistance med opstilling af finansielle oplysninger

I lighed med ovenstående analyse af forventningskløften ved revisionspåtegningen i afsnit 8.5.2 *Analyse af forventningskløften ved revisionspåtegning* gennemføres analysen og t-test af forventningskløften ved assistance med opstilling af finansielle oplysninger med udgangspunkt i de samme tre nulhypoteser, benævnt $H_{0(a)}$, $H_{0(b)}$ og $H_{0(c)}$, som beskrevet i afsnit 8.5 *Analyse af forventningskløften*.

I forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen, skulle respondenterne fra virksomhederne svare på “Hvor sikker tror du, at revisor skal være på, at årsregnskabet er uden fejl, når revisor afgiver en erklæring om assistance?”. Som det fremgår nedenfor, af tabel 8.5.3a, tror regnskabsbrugerne, at revisor skal være 66,1% sikker på, at årsregnskabet er uden fejl. Som tidligere beskrevet under 5.5 *Assistance med opstilling af finansielle oplysninger* afgives erklæringen uden sikkerhed og revisor skal dermed ikke opnå sikkerhed for eller på anden vis verificere de af ledelsen afgivne oplysninger. Dette indikerer, at regnskabsbrugerne har en højere forventning til revisors kontrolfunktion, end hvad lovgivning og standarder faktisk kræver.

Det udsendte spørgeskema er, som beskrevet i afsnit 6.1 *Strukturering af spørgeskemaerne*, delt op i fire hovedkategorier. I det følgende vil de fire kategorier blive illustreret og gennemgået enkeltvist.

I lighed med analysen af revisionspåtegningen vil begreberne “kunde” og “regnskabsbruger” blive brugt og vil dække over den samme gruppe af personer, i overensstemmelse med beskrivelsen i afsnit 1.3 *Begrebsdefinitioner*. Ordvalget varierer således efter konteksten.

8.5.3.1 Revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten

Nedenfor er illustreret p-værdierne, som er beregnet på baggrund af vores t-test, for de respektive spørgsmål for vores nulhypoteser; henholdsvis $H_{0(a)}$, $H_{0(b)}$ og $H_{0(c)}$:

Tabel 8.5.3.1a (egen tilvirkning)

Spørgsmål	$H_{0(a)}$	$H_{0(b)}$	$H_{0(c)}$
<i>Generelt</i>			
3.3 Kontrollere samtlige bilag	✔ 0,0%	✘ 49,7%	✔ 0,0%
3.10 Kontrollere om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen	✔ 2,6%	✘ 98,4%	✔ 2,6%
3.11 Korrigere alle opdagede fejl, uanset størrelsen	✔ 0,0%	✔ 4,5%	✔ 0,0%
<i>Resultatopgørelse og balance</i>			
3.1 Kontrollere at saldi for bankkonti ifølge årsrapporten stemmer overens med saldi ifølge virksomhedens bank	✔ 0,0%	✔ 0,0%	✔ 3,5%
3.4 Kontrollere indtægter og udgifter	✔ 3,2%	✘ 77,8%	⚡ 6,0%
3.5 Kontrollere om virksomhedens aktiver er værdiansat korrekt (ikke værdiansat for højt eller for lavt)	✔ 0,0%	✔ 0,1%	✔ 0,4%
3.6 Kontrollere at virksomhedens ikke-betalte omkostninger er indregnet korrekt i årsrapporten (ikke indregnet for mange eller få)	✔ 0,0%	✔ 0,2%	✔ 1,5%
✔ = Stærkt signifikant ($\leq 1\%$)			
✔ = Signifikant ($> 1-5\%$)			
⚡ = Svagt signifikant ($> 5-10\%$)			
✘ = Ikke signifikant ($> 10\%$)			

Analyse af $H_{0(a)}$: Revisor udfører, hvad kunden forventer

Af ovenstående tabel 8.5.3.1a fremgår det, at der er 5 spørgsmål med stærk signifikant forskel og 2 spørgsmål med signifikant forskel, hvad angår $H_{0(a)}$. Dette betyder således, at revisor ikke udfører, hvad kunden forventer på alle de ovenstående spørgsmål. Med dette in mente illustrerer nedenstående tabel 8.5.3.1b middelværdien af respondenternes besvarelser. I lighed med analysen af revisionspåtegningen, betyder en værdi i tabel 8.5.3.1b på 0%, at regnskabsbruger ikke forventer, at denne handling foretages og for revisorerne betyder det, at handlingen ikke udføres og omvendt for 100%. Det er tillige anført, hvorvidt handlingen er et krav ifølge lovgivning og standarder (ISRS 4410) vedrørende revisors arbejde ved assistance med opstilling af finansielle oplysninger, som beskrevet i afsnit *5.5 Assistance med opstilling af finansielle oplysninger*.

Middelværdierne for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerne faktiske handlinger (Rev.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.3.1b (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S	
<i>Generelt</i>				
3.3	Kontrollere samtlige bilag	16,7%	1,7%	✗
3.10	Kontrollere om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen	85,6%	92,2%	✓
3.11	Korrigere alle opdagede fejl, uanset størrelsen	41,9%	24,3%	✗
<i>Resultatopgørelse og balance</i>				
3.1	Kontrollere at saldi for bankkonti ifølge årsrapporten stemmer overens med saldi ifølge virksomhedens bank	81,1%	97,8%	✗
3.4	Kontrollere indtægter og udgifter	62,2%	52,2%	✗
3.5	Kontrollere om virksomhedens aktiver er værdiansat korrekt (ikke værdiansat for højt eller for lavt)	62,6%	33,9%	✗
3.6	Kontrollere at virksomhedens ikke-betalte omkostninger er indregnet korrekt i årsrapporten (ikke indregnet for mange eller få)	66,7%	41,3%	✗
✓	= Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder			
✗	= Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder			

Som det fremgår ovenfor, af tabel 8.5.3.1b, er det alene spørgsmål 3.10 vedrørende at kontrollere om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen, som er en krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og standarder, som beskrevet i afsnit *5.5 Assistance med opstilling af finansielle oplysninger*. Her svarer 92,2% af revisorerne, at dette er en opgave, som udføres i forbindelse med udførelse af deres arbejde, hvorimod 85,6% af regnskabsbrugerne forventer, at revisor kontrollerer dette. Denne er således generelt forventet af regnskabsbrugerne og udføres tillige af revisorerne. Statistisk set har regnskabsbruger dog, med baggrund i vores t-test, signifikant lavere forventninger end hvad revisor rent faktisk udfører og lovgivning og standarder kræver. Der er således en forståelsesgrøft, i lighed med definitionen anvendt i afsnit *8.5.2.1 Revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten*, da revisor udfører en handling, som ikke i lige så høj grad forventes udført af regnskabsbrugerne, men som dog er krævet i henhold til gældende lovgivning og standarder. Denne forståelsesgrøft, og heraf signifikante forskel i besvarelserne, bunder således efter vores opfattelse i en manglende forståelse af eller kendskab til lovgivningen hos regnskabsbrugerne.

Hvad angår spørgsmål 3.4, 3.5 og 3.6 kan det af tabel 8.5.3.1a aflæses, at der for 2 af de nævnte spørgsmål er stærkt signifikante forskelle og for 1 er signifikant forskel. For disse tre spørgsmål har over 50% af regnskabsbrugerne svaret, at de forventer, at revisor kontrollerer de angivne forhold. Disse antages således generelt forventet af regnskabsbrugerne. For spørgsmål 3.4 er revisorerne svar marginalt over 50%, hvorfor revisorerne generelt foretager denne handling. Der er således tale om en forventningsgrøft, hvad angår dette spørgsmål 3.4, da regnskabsbrugerne generelt forventer denne og revisorer generelt udfører denne. For spørgsmål 3.5 og 3.6 har under 50% af revisorerne svaret, at de foretager de pågældende handlinger. Disse foretages således generelt ikke af revisorerne. Der er her tale om en forventningskløft, da der er forskel mellem de generelle forventninger hos regnskabsbrugerne og

den faktiske generelle udførelse hos revisorerne. Som det fremgår af kolonnen “L&S” er spørgsmål 3.4, 3.5 og 3.6 ikke krævet ifølge lovgivning og standarder, hvorfor regnskabsbruger forventer, at revisor udfører en handling, som ikke er lovbestemt.

For spørgsmål 3.1 er der stærk signifikant forskel. Som det fremgår af tabel 8.5.3.1b overpræsterer revisor i forhold til, hvad regnskabsbruger forventer. Det er tillige ikke en opgave, som er krævet ifølge lovgivning og standarder. På baggrund heraf er det relevant at undersøge yderligere omkring, hvor vigtigt regnskabsbruger har vurderet, at denne handling er. Ifølge vores data fra regnskabsbrugerne har de vægtet spørgsmål 3.1 til 73,5% og er dermed vurderet mellem “vigtig (66,7%)” og “meget vigtig (100%)”. Regnskabsbruger mener dermed, at opgaven er vigtig, men forventer ikke, i lige så høj grad som revisor udfører den, at det er en krævet opgave. Der er således, i lighed med spørgsmål 3.10 tale om en forventningsgrøft, hvor revisor udfører en opgave i højere grad end regnskabsbruger forventer.

I forhold til spørgsmål 3.3 og 3.11 er der stærk signifikant forskel, hvor revisor udfører handlingerne i lavere grad end kunden forventer disse. Som det fremgår af ovenstående tabel, er både regnskabsbrugerne og revisorerne under 50%, hvorfor de generelt ikke udføres eller forventes. Det er tillige ikke et krav ifølge lovgivning og standarder. På baggrund heraf vil disse spørgsmål ikke blive behandlet yderligere ved denne hypotese.

Analyse af $H_{0(b)}$: Revisor ved, hvad kunden forventer

Af tabel 8.5.3.1a fremgår det, at spørgsmål 3.3, 3.10 og 3.4 ikke er signifikante. Herudover er spørgsmål 3.11 signifikant og spørgsmål 3.1, 3.5 og 3.6 stærkt signifikante. Nulhypotesen kan dermed forkastes, hvad angår spørgsmål 3.1, 3.5, 3.6 og 3.11, hvorved vi kan konkludere på baggrund af vores t-test, at revisor ikke ved, hvad kunden forventer, hvad angår disse 4 sidstnævnte handlinger. Dette danner baggrund for den videre analyse af de indsamlede data vedrørende revisors kendskab til kundens forventninger.

Middelværdierne for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Rev.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.3.1c (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S	
<i>Generelt</i>				
3.3	Kontrollere samtlige bilag	16,7%	14,3%	✗
3.10	Kontrollere om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen	85,6%	85,7%	✓
3.11	Korrigerer alle opdagede fejl, uanset størrelsen	41,9%	51,3%	✗
<i>Resultatopgørelse og balance</i>				
3.1	Kontrollere at saldi for bankkonti ifølge årsrapporten stemmer overens med saldi ifølge virksomhedens bank	81,1%	93,9%	✗
3.4	Kontrollere indtægter og udgifter	62,2%	60,9%	✗
3.5	Kontrollere om virksomhedens aktiver er værdiansat korrekt (ikke værdiansat for højt eller for lavt)	62,6%	47,0%	✗
3.6	Kontrollere at virksomhedens ikke-betalte omkostninger er indregnet korrekt i årsrapporten (ikke indregnet for mange eller få)	66,7%	52,6%	✗
✓	= Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder			
✗	= Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder			

Som det fremgår af tabel 8.5.3.1a er der ikke signifikant forskel mellem revisors overbevisning om kundens forventninger til revisors arbejde og regnskabsbrugers faktiske forventninger, hvad angår spørgsmål 3.10. Revisors overbevisning om kundens forventninger stemmer således overens med regnskabsbrugers faktiske forventninger. Med hensyn til spørgsmål 3.10 er dette et krav ifølge lovgivning og standarder, hvorfor revisor naturligvis skal foretage denne handling uagtet, at regnskabsbruger i lavere grad forventer, at den er krævet. Middelværdierne for både revisorerne og regnskabsbrugerne er over 50%, hvorfor det er revisorerne generelle overbevisning, at handlingen forventes af kunden og som tidligere nævnt forventer regnskabsbrugerne generelt denne handling udført.

I forhold til spørgsmål 3.11 og 3.1 er der en forventningskløft mellem, hvad revisor tror, at kunden forventer, og hvad de rent faktisk forventer. Revisorerne har dermed højere forventninger på kundernes vegne, end hvad de faktisk forventer. Som det fremgår af tabel 8.5.3.1c forventer under 50% af regnskabsbrugerne, at revisor retter samtlige fejl, hvorimod lidt over 50% af revisorerne tror, at kunden forventer, at de skal rette samtlige opdagede fejl. For spørgsmål 3.1 fremgår det, at revisor i højere grad tror, at kunden forventer, at handlingen udføres, men middelværdier for begge respondentgrupper er dog over 50% for spørgsmål 3.1, hvorfor de generelt forventes.

Spørgsmål 3.5 og 3.6 forventes generelt af regnskabsbrugerne, da middelværdierne ved disse spørgsmål overstiger 50%. Hvad angår revisorerne ligger disse lige omkring 50%, men dog begge lavere end kunderne. Hvad angår spørgsmål 3.5 er denne lige under 50% og revisorerne overbevisning er dermed generelt, at revisorerne ikke tror, at kunden forventer denne handling udført. Dette er modsat for spørgsmål 3.6, hvor revisorerne generelt tror, at kunderne forventer denne handling udført. Hvad angår

spørgsmål 3.5 er der således en forventningskløft mellem revisorerne overbevisning om kundens forventninger og regnskabsbrugers faktiske forventninger, hvorimod der på spørgsmål 3.6 alene er tale om en forventningsgrøft.

Ved spørgsmål 3.4 er revisors overbevisning om kundens forventninger i overensstemmelse med kundens faktiske forventninger. $H_{0(b)}$ kan dermed ikke forkastes, hvorfor der ikke er en forventningskløft og revisor dermed ved, hvad kunden forventer ved denne handling. Begge middelværdier er over 50%, hvorfor de generelt forventes af begge parter. Dette spørgsmål er dermed ligeledes relevant at have in mente i forhold til vores $H_{0(c)}$, for at analysere hvorvidt dette har indflydelse på revisors faktiske arbejde.

Spørgsmål 3.3 vil ikke blive behandlet yderligere i denne sammenhæng, da der ikke er en forventningskløft ved denne samt begge middelværdier er under 50%, hvorfor disse generelt ikke forventes. Det er endvidere ikke en krævet handling ifølge lovgivning og standarder.

Analyse af $H_{0(c)}$: Revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger

Af tabel 8.5.3.1a fremgår det, at spørgsmål 3.4 er svagt signifikant, spørgsmål 3.1, 3.6 og 3.10 er signifikante og spørgsmål 3.3, 3.5 og 3.11 er stærkt signifikante. $H_{0(c)}$ kan dermed forkastes hvad angår spørgsmål 3.1, 3.3, 3.5, 3.6, 3.10 og 3.11. Det betyder således, at revisor bevidst ikke udfører, hvad revisor tror, at kunden forventer, hvad angår disse 6 spørgsmål. I det følgende afsnit foretages en videre analyse på baggrund af ovenstående resultater fra vores t-test.

Middelværdierne for revisors faktiske handlinger (Fakt.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Forv.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) fortsat opstillet til sammenligning:

Tabel 8.5.3.1d (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Fakt.	Forv.	L&S	
<i>Generelt</i>				
3.3	Kontrollere samtlige bilag	1,7%	14,3%	✘
3.10	Kontrollere om årsrapporten er opstillet i overensstemmelse med regnskabslovgivningen	92,2%	85,7%	✔
3.11	Korriger alle opdagede fejl, uanset størrelsen	24,3%	51,3%	✘
<i>Resultatopgørelse og balance</i>				
3.1	Kontrollere at saldi for bankkonti ifølge årsrapporten stemmer overens med saldi ifølge virksomhedens bank	97,8%	93,9%	✘
3.4	Kontrollere indtægter og udgifter	52,2%	60,9%	✘
3.5	Kontrollere om virksomhedens aktiver er værdiansat korrekt (ikke værdiansat for højt eller for lavt)	33,9%	47,0%	✘
3.6	Kontrollere at virksomhedens ikke-betalte omkostninger er indregnet korrekt i årsrapporten (ikke indregnet for mange eller få)	41,3%	52,6%	✘

- ✔ = Krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder
✘ = Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder

Af tabel 8.5.3.1a fremgår det, at der ikke er signifikant forskel ved spørgsmål 3.10, hvad angår $H_{0(b)}$. Som det fremgår af tabel 8.5.3.1a er der dog, ved samme spørgsmål, signifikant forskel ved $H_{0(c)}$. Revisorerne er dermed bevidste om, at de udfører en opgave, som ikke forventes i lige så høj grad af kunden, men da dette kræves ifølge lovgivning og standarder kan de ikke undvige herfra.

Som det fremgår af tabel 8.5.3.1c, som vedrører $H_{0(b)}$, tror revisor, at spørgsmål 3.1 forventes af kunden i højere grad, end det rent faktisk forventes af regnskabsbrugerne. Som tidligere nævnt er der således stærk signifikant forskel vedrørende spørgsmål 3.1 for $H_{0(b)}$. Som det fremgår af tabel 8.5.3.1a er der signifikant forskel på revisors faktiske handlinger og revisors overbevisning om kundens forventninger. Af tabel 8.5.3.1d fremgår det, at revisor udfører mere end de selv tror kunden forventer. Som følge af, at begge middelværdier er over 50% er der således tale om en forventningsgrøft, men det kan tillige konkluderes, at denne forventningsgrøft er større end revisorerne selv tror, som beskrevet i $H_{0(a)}$.

Spørgsmål 3.4 er svagt signifikant, hvorfor vi ikke kan forkaste vores nulhypotese, hvorved revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger. Som det fremgår ovenfor af tabel 8.5.3.1d kontrollerer 52,2% af revisorerne indtægter og udgifter og 60,9% af revisorerne er overbeviste om, at kunderne forventer, at revisor udfører denne handling. Revisor gør således, hvad de mener, at kunden forventer af dem. Dette på trods af, at der ikke er tale om et krav ifølge lovgivning og standarder.

I henhold til tabel 8.5.3.1d for spørgsmål 3.11 så retter 24,3% af revisorerne alle opdagede fejl, hvorimod revisorerne er overbeviste om, at 51,3% af kunderne forventer, at alle opdagede fejl rettes. Der er stærk signifikant forskel herimellem. Revisorer udfører generelt ikke denne handling, hvorimod de generelt er overbeviste om, at kunden forventer at de udfører handlingen. Det har således ikke indflydelse på revisorerne faktiske udførte handlinger, at de er overbeviste om, at kunderne forventer alle opdagede fejl rettet. Denne handling er ikke krævet af lovgivning eller standarder, hvorfor revisorerne fortsat er indenfor rammerne af, hvad der er krævet med den lave udførelsesgrad.

Spørgsmål 3.6 er signifikant og vi skal således forkaste $H_{0(c)}$, hvorved revisors arbejde ikke stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger. Som det fremgår af tabel 8.5.3.1d udføres handlingen generelt ikke, da middelværdien er under 50%, hvorimod revisorerne generelt er overbeviste om, at kunderne forventer handlingen udført, da denne middelværdi er over 50%. Revisorerne er således bevidste om, at der er en forventningskløft.

Spørgsmål 3.3 og 3.5 er stærkt signifikante. Som det fremgår ovenfor af tabel 8.5.3.1d er alle middelværdierne dog under 50%, hvorfor revisorerne generelt ikke udfører disse handlinger og generelt ikke tror, at kunderne forventer, at de udfører handlingerne. På den baggrund er spørgsmålene ikke relevante at behandle yderligere.

8.5.3.2 Besvigelser og underretning til offentlige myndigheder

Nedenfor er illustreret p-værdierne, som er beregnet på baggrund af vores t-test, for de respektive spørgsmål for vores nulhypoteser; henholdsvis $H_{0(a)}$, $H_{0(b)}$ og $H_{0(c)}$:

Tabel 8.5.3.2a (egen tilvirkning)

Spørgsmål	$H_{0(a)}$	$H_{0(b)}$	$H_{0(c)}$
3.7 Kontrollere at virksomhedens medarbejdere ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	✔ 0,0%	⚠ 5,9%	✔ 0,0%
3.8 Kontrollere at ledelsen (direktør eller bestyrelse) ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	✔ 0,0%	✔ 0,0%	✔ 1,2%
3.15 Underrette relevante offentlige myndigheder (fx Erhvervsstyrelsen, SKAT eller Bagmandspolitiet) om lovovertrædelser, som revisor bliver bekendt med i forbindelse med arbejdet	✘ 32,0%	✔ 0,0%	✔ 0,0%

✔ = Stærkt signifikant ($\leq 1\%$)
 ✔ = Signifikant ($>1-5\%$)
 ⚠ = Svagt signifikant ($>5-10\%$)
 ✘ = Ikke signifikant ($>10\%$)

Analyse af $H_{0(a)}$: Revisor udfører, hvad kunden forventer

Jf. tabel 8.5.3.2a er der stærk signifikant forskel hvad angår spørgsmål 3.7 og 3.8, hvorved revisor ikke udfører, hvad kunden forventer på disse spørgsmål. Der er dog ikke signifikant forskel ved spørgsmål 3.15, hvorved revisor udfører, hvad kunden forventer på dette spørgsmål.

Middelværdierne for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerne faktiske handlinger (Rev.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) opstillet:

Tabel 8.5.3.2b (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.7 Kontrollere at virksomhedens medarbejdere ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	55,4%	25,7%	✘
3.8 Kontrollere at ledelsen (direktør eller bestyrelse) ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	62,2%	31,7%	✘
3.15 Underrette relevante offentlige myndigheder (fx Erhvervsstyrelsen, SKAT eller Bagmandspolitiet) om lovovertrædelser, som revisor bliver bekendt med i forbindelse med arbejdet	66,7%	62,2%	⚠

⚠ = I visse tilfælde en krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder
 ✘ = Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder

I henhold til ovenstående tabel 8.5.3.2b, spørgsmål 3.7 og 3.8, forventer over 50% af regnskabsbrugerne, at revisor kontrollerer, hvorvidt virksomhedens medarbejdere eller ledelse bevidst har begået underslæb, f.eks. som følge af uberettiget at have hævet penge på virksomhedens bankkonto. Vi kan således konkludere, at disse handlinger generelt forventes af regnskabsbrugerne. Det er derimod kun henholdsvis 25,7% og 31,7% af revisorerne, som foretager denne kontrol, hvorfor handlingerne dermed må konkluderes generelt ikke at blive udført blandt revisorerne. Dette er med god grund, da handlingerne ikke er krævet ifølge gældende lovgivning og standarder i forbindelse med en opgave om

assistance med opstilling af finansielle oplysninger. På baggrund af ovenstående kan det dermed konkluderes, at der er en forventningskløft vedrørende spørgsmål 3.7 og 3.8.

I forhold til spørgsmål 3.15 er der ikke signifikant forskel mellem regnskabsbrugers forventninger og revisors faktiske handlinger. Revisorernes faktiske handlinger ved denne handling er splittet, hvilket afspejles i middelværdien, som er lidt over 50%, og dermed må konkluderes generelt at udføres. Dette kan begrundes ved, at revisor som udgangspunkt har tavshedspligt ved en opgave om assistance med opstilling af finansielle oplysninger, men i visse tilfælde har pligt til, og dermed lovhjemmel til, at indberette oplysninger til offentlige myndigheder, som beskrevet i *5.3 Revisors tavshedspligt*. Dette gælder såfremt revisor får en uafkræftet mistanke om hvidvask eller finansiering af terrorisme. Dette er tillige afspejlet i kolonnen "L&S", hvor denne er anført med "!", da det som udgangspunkt ikke er en krævet handling, men revisor alligevel i visse tilfælde er forpligtet til at afgive sådanne oplysninger. Som det fremgår, så forventer regnskabsbrugerne generelt at handlingen udføres, idet 66,7% har tilkendegivet dette. Der er således ingen forventningskløft, da handlinger og forventninger stemmer overens.

Analyse af $H_{0(b)}$: Revisor ved, hvad kunden forventer

Som det fremgår af tabel 8.5.3.2a er spørgsmål 3.7 svagt signifikant, hvorfor $H_{0(b)}$ ikke kan forkastes. Revisor ved således, hvad kunden forventer med hensyn til dette spørgsmål. Ved spørgsmål 3.8 og 3.15 er der stærk signifikant forskel, hvorved $H_{0(b)}$ skal forkastes. Dette betyder således, at revisor ikke ved, hvad kunden forventer med hensyn til disse spørgsmål.

Middelværdierne for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorernes overbevisning omkring kundens forventninger (Rev.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.3.2c (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.7 Kontrollere at virksomhedens medarbejdere ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	55,4%	46,5%	✘
3.8 Kontrollere at ledelsen (direktør eller bestyrelse) ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	62,2%	43,0%	✘
3.15 Underrette relevante offentlige myndigheder (fx Erhvervsstyrelsen, SKAT eller Bagmandspolitiet) om lovovertrædelser, som revisor bliver bekendt med i forbindelse med arbejdet	66,7%	25,2%	!

! = I visse tilfælde en krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder
✘ = Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder

Jf. tabel 8.5.3.2a er spørgsmål 3.7 alene svagt signifikant, hvorved vi må acceptere nulhypotesen, og revisor ved dermed hvad kunden forventer. Middelværdierne er begge lige omkring 50%. Med baggrund i vores generelle antagelse, så forventer regnskabsbrugerne således, at handlingen udføres, hvorimod revisorerne generelt ikke tror, at kunderne forventer handlingen udført. Statistisk set er der dog ikke signifikant forskel på disse to middelværdier, hvorfor det statistisk set anses for, at revisor ved, hvad kunden forventer. Det skal dog bemærkes, at denne er svagt signifikant, hvorfor der er indikationer på, at revisor ikke ved, hvad kunden forventer.

Af tabel 8.5.3.2a fremgår det tillige, at der er stærk signifikant forskel på spørgsmål 3.8, og revisor er dermed ikke bekendt med i hvilket omfang, at kunderne forventer, at handlingen udføres. Som det fremgår af ovenstående tabel 8.5.3.2c tror revisorerne således generelt ikke, at kunderne forventer handlingen udført, hvorimod regnskabsbrugernes middelværdi er over 50% og dermed generelt forventer handlingen udført. Der er således en forventningskløft mellem respondentgrupperne.

Som det fremgår af tabel 8.5.3.2c er der umiddelbart forskel på, hvad regnskabsbruger forventer, at revisor udfører når det drejer sig om kontrol af underslæb foretaget af henholdsvis medarbejdere og ledelsen. Denne forskel kan vi teste ved udførelse af en supplerende t-test:

T-testen foretages, i lighed med tidligere, med udgangspunkt i et signifikansniveau (α) på 5% og en nulhypotese der siger, at middelværdierne for spørgsmål 3.7 og 3.8 er lig hinanden for regnskabsbrugernes besvarelser isoleret. Vi kommer frem til en p-værdi på 14,9%, hvorved vi ikke kan forkaste vores nulhypotese. Vi må dermed konkludere, at der ikke er statistisk signifikant forskel på hvad regnskabsbrugerne forventer udført af revisor i forhold til kontrol af underslæb for enten medarbejdere eller ledelsen. Den samme test kan vi tillige foretage på revisorerne besvarelser isoleret. Her kommer vi frem til en p-værdi på 45,4%, hvorved revisors overbevisning om kundens forventninger statistisk set ikke er signifikant forskellig fra hinanden. Vi kan således konkludere, at der ikke er forskel på de faktiske forventninger fra regnskabsbrugerne, hvad end det drejer sig om kontrol af medarbejdere eller ledelsesmedlemmer og det samme gør sig gældende for revisorerne overbevisninger om forventninger til deres arbejde. Disse forventes således, statistisk set, lige højt.

Som nævnt ovenfor er der stærk signifikant forskel mellem regnskabsbrugers forventninger og revisors overbevisning om kundens forventninger, hvad angår spørgsmål 3.8 og svag signifikant forskel på spørgsmål 3.7. Herudover har vi konkluderet, ved den supplerende t-test, at der ikke er signifikant forskel på regnskabsbrugernes svar mellem spørgsmål 3.7 og 3.8 og det samme gælder for revisorerne besvarelser. Der er således alene tale om en forventningskløft mellem regnskabsbrugere og revisorerne hvad angår spørgsmål 3.8. Det er dermed ikke et spørgsmål om, at der bør udføres mere eller mindre kontrol af medarbejdere frem for ledelsen, eller omvendt. Det skal dog bemærkes, at der ikke er tale om en handling, som er krævet ifølge lovgivning og standarder.

Som det fremgår af tabel 8.5.3.2a er der stærk signifikant forskel mellem regnskabsbrugers faktiske forventninger til revisors udførte handlinger og revisors overbevisning om kundens forventninger, hvad angår spørgsmål 3.15. Som det fremgår ovenfor af tabel 8.5.3.2c forventer over 50% af regnskabsbrugerne, at revisor underretter relevante offentlige myndigheder om lovovertrædelser, som revisor bliver bekendt med i forbindelse med arbejdet, og regnskabsbrugerne forventer således generelt dette udført. I modsætning hertil er revisorerne overbeviste om, at kun 25,2% af kunderne forventer denne handling udført. Der er således en forventningskløft hvad dette angår, da revisor derved ikke er bekendt med, hvad kunderne forventer af revisors arbejde for spørgsmål 3.15.

Analyse af $H_{0(c)}$: Revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger

Af tabel 8.5.3.2a fremgår det, at der er stærk signifikant forskel vedrørende spørgsmål 3.7 og 3.15 og signifikant forskel vedrørende spørgsmål 3.8. $H_{0(c)}$ kan således forkastes, hvad angår alle 3 spørgsmål, hvorved revisors arbejde ikke stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger.

Middelværdierne for revisors faktiske handlinger (Fakt.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Forv.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) fortsat opstillet til sammenligning:

Tabel 8.5.3.2d (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Fakt.	Forv.	L&S
3.7 Kontrollere at virksomhedens medarbejdere ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	25,7%	46,5%	✘
3.8 Kontrollere at ledelsen (direktør eller bestyrelse) ikke bevidst har begået underslæb (f.eks. hævet penge uberettiget på virksomhedens bankkonto)	31,7%	43,0%	✘
3.15 Underrette relevante offentlige myndigheder (fx Erhvervsstyrelsen, SKAT eller Bagmandspolitiet) om lovovertredelser, som revisor bliver bekendt med i forbindelse med arbejdet	62,2%	25,2%	⚠
<p>⚠ = I visse tilfælde en krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder</p> <p>✘ = Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder</p>			

Som det fremgår af tabel 8.5.3.2d udfører revisorerne mindre end deres overbevisning om kundens forventninger hvad angår 3.7 og 3.8, men alle middelværdierne er under 50%, hvorfor handlingerne generelt ikke udføres af revisorerne. Herudover er revisorerne generelle overbevisning om kundens forventninger tillige, at de ikke tror, at kunden forventer at de udfører handlingerne. Som det fremgår, er spørgsmål 3.7 og 3.8 ikke krævede ifølge lovgivning og standarder for en opgave om assistance med opstilling af finansielle oplysninger, hvorfor det er forventeligt, at denne er svaret lavt for revisorerne faktiske handlinger.

Revisorerne udfører mere end de tror, at kunden forventer af deres arbejde, hvad angår spørgsmål 3.15. Revisorerne undervurderer således kundernes kendskab, da regnskabsbrugerne, som tidligere nævnt, generelt forventer handlingen udført, som følge af en middelværdi over 50%. Revisorerne er ifølge ovenstående besvarelser ikke bevidste herom, hvorfor der opstår en forventningskløft, som det fremgår af ovenstående tabel 8.5.3.2d.

8.5.3.3 Indberetninger til Skattestyrelsen (SKAT)

Nedenfor er illustreret p-værdierne, som er beregnet på baggrund af vores t-test, for de respektive spørgsmål for vores nulhypoteser; henholdsvis $H_{0(a)}$, $H_{0(b)}$ og $H_{0(c)}$:

Tabel 8.5.3.3a (egen tilvirkning)

Spørgsmål	$H_{0(a)}$	$H_{0(b)}$	$H_{0(c)}$
3.2 Kontrollere at udbetalte lønninger ifølge årsrapporten stemmer overens med indberettede lønoplysninger hos SKAT	✓ 1,1%	✓ 3,1%	✗ 70,6%
3.9 Kontrollere om virksomheden har indberettet korrekte skatter og afgifter til SKAT	✓ 0,1%	✗ 23,2%	✓ 4,2%

✓ = Stærkt signifikant ($\leq 1\%$)
✓ = Signifikant ($>1-5\%$)
✗ = Ikke signifikant ($>10\%$)

Analyse af $H_{0(a)}$: Revisor udfører, hvad kunden forventer

I henhold til tabel 8.5.3.3a er begge spørgsmål signifikante, hvoraf spørgsmål 3.9 er stærkt signifikant. Revisor udfører dermed ikke, hvad kunden forventer for både spørgsmål 3.2 og 3.9. Middelværdierne for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerne faktiske handlinger (Rev.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.3.3b (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.2 Kontrollere at udbetalte lønninger ifølge årsrapporten stemmer overens med indberettede lønoplysninger hos SKAT	74,8%	84,3%	✗
3.9 Kontrollere om virksomheden har indberettet korrekte skatter og afgifter til SKAT	73,0%	58,7%	✗

✗ = Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder

Ovenfor fremgår det af tabel 8.5.3.3b, spørgsmål 3.2, at revisor udfører den pågældende handling i højere grad end regnskabsbrugerne forventer. Over 50% af revisorerne har svaret, at de udfører handlingen og over 50% af regnskabsbrugerne har tillige svaret, at de forventer, at det er en krævet opgave for revisor. Handlingen forventes og udføres således generelt. Som følge af, at revisor har en højere middelværdi end regnskabsbrugerne, er det relevant at se på regnskabsbrugers vurdering af handlingens betydning. Regnskabsbrugerne har vurderet, at denne handling har en vigtighed på 71,5%, svarende til en værdi mellem "vigtig (66,7%)" og "meget vigtig (100%)". De mener således, at handlingen er vigtig, men forventer ikke at opgaven er krævet i lige så høj grad, som revisor faktisk udfører den. Med baggrund i ovenstående middelværdier for respondentgrupperne er der tale om en forventningsgrøft. Som det fremgår af ovenstående tabel 8.5.3.3b, er der tale om en opgave, som ikke er krævet i henhold til gældende lovgivning og standarder.

Ved spørgsmål 3.9 forventer over 50% af regnskabsbrugerne, at handlingen er krævet og mere end 50% af revisorerne foretager den pågældende handling. Denne handling udføres og forventes dermed generelt, i lighed med spørgsmål 3.2. Der er således en forventningsgrøft mellem hvad kunden forventer, og hvad revisor faktisk foretager, som følge af den signifikante forskel, på trods af at handlingen generelt både udføres og forventes. Spørgsmål 3.9 er, som det fremgår ovenfor, ikke en krævet opgave.

Analyse af $H_{0(b)}$: Revisor ved, hvad kunden forventer

Som det fremgår af tabel 8.5.3.3a er spørgsmål 3.2 signifikant, hvorved revisor ikke ved, hvad kunden forventer. Det fremgår tillige, at spørgsmål 3.9 ikke er signifikant, hvorved revisor for dette spørgsmål ved, hvad kunden forventer.

Middelværdierne for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerens overbevisning om kundens forventninger (Rev.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) opstillet:

Tabel 8.5.3.3c (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.2 Kontrollere at udbetalte lønninger ifølge årsrapporten stemmer overens med indberettede lønoplysninger hos SKAT	74,8%	83,0%	✘
3.9 Kontrollere om virksomheden har indberettet korrekte skatter og afgifter til SKAT	73,0%	67,8%	✘

✘ = Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder

Som det fremgår ovenfor, tror revisorerne, at kunderne har en højere forventning til udførelsen af spørgsmål 3.2, end kunderne faktisk forventer. Der er således en forventningsgrøft mellem, hvad revisor tror, at kunden forventer og hvad regnskabsbruger faktisk forventer. Begge middelværdier er over 50%, hvorfor handlingen generelt forventes.

Spørgsmål 3.9 er ikke signifikant, hvorved revisor ved, hvad kunden forventer af revisor og begge middelværdier er tillige over 50%, hvorfor de forventes af begge parter.

Denne analyse er relevant at have in mente i forhold til analysen af $H_{0(c)}$ og hvorvidt der er signifikant forskel mellem revisors faktiske handlinger og hvad revisor tror, at kunden forventer. Dette vil således afspejle hvorvidt revisorerne tror, at der er en forventningskløft eller ej.

Analyse af $H_{0(c)}$: Revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger

Af tabel 8.5.3.3a fremgår det, at spørgsmål 3.2 ikke er signifikant, hvorved revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger. Derimod er spørgsmål 3.9 signifikant, hvorved revisors arbejde ikke stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger, hvad dette spørgsmål angår.

Middelværdierne for revisors faktiske handlinger (Fakt.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Forv.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) opstillet:

Tabel 8.5.3.3d (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.2 Kontrollere at udbetalte lønninger ifølge årsrapporten stemmer overens med indberettede lønoplysninger hos SKAT	84,3%	83,0%	✘
3.9 Kontrollere om virksomheden har indberettet korrekte skatter og afgifter til SKAT	58,7%	67,8%	✘

✘ = Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder

Som nævnt ved analysen af $H_{0(b)}$ er revisors forventninger på kundens vegne højere end kundens faktiske forventninger for spørgsmål 3.2. Som det fremgår af ovenstående tabel 8.5.3.3d er revisors faktiske handlinger og revisors overbevisning om kundens forventninger ikke signifikant forskellige fra hinanden. Revisor tror dermed, at de lever op til kundens forventninger, hvor de i virkeligheden overpræsterer.

Med hensyn til spørgsmål 3.9 er der signifikant forskel, hvorved revisor i lavere grad udfører handlingen i forhold til, hvad revisor tror, at kunden forventer. Begge middelværdier er dog over 50%, hvorved handlingen generelt udføres og forventes. Det er revisors overbevisning, at der en forventningsgrøft for spørgsmål 3.9, da de bevidst udfører mindre, end de mener, at kunden forventer af deres arbejde. Spørgsmålet er ikke en krævet opgave, hvorfor revisor ikke er forpligtet til at udføre den pågældende handling.

8.5.3.4 Revisors erklæring

Nedenfor er illustreret p-værdierne, som er beregnet på baggrund af vores t-test, for de respektive spørgsmål for vores nulhypoteser; henholdsvis $H_{0(a)}$, $H_{0(b)}$ og $H_{0(c)}$:

Tabel 8.5.3.4a (egen tilvirkning)

Spørgsmål	$H_{0(a)}$	$H_{0(b)}$	$H_{0(c)}$
3.12 Konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter	✔ 0,0%	✔ 0,5%	✔ 0,7%
3.13 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver	✔ 0,0%	✔ 0,0%	✔ 0,0%
3.14 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor har opdaget lovovertrædelser, hvor ledelsen kan blive stillet til ansvar	✔ 0,0%	✔ 0,0%	✔ 0,1%

✔ = Stærkt signifikant ($\leq 1\%$)

Analyse af H_{0(a)}: Revisor udfører, hvad kunden forventer

Som det fremgår af tabel 8.5.3.4a er der stærk signifikant forskel på alle spørgsmålene 3.12, 3.13 og 3.14. Revisor udfører således ikke, hvad kunden forventer ved nogle af de pågældende handlinger.

Middelværdierne for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorernes faktiske handlinger (Rev.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.3.4b (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.12 Konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter	79,7%	56,1%	✗
3.13 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver	70,3%	12,6%	✗
3.14 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor har opdaget lovovertrædelser, hvor ledelsen kan blive stillet til ansvar	75,7%	15,7%	✗

✗ = Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder

Som beskrevet i afsnit *5.5 Assistance med opstilling af finansielle oplysninger* afgiver revisor ingen konklusion på regnskabet ved en opgave om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Det må derfor forudsættes, at der ved revisorernes høje udførelsesgrad for spørgsmål 3.12 er tale om en konklusion vedrørende arbejdets udførelse og ikke ved afgivelse af erklæringen. Som det fremgår ovenfor, forventer regnskabsbrugerne, at revisor konkluderer, hvorvidt årsrapporten giver et retvisende billede. En erklæring om assistance med opstilling af årsrapporten er en erklæring uden sikkerhed og da regnskabet er opstillet på baggrund af oplysninger, som revisor har modtaget af ledelsen, og revisor ikke er forpligtet til at verificere disse oplysninger, skal revisor ikke udtale sig om, hvorvidt regnskabet giver et retvisende billede. Til sammenligning er revisor forpligtet til at udtale sig om dette ved en revision. Som følge af, at revisorerne generelt udfører handlingen, idet middelværdien overstiger 50% og regnskabsbrugerne tillige generelt forventer handlingen udført, som følge af middelværdien over 50%, er der således en forventningsgrøft hvad angår spørgsmål 3.12.

Af ovenstående tabel 8.5.3.4b fremgår det, at der er en stor numerisk forskel mellem revisorernes og regnskabsbrugernes besvarelser for spørgsmål 3.13 og 3.14. Regnskabsbrugerne forventer således generelt, som følge af middelværdierne over 50%, at revisor oplyser i erklæringen såfremt revisor enten er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver eller har konstateret lovovertrædelser, hvor ledelsen kan ifalde ansvar. Revisorernes middelværdier er markant mindre end 50% og udføres således generelt ikke. Disse to forhold er begge forhold, som er krævet ved en revision og det er således vores vurdering, at det er årsagen til, at regnskabsbrugerne tror, at dette skal oplyses.

Hvis revisor i forbindelse med sit arbejde konkluderer, at han/hun ikke er enig i ledelsens værdiansættelse af virksomhedens aktiver, skal revisor bede ledelsen om at korrigere forholdet. Såfremt ledelsen ikke ønsker at korrigere forholdet, skal revisor enten fratræde opgaven eller afgive en erklæring med sikkerhed. I en erklæring med sikkerhed er der mulighed for at afgive et forbehold i erklæringen, som beskrevet i afsnit *5.5 Assistance med opstilling af finansielle oplysninger*, hvilket ikke er en mulighed ved en assistance med opstilling af finansielle oplysninger.

Konstaterer revisor lovovertrædelser, hvor ledelsen kan ifalde ansvar, må revisor ikke afgive oplysninger herom i erklæringen. Såfremt revisor vælger at gøre dette, vil dette være en overtrædelse af revisorlovens afsnit om tavshedspligt med henvisning til straffelovens bestemmelser, som beskrevet under [5.3 Revisors tavshedspligt](#).

Det kan således konkluderes, at der er en forventningskløft mellem regnskabsbrugers forventninger til revisors erklæring, herunder hvad regnskabsbruger forventer, at revisor skal og må oplyse ifølge lovgivning og standarder.

Analyse af $H_{0(b)}$: Revisor ved, hvad kunden forventer

Som det fremgår af tabel 8.5.3.4a er der ligeledes ved denne nulhypotese stærk signifikant forskel på alle spørgsmålene 3.12, 3.13 og 3.14. Revisor ved således ikke, hvad kunden forventer for alle de pågældende spørgsmål.

Middelværdierne for regnskabsbrugernes forventninger (Regn.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Rev.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) tillige opstillet:

Tabel 8.5.3.4c (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Regn.	Rev.	L&S
3.12 Konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter	79,7%	68,3%	✘
3.13 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver	70,3%	29,6%	✘
3.14 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor har opdaget lovovertrædelser, hvor ledelsen kan blive stillet til ansvar	75,7%	28,7%	✘

✘ = Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder

Som nævnt ovenfor ved revisor ikke, hvad kunden forventer for alle spørgsmålene 3.12, 3.13 og 3.14. Af spørgsmål 3.12 fremgår det dog, at begge middelværdier er over 50%, hvorved handlingen forventes af begge respondentgrupper. Der er således en forventningskløft for spørgsmål 3.13 og 3.14 mellem, hvad regnskabsbruger forventer og revisors overbevisning om kundens forventninger. Som tidligere nævnt er ingen af ovenstående spørgsmål krævet ifølge lovgivning og standarder og spørgsmål 3.13 og 3.14 er tillige et brud på tavshedspligten, hvis revisor oplyser disse forhold.

Analyse af $H_{0(c)}$: Revisors arbejde stemmer overens med revisors overbevisning om kundens forventninger

I lighed med analysen af $H_{0(a)}$ og $H_{0(b)}$ fremgår det af tabel 8.5.3.4a, at alle spørgsmålene 3.12, 3.13 og 3.14 er stærkt signifikante. Revisors arbejde stemmer således ikke overens med revisors overbevisning om regnskabsbrugers forventninger.

Middelværdierne for revisors faktiske handlinger (Fakt.) og revisorerne overbevisning om kundens forventninger (Forv.) er illustreret nedenfor. Herudover er kravet ifølge gældende lovgivning og standarder (L&S) opstillet:

Tabel 8.5.3.4d (egen tilvirkning)

Spørgsmål	Fakt.	Forv.	L&S
3.12 Konkludere om årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter	56,1%	68,3%	✗
3.13 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor er uenig med ledelsen om værdien af virksomhedens aktiver	12,6%	29,6%	✗
3.14 Oplyse i årsrapporten, hvis revisor har opdaget lovovertrædelser, hvor ledelsen kan blive stillet til ansvar	15,7%	28,7%	✗

✗ = Ikke krævet opgave i henhold til gældende lovgivning og/eller standarder

Der er stærkt signifikant forskel på besvarelserne for spørgsmål 3.12, men som det fremgår af ovenstående tabel 8.5.3.4d er begge middelværdier over 50%, hvorfor disse generelt udføres og forventes.

Jf. ovenstående tabel 8.5.3.4d, spørgsmål 3.13 og 3.14, stemmer revisors handlinger ikke overens med revisors overbevisning om kundens forventninger, men middelværdierne for begge spørgsmål er under 50%, hvorfor disse generelt ikke udføres eller forventes.

På baggrund af ovenstående kan det konkluderes, at revisor tror, at der er en forventningsgrøft med hensyn til alle spørgsmålene 3.12, 3.13 og 3.14.

8.5.3.5 Delkonklusion for assistance med opstilling af finansielle oplysninger

Med baggrund i analysen af revisorernes og regnskabsbrugernes besvarelser, samt de dertilhørende t-test, har vi foretaget en kategorisering for dermed at skabe et overblik over forventningskløftens og -grøftens omfang. Vi har foretaget kategoriseringen for henholdsvis vores nullhypotese $H_{0(a)}$, $H_{0(b)}$ og $H_{0(c)}$ og herunder hvor mange resultater der er henholdsvis 1) stærkt signifikante og signifikante, 2) svagt signifikante og 3) ikke signifikante. Dette er illustreret nedenfor:

Tabel 8.5.3.5a (egen tilvirkning)

Resumé	$H_{0(a)}$	$H_{0(b)}$	$H_{0(c)}$
Stærkt signifikant og signifikant (0-5%)	14 (93,3%)	10 (66,7%)	13 (86,7%)
Revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten	7	4	6
Besvigelser og underretning til offentlige myndigheder	2	2	3
Indberetninger til Skattestyrelsen (SKAT)	2	1	1
Revisors erklæring	3	3	3
Svagt signifikant (>5-10%)	0 (0,0%)	1 (6,6%)	1 (6,6%)
Revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten	0	0	1
Besvigelser og underretning til offentlige myndigheder	0	1	0
Indberetninger til Skattestyrelsen (SKAT)	0	0	0
Revisors erklæring	0	0	0
Ikke signifikant (>10%)	1 (6,7%)	4 (26,7%)	1 (6,7%)
Revisors handlinger ved udarbejdelse af årsrapporten	0	3	0
Besvigelser og underretning til offentlige myndigheder	1	0	0
Indberetninger til Skattestyrelsen (SKAT)	0	1	1
Revisors erklæring	0	0	0
Total	15	15	15

Kategorien, som benævnes “stærkt signifikant og signifikant” i ovenstående tabel, kan vi endvidere underinddele for $H_{0(a)}$ i henholdsvis 1) kunden forventer mere, end revisor udfører og 2) revisor udfører mere, end kunden forventer. Dette er illustreret nedenfor:

Tabel 8.5.3.5b (egen tilvirkning)

	$H_{0(a)}$
Kunden forventer mere, end revisor udfører	11 (78,6%)
Revisor udfører mere, end kunden forventer	3 (21,4%)
Total	14

Ovenstående tabel 8.5.3.5b viser, at der er en klar overvægt af resultater fra vores analyse, som falder i kategorien “kunden forventer mere, end revisor udfører”. I denne kategori henhører 11 ud af 14 resultater, svarende til 78,6% af besvarelsene og 73,3% af de samlede 15 spørgsmål.

Ovenstående 14 spørgsmål kan endvidere inddeles i forhold til, hvilke handlinger, der rent faktisk udføres af revisorerne og hvilke handlinger, som forventes af regnskabsbrugerne. Dette er illustreret nedenfor i tabel 8.5.3.5c:

Tabel 8.5.3.5c (egen tilvirkning)

	Regnskabsbruger	Revisor
Middelværdi over 50%	12 (85,7%)	6 (42,9%)
Middelværdi under 50%	2 (14,3%)	8 (57,1%)
Total	14	14

På baggrund af ovenstående fremgår det, at 12 af de 14 handlinger generelt forventes af regnskabsbrugerne, som følge af en middelværdi over 50%, hvorimod kun 6 af de 14 handlinger generelt udføres af revisorerne, som følge af en middelværdi over 50%. Regnskabsbrugernes generelle forventning er således 100% højere end revisorerne generelle udførte antal handlinger. Vi kan således konkludere, at der utvivlsomt forefindes en forventningskløft mellem revisors faktiske udførte arbejde og kundens forventninger med hensyn til en revisors erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger.

Herudover kan vi på baggrund af vores analyse inddele ovenstående 14 spørgsmål i henholdsvis krævede og ikke-krævede opgaver. Som det tidligere er beskrevet, var 1 af spørgsmålene krævet ifølge lovgivning og standarder, 1 var delvist krævet og 13 var ikke krævet. Det spørgsmål, som var delvist krævet, var ikke blandt de 14 signifikante spørgsmål, hvorfor dette ikke medtages nedenfor. Blandt de 13 spørgsmål, som ikke er krævet, vil oplysning af visse af disse være et brud på tavshedspligten og dermed brud på anden lovgivning ved udførelse af den pågældende handling. Dette specificeres ikke yderligere, da det i denne sammenhæng er tilstrækkeligt at kategorisere som en handling, der ikke er krævet. Herudover kan vi kategorisere de handlinger, som revisor faktisk udfører.

Kategoriseringen kan således illustreres således, hvor regnskabsbrugernes forventninger (Forventet) er opstillet sammen med revisorerne handlinger (Udført):

Tabel 8.5.3.5d (egen tilvirkning)

	L&S	Forventet	Udført
Krævet handling ifølge lovgivning og standarder	1 (7,1%)	1	1
Ikke krævet handling ifølge lovgivning og standarder	13 (92,9%)	11	5
Total	14	12	6

Det fremgår af ovenstående tabel 8.5.3.5d, at 100% af de krævede opgaver (1 af 1) både forventes af regnskabsbrugerne og udføres af revisorerne. Herudover fremgår det, at 38,5% af de ikke krævede opgaver (5 af 13) generelt udføres af revisorerne. Som det således fremgår af tabel 8.5.3.5d udfører revisorerne, hvad lovgivning og standarder kræver, men der udføres tillige flere handlinger udover de krævede, hvorved revisorerne overpræsterer i forhold til lovgivning og standarder. Herudover fremgår det, at regnskabsbrugerne forventer 100% af de krævede opgaver (1 af 1) og 84,6% af de opgaver (11 af 13), som ikke kræves af revisor. De forventer således langt mere, end lovgivningen kræver af revisor. Dette understøttes tillige af følgende kommentarer blandt revisorerne:

“Det er min klare opfattelse, at de fleste kunder ikke kan kende forskel på revision og øvrig sssidyance (assistance, red.).”⁶³ samt

“Som udgangspunkt tror mange af vores kunder, at alle tal er helt rigtige når de har været igennem revisoren.”⁶⁴

Regnskabsbrugernes forventninger lægger således op til en sikkerhed for tallene, som er over den nuværende krævede sikkerhedsgrad på 0% for assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Vores hypotese er, at dette kan skyldes enten;

Scenarie 1 at kunderne har en manglende indsigt i, hvad lovgivning og standarder indbefatter og dermed tror, at lovgivning og standarder kræver mere af revisor, eller

Scenarie 2 at revisor bevidst foretager ekstra handlinger, da revisor tror, at kunden forventer dette og revisor ikke har afstemt eller oplyst omfanget af revisor arbejde og dermed tror kunden, at det er hvad lovgivning og standarder indbefatter.

⁶³ Bilag 8.6, resp.nr. 32C

⁶⁴ Bilag 8.6, resp.nr. 33C

Det sidste scenarie understøttes af følgende kommentarer blandt revisorerne:

“Jeg tror vi general (generelt, red.) på nogle punkter har forvent kunder på assistance til at de nærmest får lavede revision/total gennemgang af alt, da deres bogholderi oftest er af mindre størrelse. Nogle kunder vil også forvente det.”⁶⁵ samt

“Der er ingen tvivl om, at mange af vores kunder har en klar forventning om, at revisor står 100% på mål for, at alt er korrekt. [...] Samtidig er væsentlighedsniveau et "revisorbegreb" som kunderne sjældent forstår - i hvert fald ikke, at vi kan sætte det så højt som vi gør.”⁶⁶

På baggrund af ovenstående observationer, kommentarer og konklusioner fører dette os frem til en egenudviklet model, som vi kalder “indsigtskløften”. Denne afspejler vores observationer og konklusioner omkring revisors faktiske handlinger, kundens forventninger og krav ifølge lovgivning og standarder. Som det fremgår af nedenstående figur 8.5.3.5f er revisorerne forpligtelser ude til venstre. Dernæst har vi opstillet revisorerne opfattelse af egen præstation i midten og afslutningsvist har vi opstillet regnskabsbrugers forventninger til revisor ude til højre. Denne model afspejler vores analyse og en blanding af de to ovenfor nævnte scenarier, da vores undersøgelse underbygger, at begge scenarier er aktuelle.

Forskellen mellem revisors eksisterende forpligtelser og revisors opfattelse af egen præstation har vi valgt at kalde “forventningsafstemningskløften”, da denne opstår som følge en manglende forventningsafstemning af, hvilket produkt det reelt er kunden har købt. Dette afspejler vores ovenfor beskrevne scenarie 2. En regnskabsbruger har kommenteret følgende i vores spørgeskemaundersøgelse:

“[...] Ved ansættelse af revisor loves som regel en masse. Der skal ved ansættelse/ indgåelse af et samarbejde med en revisor laves et forventnings skema om mål for samarbejdet. Ved årets afslutning gennemgået skemaet - om mål er opfyldt - revisor / firma har levet op til mål, ellers der skal forbedringer til fra en af parterne eller fra begge sider. [...]”⁶⁷

Revisorerne har tillige kommenteret på det samme punkt vedrørende forventningsafstemning, og en revisor har kommenteret følgende i forbindelse med vores spørgeskemaundersøgelse:

“Lave en klar forventningsafstemning med kunderne, og hvad de egentlig betaler for. Det betyder også en klar melding om, hvad der kan drive prisen op, så de forstår at prisen ikke nødvendigvis altid er fast. [...]”⁶⁸

Det er således vores opfattelse, på baggrund af analysen, at revisor udfører flere handlinger end lovgivningen kræver, for at kompensere for en manglende forventningsafstemning samt for at opretholde en standard, som tilnærmes revision, på det regnskab, som revisor leverer til kunden - som beskrevet ovenfor i scenarie 2.

⁶⁵ Bilag 8.6, resp.nr. 141C

⁶⁶ Bilag 8.6, resp.nr. 200C

⁶⁷ Bilag 7.3, resp.nr. 47B

⁶⁸ Bilag 8.6, resp.nr. 237C

Som indledningsvist illustreret i tabel 8.5.3.5a er vi kommet frem til i vores undersøgelse for $H_{0(c)}$, at der er signifikant forskel på 13 af spørgsmålene i undersøgelsen. Som illustreret nedenfor i tabel 8.5.2.5e er revisors overbevisning, at kunden generelt forventer 100% (1 af 1) af de krævede handlinger og generelt forventer 45,5% (5 af 11) af de opgaver, som ikke er krævet. Blandt de 5 opgaver, som revisor tror, at kunden forventer ikke er krævet, er der sammenfald med 3 som revisor generelt udfører. Dette svarer til 60% af de handlinger, som revisor er overbevist om, at kunden forventer. Der er således generelt sammenfald mellem en høj middelværdi af revisorerne overbevisning om kundens forventninger og revisors faktiske udførte handlinger.

Nedenfor i tabel 8.5.3.5e er revisors overbevisning om kundens generelle forventninger (Forventet), altså resultater med en middelværdi over 50%, opstillet sammen med revisors faktiske generelle udførte handlinger (Udført), altså resultater med en middelværdi over 50%:

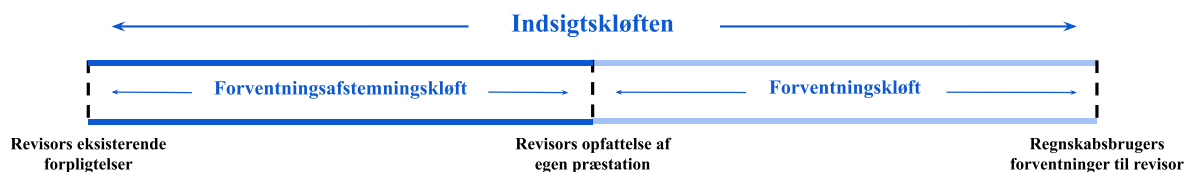
Tabel 8.5.3.5e (egen tilvirkning)

	L&S	Forventet	Udført
Krævet handling ifølge lovgivning og standarder	1 (7,7%)	1 (16,7%)	1 (25,0%)
Delvist krævet handling ifølge lovgivning og standarder	1 (7,7%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
Ikke krævet handling ifølge lovgivning og standarder	11 (84,6%)	5 (83,3%)	3 (75,0%)
Total	13	6	4

Forskellen mellem revisors opfattelse af egen præstation og regnskabsbrugers forventninger til revisor har vi kaldt “forventningskløften” i sin oprindelige teoretiske forståelse, hvor regnskabsbruger har for store forventninger til revisors arbejde. Altså, at regnskabsbruger har en højere forventning, end hvad der reelt udføres. Dette er beskrevet indledningsvist i scenarie 1 og understøttes af tabel 8.5.3.5c. Der er således tale om en forventningskløft, som opstår på grund af manglende kendskab til lovgivning og standarder.

Forskellen mellem revisors eksisterende forpligtelser og regnskabsbrugers forventninger til revisor har vi, som nævnt ovenfor, valgt at kalde “indsigtskløften”. Dette som følge af, at vi kan konkludere, at der eksisterer en manglende indsigt og kendskab fra regnskabsbrugers side, i forhold til, hvilket produkt (omfanget af krævede arbejdshandlinger) en opgave om assistance med opstilling af finansielle oplysninger i virkeligheden er.

Figur 8.5.3.5f (egen tilvirkning)

9. Forslag til reduktion af forventningskløften

9.1 Reduktion af forventningskløften ved en revisionspåtegning

I afsnit *8.5.2.5 Delkonklusion for revisionspåtegning* har vi udelukkende identificeret én reel forventningskløft. Derudover er der identificeret 10 forventningsgrøfter. Den identificerede forventningskløft kan henføres til den klassiske definition, hvor regnskabsbrugeren ganske enkelt forventer mere end revisor udfører, hvorimod de identificerede forventningsgrøfter vurderes at kunne henføres til den tidligere i opgaven definerede forståelseskløft. Disse vil vi diskutere i det kommende afsnit, herunder i hvilket omfang, og i givet fald hvorledes, at disse kan reduceres samt hvordan de opstår.

9.1.1 Reduktion af forventningskløften

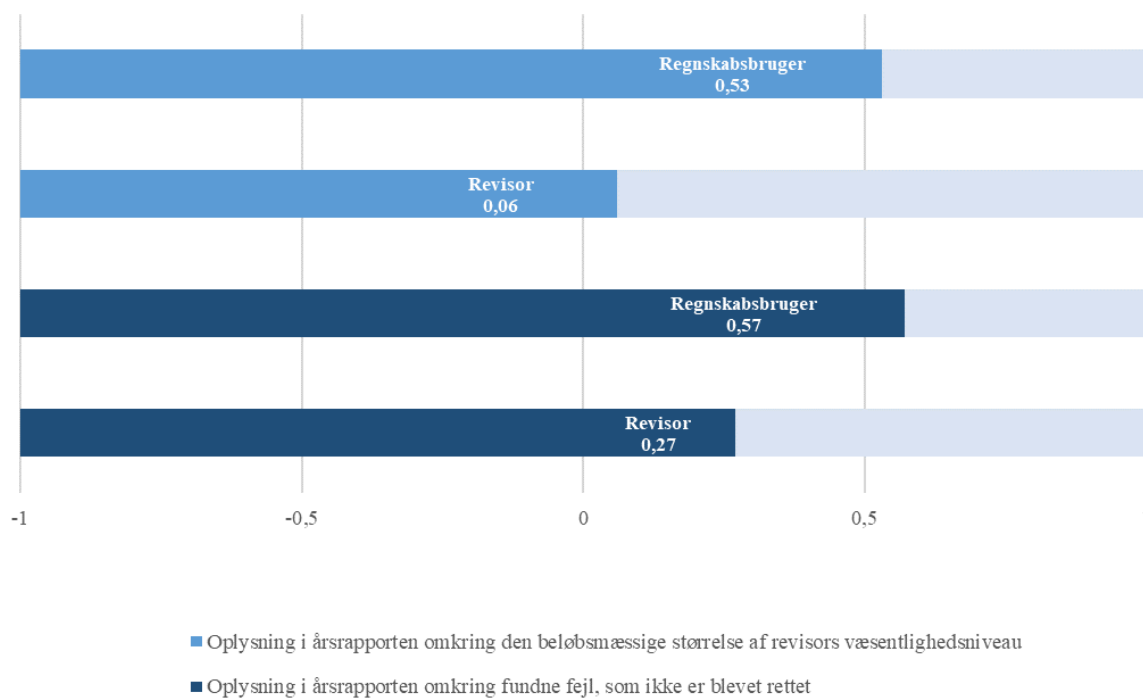
I forbindelse med analysen af forventningskløften ved en revisionspåtegning, har vi konstateret en enkelt kløft. Denne fremkommer som konsekvens af, at regnskabsbruger i henhold til de indsamlede data forventer, at revisor retter alle fundne fejl, uanset størrelsen. Dette udføres imidlertid ikke af revisor i praksis. Som beskrevet tidligere arbejder revisor ud fra et princip omkring væsentlighed, og det er således ikke pålagt revisor at rette samtlige af de fundne fejl, såfremt disse måtte vurderes at være uvæsentlige.

Som en del af spørgeskemaundersøgelsen har vi spurgt henholdsvis revisorerne og regnskabsbrugerne, hvorvidt følgende tiltag ville tilføre værdi til årsrapporten eller ej:

- Oplysning i årsrapporten omkring fundne fejl, som ikke er blevet rettet
- Oplysning i årsrapporten omkring den beløbsmæssige størrelse af revisors væsentlighedsniveau

Ovenstående kunne besvares med henholdsvis 1) negativ værdi, 2) ingen værdi (ingen forskel), 3) lav værdi eller 4) høj værdi. Respondenterne fik desuden mulighed for at svare “ved ikke”. Disse er frasorteret i forbindelse med beregning af gennemsnittet. Til beregning heraf har vi taget udgangspunkt i, at “negativ værdi” og “høj værdi” numerisk vægter lige meget, hvorved “negativ værdi” er tildelt værdien -1 og “høj værdi” er tildelt værdien 1. “Ingen værdi” er udtryk for status quo, og har således fået en værdi på 0 i beregningen. Da “lav værdi” ligger mellem henholdsvis “ingen værdi” og “høj værdi”, har denne fået en numerisk værdi på 0,5 i beregningen. Resultatet heraf er som følger:

Figur 9.1.1a (egen tilvirkning)

Som det fremgår af figur 9.1.1a synes regnskabsbrugerne, at begge tiltag ville kunne tilføre en (lav) værdi til årsrapporten, da gennemsnittet er på henholdsvis 0,53 og 0,57. Dette forhold omtales ligeledes i følgende citat fra spørgeskemaundersøgelsen:

“Oplysning om væsentlighedsniveauet vil hjælpe læseren med at forstå hvor store "fejl" som kan være indregnet/skjult i tallene. Oplysning om fundne, ikke rettede fejl giver læseren mulighed for at gøre egne vurderinger ift. tallene (eventuelt hvor fundne ikke rettede fejl specificeres per regnskabslinje)”⁶⁹

Ovenstående står i kontrast til revisorerne besvarelser, som giver gennemsnit på henholdsvis 0,06 og 0,27. Dette vil altså sige, at revisorerne ikke mener, at det tilfører regnskabet værdi at oplyse om fundne ikke-rettede fejl. Ligeledes vurderer revisorerne, at det kun vil medføre en marginal værditilførsel at give oplysning om revisors væsentlighedsniveau. Dette uddybes i følgende citater fra spørgeskemaundersøgelsen:

“Et væsentlighedsniveau vil kun være informativt for professionelle. De fleste regnskabsbrugere vil ikke forstå hvad et væsentlighedsniveau er. Nogen vil tro at revisor ikke har kigget på beløb under dette beregnede tal. Et tal for væsentlighedsniveauet vil ikke kunne stå alene - det vil kræve en forklaring af, hvordan revisor er nået frem til tallet. Såfremt årsrapporten skal indeholde en liste over fundne fejl som ikke er rettet vil det skabe forvirring, for så vil mange tro at regnskabet er forkert.”⁷⁰

Regnskabsbrugerne mener altså, at der vil være relevant information at hente, hvis årsrapporten blev suppleret med de foreslåede oplysninger, hvorimod revisorerne er lidt mere skeptiske over for de ekstra

⁶⁹ Bilag 6.3, resp.nr. 188A

⁷⁰ Bilag 8.6, resp.nr. 5C

oplysninger og mener, at disse kan skabe lige så meget forvirring hos regnskabsbruger som de kan tilføre årsrapporten værdi.

9.1.2 Reduktion af forståelseskløften

Analysen af forventningskløften ved en revisionspåtegning gav anledning til introduktion af begrebet “forståelseskløft”. Begrebet blev introduceret som konsekvens af regnskabsbrugernes besvarelser af det udsendte spørgeskema, da regnskabsbrugernes forventninger til revisors arbejde ved en revisionspåtegning generelt var lavere end revisors faktiske handlinger. Dette forhold, lagt sammen med det faktum, at revisor er forpligtet til at udføre de pågældende handlinger, skabte behovet for præsentationen af forståelseskløften. Ved forståelseskløften menes således en situation, hvor regnskabsbruger med rette kunne have højere forventninger til revisors arbejde, og hvor de lavere forventninger, efter vores opfattelse, skyldes manglende viden eller forståelse for lovgivning og standarder vedrørende den pågældende erklæring på årsrapporten. I forbindelse med spørgeskemaundersøgelserne modtog vi flere citater, som understøtter teorien om en forståelseskløft, samt forslag til tiltag, som ifølge respondenterne ville kunne reducere denne forståelseskløft, herunder følgende:

“[...] mindre fagsprog i erklæringen - det vil være ok at beskrive, at der kan være fejl i en revideret årsrapport uden forbehold. Det er ikke kun revisors erklæring, men sprogbrugen er heller ikke god i anvendt regnskabspraksis - eksempelvis er begrebet måling helt håbløst. Ansvar for bæres af Erhvervsstyrelsen, der er mere fokuseret på at oversætte fra EU regler end hensyn til brugere af regnskaber. Der brude (burde, red.) arbejdes intenst på at gøre sprogbrugen mere forståelig for læser. Det kan godt gøres uden det går ud over præcisionen i sproget.”⁷¹ samt

“[...] Hvorfor skal regnskaber være som stile skrevet af sproglige studenter - mange ord, ingen indhold. Det i tallene virksomhedens stilling skal kunne læses ikke i teksten. Tal bliver der færre af, ord bliver der flere af.”⁷²

Flere af revisorerne, som har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, har hentydet til problemer, som svarer til forståelseskløften. Hertil har vi ligeledes modtaget flere revisors syn på, hvorledes disse udfordringer kan reduceres, jf. eksempelvis følgende citater:

“Gøre revisionspåtegningen forståelig (forståelig, red.) og markant mindre (specielt for mindre og mellemstore virksomheder). I dag har den ingen værdi efter min mening, muligvis overfor bankfolk, men det er kun fordi de så kan skelne mellem revision og assistance, men at den skal fylde så meget som den gør i dag, bevirker at ingen læser den.”⁷³ samt

“En kortere og mere læsevenlig erklæring vil formentlig kunne afhjælpe noget af problemet. I dag giver kunderne op - de forstår ikke hvad vi skriver i erklæringen. Der skal generelt skabes forståelse hos regnskabsbrugere af, hvordan et regnskab læses.”⁷⁴

⁷¹ Bilag 6.3, resp.nr. 177A

⁷² Bilag 6.3, resp.nr. 139A

⁷³ Bilag 8.6, resp.nr. 279C

⁷⁴ Bilag 8.6, resp.nr. 5C

9.2 Reduktion af forventningskløften ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger

Som det fremgår af afsnit 8.5.3.5 *Delkonklusion for assistance med opstilling af finansielle oplysninger*, har vi identificeret “indsigtskløften”, som drejer sig om henholdsvis vores definition af “forventningsafstemningskløft” og Brenda Porters version af “forventningskløften”. Lovgivning og standarder definerer, at der ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger ikke er sikkerhed for tallene. Som det fremgår af vores analyse, er der en divergens mellem lovgivning og standarder, revisors faktiske handlinger og regnskabsbrugers forventninger. Denne forventningskløft vil vi diskutere i det kommende afsnit, herunder i hvilket omfang og i givet fald, hvorledes denne kan reduceres. Vi vil endvidere diskutere, hvor forventningskløften opstår.

9.2.1 Reduktion af forventningsafstemningskløften

I forbindelse med vores spørgeskemaundersøgelse gav vi regnskabsbrugerne mulighed for at komme med eventuelle kommentarer eller forslag til, hvilke tiltag, der kunne give værdi for regnskabsbrugerne, eller hvordan revisionsbranchen kan forbedre den generelle forståelse af revisors arbejde. Vi spurgte tillige revisorerne om de havde forslag til at forbedre den generelle forståelse for revisors arbejde. Som vi nævnte i afsnit 8.5.3.5 *Delkonklusion for assistance med opstilling af finansielle oplysninger* var mange revisorer inde på, at kunderne var blevet forventet til, at revisor udfører langt mere end lovgivning og standarder kræver. Revisor har således, med baggrund i denne udtalelse, selv i høj grad ansvar for, at der opstår en forventningskløft. Dette forhold understøttes endvidere af følgende bemærkning fra en revisor:

“Forventningskløften har alle dage været en svær balancegang mellem oplysninger og ”fortrolighed”. Flere erklæringer er næppe løsningen da de 4 vi allerede har, ikke giver nogen ”synlig” forskel for regnskabslæser eller kunden for den sags skyld. Det eneste der efter min opfattelse er, er vores dokumentationskrav som forhøjes i takt med højere grad af sikkerhed.”⁷⁵

Som revisoren bemærker, så bekræfter det endnu engang, at revisor stort set kommer lige tæt på tallene uagtet, hvilken erklæring revisor afgiver. Dette hvad end der er tale om assistance med opstilling af finansielle oplysninger, som bekendt er en erklæring uden sikkerhed, eller om der udføres revision, som bekendt er en erklæring med høj grad af sikkerhed. Der burde således, som beskrevet tidligere i afsnit 5. *Revisors erklæringer* være væsentlig forskel på, hvad revisor faktisk udfører af handlinger mellem de respektive erklæringer og det burde således ikke alene være et spørgsmål om mængden af dokumentation for det udførte arbejde. Det forhold, at revisor udfører for mange handlinger medfører, at “forventningsafstemningskløften” opstår og vedligeholdes. Dette sker som følge af, at kunden bliver stillet i sigte, at revisor udfører nogle givne handlinger uagtet, hvilken erklæring revisor forsyner regnskabet med. Ud fra ovenstående ligger der dermed et ansvar hos revisor for, at der udføres det som lovgivningen kræver og dermed dét, som kunden har købt.

⁷⁵ Bilag 8.6, resp.nr. 14C

Da det fra kundens synspunkt kan være uoverskueligt at gennemskue forskellen på de respektive erklæringer, er der også en regnskabsbruger, som bemærker følgende:

“Back to basics - enten er regnskabet revideret eller også er det ikke.”⁷⁶

Det regnskabsbrugeren siger i ovenstående er, at mulighederne blandt erklæringerne skal reduceres fra de nuværende 4 erklæringstyper; 1) assistance med opstilling af finansielle oplysninger, 2) gennemgang, 3) udvidet gennemgang og 4) revision. Disse bør således, i henhold til ovenstående bemærkning, reduceres til 2 erklæringstyper - altså enten revision eller assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Efter vores overbevisning kunne dette medføre, at revisors arbejde bliver mere gennemskueligt for kunden, da de på denne vis enten ville få en revision, og heraf langt tættere gennemgang af regnskabsposterne, eller alene en assistance med selve opstillingen af årsrapporten på baggrund af de oplysninger, som kunden selv står inde for. På nuværende tidspunkt kan det for nogle regnskabsbrugere blive et uoverskueligt marked af erklæringer, da de ikke nødvendigvis 100% ved, hvad de køber. Såfremt der dermed var færre (eller kun 2) erklæringer at vælge imellem ville det være mere gennemsigtigt, da kunden på denne vis ville få “alt” eller “intet”. Forholdet omkring, at kunden ikke nødvendigvis altid ved, hvad de køber, understøttes af en kommentar fra en revisor:

“Påtegningen har betydning, jeg tror ikke i alle tilfælde at regnskabslæser er klar over at en opstillings-erklæring faktisk kan betyde at regnskabet ikke altid er retvisende, da en egentlig kontrol af lager, igangværende arbejder mv. ikke er så dybdegående. Så når regnskabslæser ved en gennemgang af sådan et regnskab finder at der er spørgsmålstegn omkring værdiansættelse så falder tilliden.”⁷⁷

Som det fremgår ovenfor, så understøtter det vores tidligere fremlagte påstand om, at kunderne ikke nødvendigvis er bekendte med indholdet af den ydelse de køber i form af revisors erklæring. Der er mange regnskabsbrugere som tillige kommenterer på indholdet af revisors erklæringer. En regnskabsbruger har blandt andet bemærket følgende:

“[...] Herudover bør revisor også betjene sig af et noget mere ligefremt/dagligt sprogbrug i sine påtegninger og andre erklæringer. Revisor anvender for mange termer og indforståede sætninger/vendinger, som man skal være professionel regnskabslæser for at kunne forstå den fulde dybde af!”⁷⁸

Som det fremgår ovenfor, har regnskabsbrugerne ikke nødvendigvis den fornødne indsigt i, hvad de respektive erklæringer indeholder. Der ligger dermed et ansvar hos lovgiver i forhold til, at der opstår en forventningskløft, da regnskabsbrugerne ikke forstår forskellen mellem erklæringstyperne, på grund af sproglige barrierer. Et alternativt hertil er, at revisor konkret fortæller kunden om forskellen i deres arbejde ved de respektive erklæringer. Flere revisorer har i den forbindelse været inde omkring det samme forhold og skriver følgende:

1) *“Bedre kommunikation med vores kunder om hvad vi rent faktisk laver”*,⁷⁹

⁷⁶ Bilag 7.3, resp.nr. 146B

⁷⁷ Bilag 8.6, resp.nr. 127C

⁷⁸ Bilag 7.3, resp.nr. 239B

⁷⁹ Bilag 8.6, resp.nr. 11C

2) *“Måske forenkle erklæringer og konkret beskrive de handlinger vi har foretaget for at kunne afgive erklæringer [...]”*⁸⁰ samt

3) *“[...] gøre erklæringerne mere forståelige for regnskabslæser. Fremgå af forsiden på årsrapport hvilken påtegning der er anvendt, så læser har det udgangspunkt når årsrapporten gennemgås.”*⁸¹

Som det fremgår ovenfor af nr. 1 og 2 samt første sætning af nr. 3 henviser revisorerne til, at der er en manglende afstemning af forventninger mellem revisors faktuelle handlinger og kundens forventninger til revisors arbejde, da revisorerne indirekte nævner, at de ikke er gode nok til at kommunikere med kunden omkring de handlinger, som de faktisk udfører. Revisor har dermed til opgave at skruer ned for kundens forventninger via oplysning eller oplysning omkring, at det som kræves medfører, at regnskabet forsynes med en anden erklæring end den, som kunden ønsker at betale for. Som alternativ hertil skal revisor oplyse om, at de handlinger revisor udfører er med i “den store pakke” - revision. Såfremt antallet af erklæringer, som nævnt tidligere, reduceres til 2, vil denne opstilling være lettere sammenlignelig, da springet i mængden af udført arbejde vil være markant forskelligt fra hinanden. Nr. 3, omkring at erklæringstypen skal fremgå på forsiden, vil tillige blive mere værdiskabende, såfremt der er betragtelig forskel på de erklæringer, som er tilgængelige.

En regnskabsbruger henviser til, at der skal ske opdeling mellem revisors ydelser, i form af revision o. lign. af årsrapporten, og andre ydelser, herunder bogholderi- og regnskabsmæssig assistance:

*“Man kunne også indføre revisionspligt for alle virksomheder i klasse B igen, samtidig med at man indførte regler om ikke at måtte købe andre ydelser fra revisor end selve revisionen. (f.eks. bogholderi - som man f.eks. kender det fra amerikanske børsnoterede virksomheder). På den måde ville man synliggøre, at bogholderi og revision slet ikke er det samme.”*⁸²

Regnskabsbrugeren siger således, at man bør adskille de ydelser, der ydes af revisor for på den vis at synliggøre forskellen, da det ellers kan virke for kunden som om, at de indleverer noget materiale og så kommer det færdige produkt ud - uden, at de nødvendigvis er bevidste omkring, hvad og hvor meget arbejde revisor har lagt i det, før end det endelige produkt ligger klar til kunden. Dette er således et forslag til, hvorledes forventningsafstemningskløften kan reduceres. Såfremt man indfører revisionspligt på alle virksomheder i regnskabsklasse B, uagtet størrelse, er der dog risiko for, at en lang række mindre virksomheder potentielt vil blive pålagt en uforholdsmæssig stor økonomisk byrde, taget virksomhedens omfang i betragtning. Omvendt ville det gøre hele revisionsmarkedet transparent, såfremt der blev indført revisionspligt, da der, formodningsvist, ikke ville være forskel på den ydelse, som kunderne kunne købe hos revisor A og revisor B og der kunne dermed ikke opstå misforståelser omkring, at kunderne ville forvente det samme udført ved henholdsvis assistance med opstilling af finansielle oplysninger og revision. Herudover vil det medføre, at det alene er godkendte revisorer, som kan udarbejde årsrapporter - derved bortfalder mulighederne for, at regnskabskonsulenter o. lign. assisterer med indsendelse af årsrapporter uden erklæring for virksomheder i regnskabsklasse B.

⁸⁰ Bilag 8.6, resp.nr. 14C

⁸¹ Bilag 8.6, resp.nr. 269C

⁸² Bilag 7.3, resp.nr. 61B

9.2.2 Reduktion af forventningskløften

Udover forventningsafstemningskløften identificerede vi tillige “forventningskløften”, som var kløften mellem revisors faktiske udførte handlinger og regnskabsbrugers forventninger til revisors arbejde.

Vi kan konstatere, at mange regnskabsbrugere bemærker, at der generelt ikke bør være fejl i årsregnskabet. Blandt disse bemærkninger var for eksempel:

*“Alle fejl der ikke skyldes afrunding til hele kr. bør rettes [...]”*⁸³

Som det fremgår af ovenstående, er der en holdning omkring, at revisor bør rette alle fejl der findes i forbindelse med arbejdets udførelse, uagtet beløbets størrelse - på dette punkt opstår der en forventningskløft i relation til væsentlighedsbetragtninger. Som det er beskrevet i afsnit [5.5 Assistance med opstilling af finansielle oplysninger](#), kan revisor godt foretage nogle væsentlighedsbetragtninger, på trods af, at der ikke fastsættes et egentligt væsentlighedsniveau. Regnskabsbrugers holdning omkring, at alle fejl skal rettes, understøttes endvidere i høj grad af følgende bemærkninger fra to andre regnskabsbrugere:

*“Der skal da ikke være forskel, det skal stemme, det er jo ikke for skov (sjov, red.) man bruger revisor.”*⁸⁴ samt

*“Det giver en negativ opfattelse at der er mulighed for fejl og der er områder er (der, red.) ikke er berørt godt nok. Generelt er fejlt (fejl, red.) ikke acceptabelt og derved negativ værdi”*⁸⁵

Der er således en forventning om, at revisor kontrollerer langt flere regnskabsposter, end lovgivning og standarder tilskriver. Som det tidligere er konstateret, har regnskabsbruger således en forventning om, at der opnås en langt højere grad af sikkerhed for regnskabsposterne fra revisors side. Som vi også var inde på under afsnit [9.2.1 Reduktion af forventningsafstemningskløften](#) opstår der en forventningskløft hos regnskabsbrugerne som følge af, at der kan være tvivl omkring, hvilket produkt (revisors erklæring og tilhørende arbejde) de har købt. I spørgeskemaundersøgelsen har en regnskabsbruger bemærket følgende:

*“[...] Revisor burde i øvrigt være en langt mere beskyttet titel, således at folk ikke tror de "har en revisor", når de køber bogholderiydelser eller assistanceydelser, uden nogen form for sikkerhed.”*⁸⁶

Som det beskrives ovenfor, kan der opstå en forventningskløft omkring, hvilke handlinger revisor udfører, da revisors erklæring, bevidst eller ubevidst, sidestilles med bogholderiydelser. Når en bogholder yder bogholderiydelser for en virksomhed, vil det være forventeligt, at bogholderen som udgangspunkt kommer igennem alle transaktioner og dermed også alle regnskabsposter. Dette kan en revisor ikke af to hensyn; 1) det omkostningsmæssige perspektiv i, at det ville være meget tidskrævende og dermed omkostningstungt for virksomheden og vil ikke kunne stå til mål med nytteværdien for virksomheden og 2) valget af erklæring, hvorefter lovgivning og standarder sætter rammerne for, hvad

⁸³ Bilag 7.3, resp.nr. 33B

⁸⁴ Bilag 7.2, resp.nr. 126B

⁸⁵ Bilag 7.3, resp.nr. 22B

⁸⁶ Bilag 7.3, resp.nr. 61B

revisor skal og ikke skal udføre. Dette perspektiv omkring revisortitlen er tillige kommenteret hos FSR, som skriver følgende i en artikel omkring beskyttelse af revisors titel og dermed branchens omdømme:

“Mange tror, at "revisor" er en beskyttet titel ligesom for eksempel "advokat". Men fakta er, at alle frit kan kalde sig revisor. [...] Først og fremmest kan kunderne og markedet foranlediges til at tro, at de køber bistand til opstilling af deres regnskaber eller rådgivning af en godkendt revisor, og at de får den garanti og sikkerhed for kvaliteten, der ligger i reguleringen af de godkendte revisorer.”⁸⁷

Med baggrund i ovenstående er det således værd at bemærke, at der tydeligt fremstår en uklarhed omkring, hvad en revisor er, og hvilket arbejde der forventes ved den ydelse revisor leverer. Denne uklarhed opstår som følge af flere spillere på markedet, som fejlagtigt sidestilles med en revisor ansat i en godkendt revisionsvirksomhed, som skal udføre et erklæringsarbejde.

Baggrunden for, at kunden ikke er helt indforstået med, hvilket produkt de har købt, kan der være flere forklaringer på. To regnskabsbrugere har kommenteret følgende:

“At revisorer kommunikerer på kundens sprog, så det er til at forstå for menig mand og ikke for at kunne imponere andre revisorer eller “sløre” den egentlige mening!”⁸⁸ samt

“Tekster - herunder ikke mindst erklæringer og påtegninger- evt. forklaring til disse bør foretages i et sprog, der er forståeligt for menigmand”⁸⁹

Som det fremgår ovenfor, mener regnskabsbrugerne således, at revisorerne har et stort ansvar i at være tydeligere omkring, hvad de rent faktisk foretager af handlinger, og hvad de reelt set har foretaget af arbejde. En af årsagerne til, at der opstår en forventningskløft mellem revisors arbejde og regnskabsbrugers forventninger kan dermed også skyldes den sproglige barriere, da det på denne vis bliver uklart for den almindelige virksomhedsejer at forstå produktets reelle indhold (det underliggende arbejde bag revisors erklæring):

“[...] Herudover bør revisor også betjene sig at et noget mere ligefremt/dagligt sprogbrug i sine påtegninger og andre erklæringer. Revisor anvender for mange termer og indforståede sætninger/vendinger, som man skal være professionel regnskabslæser for at kunne forstå den fulde dybde af!”⁹⁰

Revisors arbejde bør således formuleres i et sprog, som er forståeligt for modtager, ifølge ovenstående kommentarer. Der er tillige en regnskabsbruger som bemærker følgende:

“Nogen gange en bedre forklaring på hvad de rent faktisk gør.”⁹¹

Ovenstående kommentar er interessant set i perspektiv til, hvordan revisorerne har kommenteret på spørgeskemaundersøgelsen, da mange af revisorerne fremhæver samme problematik - men set med

⁸⁷ <https://www.fsr.dk/kamp-for-bedre-beskyttelse-af-revisortitlen-og-dermed-branchens-omdoemme>

⁸⁸ Bilag 7.3, resp.nr. 92B

⁸⁹ Bilag 7.3, resp.nr. 206B

⁹⁰ Bilag 7.3, resp.nr. 239B

⁹¹ Bilag 7.3, resp.nr. 54B

revisors øjne - altså at der ikke er symmetri i de informationer, som revisor sidder med og de informationer som regnskabsbrugeren er bekendt med. Ovenstående kommentar er tilnærmelsesvist gentaget af en revisor - blot modsat - hvor revisor har kommenteret følgende:

“Bedre kommunikation med vores kunder om hvad vi rent faktisk laver”⁹²

Som det fremgår af ovenstående kommentar fra revisoren, så fremhæver revisor præcis den samme problemstilling som regnskabsbrugeren har ønsket ovenfor. Som det fremgår ovenfor, er revisor således, i en eller anden grad, opmærksom på problematikken omkring den manglende eller uforståelige kommunikation mellem revisor og regnskabsbruger.

Ovenstående kommentarer understøtter således den foregående påstand om, at revisors kommunikation enten er mangelfuld eller uforståelig for kunden og bør dermed tages til revision, ifølge de tilspurgte regnskabsbrugere. Denne kløft kommer særligt til udtryk blandt enkelte regnskabsbrugere, som har udtrykt, at revisor agerer Skattestyrelsens (tidligere SKAT) forlængede arm samt stiller sig kritisk overfor indholdet og omfanget af revisors arbejde, jf. eksemplet nedenfor og det må således konkluderes, at der i disse tilfælde har været en mangelfuld eller uforståelige kommunikation revisor og kunden imellem.

“Gøre det klart at revisor først og fremmest arbejder for skat! Gøre det klart at revisor kun i stærkt begrænset omfang kontrollerer bilag og tal. [...]”⁹³

Ovenstående eksempel tyder således tillige på, at der har været en manglende forventningsafstemning, da kunden umiddelbart ud fra sin kommentar har en højere forventning til revisors mængde af arbejde i forhold til, hvad revisor faktisk har udført. Der er således en forventningskløft mellem, hvad kunden forventer at have købt og hvad han reelt havde købt.

⁹² Bilag 8.6, resp.nr. 11C

⁹³ Bilag 7.3, resp.nr. 335B

10. Konklusion

Som indledningsvist beskrevet i afsnit [1.1 Problemformulering](#) var formålet med denne afhandling at undersøge i hvilket omfang, der eksisterer en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor i forhold til revisors arbejde ved de respektive erklæringstyper og i bekræftende fald, hvordan denne kan reduceres. Dette ledte os frem til en problemformulering, som beskrevet i afsnit [1.1.2 Problemstilling](#), som lyder som citeret nedenfor:

“I hvilket omfang eksisterer der en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor i forhold til revisors arbejde ved de respektive erklæringstyper og hvordan kan denne reduceres?”

I afhandlingens teoretiske del har vi opnået forståelse for den hidtidige definition af forventningskløften samt øvrig relevant lovgivning og standarder, som ligger til grund for revisors forpligtelser og arbejde i relation til en erklæring på en årsrapport for en virksomhed i regnskabsklasse B. Med afsæt i vores empiriske undersøgelser og efterfølgende analyse af revisors arbejde og forventningerne hertil, ved henholdsvis en revisionspåtegning og en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger, har vi kunnet konkludere, at omfanget af forventningskløften varierer mellem de respektive erklæringer.

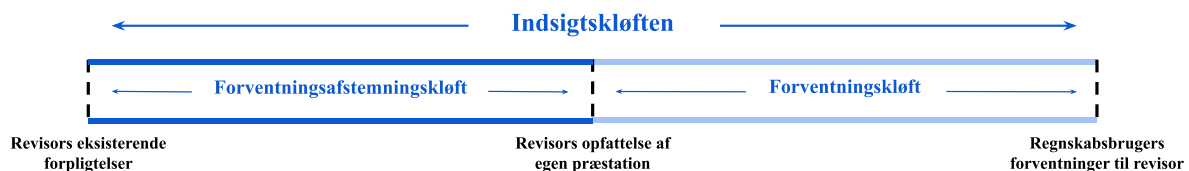
Ved en revisionspåtegning har vi, på baggrund af vores empiriske undersøgelse, fået bekræftet, at der for 12 (80%) af de i spørgeskemaet oplistede 15 udsagn eksisterer signifikante forskelle mellem revisors arbejde i forbindelse med erklæringsafgivelsen og regnskabsbrugers forventninger hertil. Ud af disse 12 udsagn, blev 11 forventet udført af regnskabsbrugeren. Ved nærmere analyse af de indsamlede data kunne det konstateres, at revisor udfører 10 af disse 11 forventede handlinger, hvorfor der kun eksisterer en egentlig forventningskløft vedrørende ét udsagn. Dette var udsagnet om, at revisor korrigerer alle fejl uanset størrelsen. For dette udsagn forventede majoriteten af regnskabsbrugerne, at denne handling skulle udføres af revisor. Revisorerne var imidlertid ikke af samme overbevisning idet majoriteten svarede, at de ikke udfører handlingen i forbindelse med en revisionspåtegning. Revisorerne bakkes op af lovgivning og standarder, da revision bygger på et princip om væsentlighed, hvorfor uvæsentlige fejl ikke kan forventes rettet, medmindre ledelsen undtagelsesvist kræver dette.

De øvrige udsagn, hvor der blev konstateret signifikante forskelle, betragtes således som værende forventningsgrøfter i henhold Bent Warming-Rasmussens definition jf. afsnit [3.1 Bent Warming-Rasmussen](#). Fælles for disse 10 udsagn er, at udførelsesgraden for revisorerne på de pågældende handlinger er større end andelen af regnskabsbrugere, som forventer de pågældende handlinger udført. Ligeledes er revisor forpligtet til at udføre de pågældende handlinger i henhold til lovgivning og standarder, hvorfor regnskabsbrugerne med rette kunne forvente handlingerne udført. Til at forklare dette blev begrebet “forståelseskloft” introduceret. Forståelseskløften dækker over situationer, hvor regnskabsbrugeren forventer mindre end revisor faktisk udfører, men hvor revisor er forpligtet til at udføre den pågældende handling i henhold til lovgivning og standarder.

Ved revisors erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger har vi, på baggrund af vores empiriske undersøgelse fået bekræftet vores hypotese om, at der eksisterer en forventningskløft mellem revisors arbejde i forbindelse med erklæringsafgivelsen og regnskabsbrugers forventninger hertil. Ydermere kan vi konkludere, at der eksisterer en overpræstation, da revisors udførte arbejde

overstiger revisors forpligtelser i henhold til lovgivning og standarder ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. På baggrund heraf har vi, som beskrevet i afsnit 8.5.3.5 *Delkonklusion for assistance med opstilling af finansielle oplysninger*, udviklet nedenstående model, som beskriver forholdet mellem revisors faktiske forpligtelser, revisors udførte arbejde og regnskabsbrugers forventninger hertil.

Figur 10a (egen tilvirkning)

Som det fremgår af modellen, udfører revisor mere end revisors eksisterende forpligtelser tilskriver. Vi har ved vores undersøgelse samt efterfølgende analyse fundet, at blandt de 15 spørgsmål vi spurgte respondenterne om i spørgeskemaundersøgelsen, var der signifikant forskel på 14, hvoraf 13 af disse ikke var krævet ifølge lovgivning og standarder. Blandt disse 13 handlinger blev 38,5% (5 ud af 13) af handlingerne generelt udført af revisorer og 84,6% (11 af 13 handlinger) generelt forventet udført af regnskabsbrugerne.

Med baggrund i vores analyse kan vi således konkludere, at der eksisterer en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor, hvad angår en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger.

Dette skabte grundlaget for vores diskussion og videre arbejde omkring, hvordan forventningskløften kunne reduceres, som diskuteret i afsnit 9. *Forslag til reduktion af forventningskløften*. Med baggrund i kommentarer og vores analyse har vi fundet, at forventningsafstemningskløften, som illustreret ovenfor i figur 10a, kan reduceres ved en tydelig kommunikation omkring, hvilket arbejde revisor leverer ved de respektive erklæringer, således det er tydeligt for kunden, hvad arbejdet indbefatter. Som beskrevet i afsnit 9 bemærker revisorerne, at der ikke nødvendigvis er en synlig forskel for regnskabsbruger mellem de respektive erklæringer, hvilket bekræfter, at revisorerne yder for stort et arbejde i relation til en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. Dette underbygges ligeledes af vores analyse, som beskrevet ovenfor, hvor der udføres 38,5% af de handlinger, som ellers ikke er krævet ifølge lovgivning og standarder. Dette skaber således en forventning fra kundens side om, at der på flere områder udføres en række handlinger uagtet, hvilken erklæring kunden køber. Dette er, som beskrevet i denne afhandling, ikke i overensstemmelse med kravene i lovgivningen og standarderne, da der er betragtelig forskel på det arbejde revisor skal udføre ved henholdsvis en revisionspåtegning og en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger.

På baggrund af vores diskussion og kommentarer fra henholdsvis revisorer og regnskabsbrugere har vi fundet, at forventningskløften opstår som følge af for store forventninger til revisors arbejde. Denne forventningskløft, som er illustreret ovenfor i figur 10a, viser forskellen mellem revisors opfattelse af egen præstation og regnskabsbrugers forventninger til revisors arbejde. Vi har blandt andet fundet, at regnskabsbrugerne, som har afgivet kommentarer, har forventninger om, at der ikke må være fejl i regnskabet og at alle fejl dermed, uanset beløbets størrelse, skal rettes. Som beskrevet i teorien omkring

revisors forpligtelser ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger, er dette ikke en krævet opgave for revisor, hverken ved denne erklæring eller en revisionspåtegning, og der er således tale om for store forventninger til revisors arbejde. Dernæst har vi fundet, at revisor sidestilles med andre rådgivere og bogholdere. I sagens natur, vil en bogholder gennemgå bogholderiet langt mere omhyggeligt end en revisor, som følge af arbejdets begrænsede omfang ved en erklæring om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. På baggrund af de gennemgåede kommentarer er der således ikke tydelig nok forskel for regnskabsbrugerne på det udførte arbejde, hvad end der er tale om en revisor eller en bogholder. Afslutningsvist fandt vi, at der er en sproglig barriere i forhold til, hvordan revisor dels kommunikerer via sin erklæring og dels sin supplerende kommunikation omkring, hvad der rent faktisk udføres. Denne sproglige barriere skaber en uvished blandt regnskabsbrugerne om, hvad revisor reelt udfører.

Vi har således fundet, at der generelt er asymmetri i viden omkring revisors erklæringsafgivelse og arbejdet, der er knyttet hertil mellem revisorerne og regnskabsbrugeren. Den overordnede indsigt kløft, som illustreret i figur 10a, kan således reduceres ved en styrket kommunikation fra revisor og en øget indsigt fra regnskabsbruger, omkring hvad de respektive ydelser reelt set indbefatter og hvilket arbejde som er krævet ved de respektive erklæringstyper. Det er dermed særdeles relevant for revisor at gøre klart hvad der er en del af det ordinære arbejde, og heraf honorar, for erklæringsarbejdet på årsrapporten, og hvad der er ekstra arbejde, som dermed også bør honoreres udover det ordinære arbejde og honorar.

11. Perspektivering

Som indledningsvist beskrevet i afsnit *1.1.1 Problemidentifikation* er vores afhandling afledt af Jyske Banks udmelding omkring revisorpligt for deres erhvervs-kunder. Dette krav var affødt af deres interne undersøgelser omkring korrelationen mellem virksomheder uden revisor og virksomheder, som blev indberettet til SØIK grundet mistanke om hvidvask eller finansiering af terrorisme. Der blev således stillet et lighedstegn mellem, at tilknytning af en revisor medførte en væsentligt reduceret risiko forbundet med, at virksomhederne gennemførte transaktioner hidrørende hvidvask eller finansiering af terrorisme. I den forbindelse er det væsentligt at fremhæve, at der alene var tale om revisorpligt og ikke revisionspligt, og at det dermed som udgangspunkt var uden betydning, hvilken erklæring revisor afgav på årsrapporten. Dette ledte os frem til, at vi ville undersøge, hvorvidt der var en forventningskløft mellem revisors forpligtelser og arbejde ved de respektive erklæringer og regnskabsbrugers forventninger hertil. I dette afsnit vil vi tage fat på andre tilgange, som vi kunne have brugt til problemstillingen omkring forståelsen for og kendskabet til revisors arbejde.

Vi har i afhandlingen taget afsæt i den nuværende lovgivning og standarder for revisors arbejde, hvilket afspejles i vores analyse, diskussion og konklusioner herpå. Med baggrund i Jyske Banks udmelding omkring, at banken ikke længere optager eller opretholder forretningsforbindelse med erhvervs-kunder, som ikke har tilknyttet en revisor, kunne det tillige have været relevant at undersøge den potentielle indvirkning af en lovgivningsbestemt revisorpligt. I den forbindelse ville det være relevant at undersøge indvirkningen på forventningskløften mellem revisors arbejde og regnskabsbrugers forventninger, og hvorvidt regnskabsbrugerne er bekendte med, at der er forskel mellem revisorer og bogholdere såvel som andre rådgivere, samt disses rettigheder til at afgive erklæringer på årsrapporter. Som vi har nævnt i afsnit *9.2.2 Reduktion af forventningskløften* er markedet omkring udarbejdelse af årsrapporter et marked med mange spillere. En revisor (som er ansat i en godkendt revisionsvirksomhed) kan dermed fejlagtigt blive forvekslet med en bogholder eller andre rådgivere, som følge af, at revisortitlen ikke er beskyttet. FSRs administrerende direktør, Charlotte Jepsen har skrevet følgende i en artikel fra den 12. november 2020 omkring beskyttelse af revisortitlen:

“Vi er klar over, at det kan være vanskeligt at beskytte titlen "revisor", fordi det er en almen brugt betegnelse. Til gengæld er det vores opfattelse, at det bør være muligt at forbyde brugen af betegnelserne "revisor" og "revision" i virksomhedsnavne, hvor der ikke er tale om godkendte revisionsvirksomheder.”⁹⁴ samt

“Dernæst skader en række skandalesager, vi har set i medierne, revisorbranchens omdømme, fordi sagerne efterlader indtrykket af, at det er godkendte revisorer og revisionsvirksomheder, der har medvirket til ulovligheder. Det er ikke tilfældet – der har ikke været tale om godkendte revisorer.”⁹⁵

⁹⁴ <https://www.fsr.dk/kamp-for-bedre-beskyttelse-af-revisortitlen-og-dermed-branchens-omdoemme>

⁹⁵ <https://www.fsr.dk/kamp-for-bedre-beskyttelse-af-revisortitlen-og-dermed-branchens-omdoemme>

Med baggrund i ovenstående kunne det dermed blandt andet have været relevant at undersøge, hvordan ovenstående forslag ville blive modtaget hos regnskabsbrugerne og analysere på indvirkningen på revisionsbranchen. Det ville således være relevant at undersøge dette blandt den samme gruppe af mennesker, som vi har henvendt os til i vores afhandling.

Ovenfor nævner vi henholdsvis revisorpligt og revisionspligt. Som tidligere fremhævet havde en regnskabsbruger kommenteret *“Back to basics [...]”*⁹⁶ i vores spørgeskemaundersøgelse, hvortil personen henviste til, at enten var regnskabet revideret eller ej. Dette skal ses i relation til de 4 forskellige erklæringstyper, som hovedparten af de danske virksomheder kan vælge imellem i dag. Hertil kommer, at mange virksomheder tillige kan vælge slet ikke at have erklæring, såfremt de ikke er underlagt revisionspligt. Vi kunne således have undersøgt kendskabsgraden for de respektive erklæringer hos regnskabsbrugerne, med fokus på at kortlægge kendskabet til forskellene mellem de respektive erklæringstyper og dermed undersøge, hvorvidt regnskabsbrugerne kender forskellene mellem disse. Som gennemgået, har vi i vores afhandling alene valgt at fokusere på revisionspåtegningen og erklæringen om assistance med opstilling af finansielle oplysninger. I den forbindelse undersøgte vi forholdet mellem revisor og regnskabsbruger indenfor samme erklæring og ikke på tværs heraf. Der ville således blive medtaget to yderligere erklæringer, reviewerklæring og en erklæring om udvidet gennemgang samt en sammenligning på tværs af de respektive erklæringstyper ved denne tilgang. Dette kunne tillige være med det formål at undersøge, hvilken effekt det ville have på regnskabsbrugerne, såfremt revisor alene kunne afgive én eller to erklæringstyper og der dermed blev indført en revisionspligt. En revisionspligt på alle virksomheder ville medføre, at markedet for selve erklæringsarbejdet på årsrapporter alene ville kunne foretages af godkendte revisionsvirksomheder og der ville dermed indirekte tillige være tale om en revisorpligt.

Udmeldingen omkring Jyske Banks strategi for frasortering af erhvervskunder var møntet på reduktion af sager om mistanke om hvidvask eller finansiering af terrorisme og vi kunne dermed tillige i afhandlingen have undersøgt forventningskløften mellem regnskabsbrugers forventninger til revisors arbejde i forbindelse med undersøgelser vedrørende hvidvaskloven, herunder arbejdet i relation til kunde- og opgaveaccept, og revisors faktiske forpligtelser i henhold til lovgivning og standarder. I forlængelse heraf har FSRs administrerende direktør, Charlotte Jepsen skrevet følgende i en artikel á 20. juni 2019 omkring revisorpligt:

*“Vi er bevidste om, at et lovkrav om at have en revisor tilknyttet forpligter. Kvaliteten skal være i orden, og der er en forventning fra regnskabsbrugerne, myndighederne og den bredere offentlighed om, at revisor bruger sin professionelle skepsis. Hele vejen igennem, lige fra kundeaccepten til det arbejde, der ligger til grund, når revisor erklærer sig om årsregnskabet. Og det er uanset, hvilken erklæring der er tale om. De mange sager om hvidvask viser, at det netop er et grundigt kendskab til kunden, der afgør, om man kan gå fri af den slags sager.”*⁹⁷

⁹⁶ Bilag 7.3, resp.nr. 146B

⁹⁷ <https://www.fsr.dk/krav-om-revisorpligt-skaerper-forventningerne-til-revisorerne>

12. Litteraturliste

12.1 Bøger og videnskabelige artikler

- Agresti, A., Franklin, C. & Klingenberg, B. (2018). *Statistics – the art and science of learning from data* (4. udg.). Pearson.
- Andersen, I. (2013). *Den skinbarlige virkelighed - vidensproduktion i samfundsvidenskaberne* (5. udg.). Samfundslitteratur.
- Boolsen, M. W. (2008). *Spørgeskemaundersøgelser* (1. udg., 2. opl.). Hans Reitzels Forlag.
- Bryman, A. & Bell, E. (2007). *Business research methods* (2. udg.). Oxford University Press.
- Fücksel, K., Gath, P., Langsted, L. B. & Skovby, J. (2010). *Revisor - regulering & rapportering* (2. udg., 1. opl.). Thomson Reuters.
- Overø, J. E. & Gabrielsen, G. (2007). *Teoretisk statistik - en erhvervsøkonomisk tilgang* (4. udg.). Rylers I/S.
- Salung, S. & Bergfors, P. (2019). *Erhvervsøkonomisk metode* (1. udg., 1. opl.). Hans Reitzels Forlag.
- Thurén, T. (2007). *Videnskabsteori for begyndere* (2. udg., 5. opl.). Rosinante.

12.2 Udgivelser og videnskabelige artikler

- Porter, B. (1993). *An Empirical Study of the Audit Expectation-Performance Gap*. Accounting and Business Research.
- Warming-Rasmussen, B. (1990). *Tillidsforholdet og forventningskløften mellem brugeren af revisionsydelsen og den statsautoriserede revisor*.

12.3 Lovgivning

- Erklæringsbekendtgørelsen (Bekendtgørelse 2017-12-12 nr. 1468)
- Erklæringsvejledningen (Version 1.0, seneste opdatering 24. marts 2009)
- Revisorloven (Lovbekendtgørelse 2018-11-20 nr. 1287)
- Straffeloven (Lovbekendtgørelse 2020-11-17 nr. 1650)
- Årsregnskabsloven (Lovbekendtgørelse 2019-08-08 nr. 838)

12.4 Standarder

- ISA 200 Den uafhængige revisors overordnede mål og revisionens gennemførelse i overensstemmelse med internationale standarder om revision (2009, 15. december)
- ISA 230 Revisionsdokumentation (2009, 15. december)
- ISA 240 Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber (2009, 15. december)
- ISA 300 Planlægning af revision af regnskaber (2009, 15. december)
- ISA 315 Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser (2013, 15. december)
- ISA 320 Væsentlighed ved planlægning og udførelse af en revision (2009, 15. december)
- ISA 330 Revisors reaktion på vurderede risici (2009, 15. december)
- ISA 450 Vurdering af fejlinformationer konstateret under revisionen (2009, 15. december)
- ISA 500 Revisionsbevis (2009, 15. december)
- ISA 560 Efterfølgende begivenheder (2009, 15. december)
- ISA 570 Fortsat drift (2016, 15. december)
- ISA 700 Udformning af en konklusion og afgivelse af erklæring om et regnskab (2016, 15. december)
- ISA 705 Modifikationer til konklusionen i den uafhængige revisors konklusion (2016, 15. december)
- ISA 706 Fremhævelse af forhold i regnskabet og fremhævelse af forhold vedrørende revisionen i den uafhængige revisors erklæring (2016, 15. december)
- ISRS 4410 Opgaver om opstilling af finansielle oplysninger (2013, 1. juli)

12.5 Domme og afgørelser

- U.2002.1531 H

12.6 Hjemmesider

- Bedre Rådgivning. Lokaliseret den 1. oktober 2020 på <https://www.bedre-raadgivning.dk/revision/>
- Brahm, K. & Høberg, J. (2019, 1. marts). *Jyske Bank afviser kunder uden revisor*. Finans. Lokaliseret den 4. oktober 2019 på <https://finans.dk/finans2/ECE11221254/jyske-bank-afviser-kunder-uden-revisor/?ctxref=ext>
- Finanstilsynet (2020). *Pengeinstitutterne fordelt efter størrelse 2020*. Lokaliseret den 29. oktober 2020 på <https://www.finanstilsynet.dk/-/media/Tal-og-fakta/2019/Gruppeopdeling2020.xlsx.xlsx>
- Jepsen, C. (2020, 20. juni). *Krav om revisorpligt skærper forventningerne til revisorerne*. FSR. Lokaliseret den 21. november 2020 på <https://www.fsr.dk/krav-om-revisorpligt-skaerper-forventningerne-til-revisorerne>
- Jepsen, C. (2020, 12. november). *Kamp for bedre beskyttelse af revisortitlen – og dermed branchens omdømme*. FSR. Lokaliseret den 21. november 2020 på <https://www.fsr.dk/kamp-for-bedre-beskyttelse-af-revisortitlen-og-dermed-branchens-omdoemme>
- Kantar Gallup (2019, 2. september). *Index Danmark/Gallup 1. halvår 2019*. Danske Medier. Lokaliseret den 4. oktober 2019 på <https://danskemedier.dk/wp-content/uploads/2019/09/Index-Danmark-Gallup-1.-halv%C3%A5r-2019-Dagblade.pdf>
- Ordnet. Lokaliseret den 1. december 2020 på https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=forst%C3%A5elseskl%C3%B8ft&entry_id=11015225
- Revsbæk Revision. Lokaliseret den 1. oktober 2020 på <https://revsbaek-revision.dk/revision-review-assistance-ingenting/>
- Øernes Revision. Lokaliseret den 1. oktober 2020 på <https://oernes.dk/regnskab-revision/>